

Έτος Δ΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1876.

Φυλ. ΙΒ΄.

ΑΙ ΕΠΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ.

Η ΣΜΥΡΝΗ.

Και τῆ ἀγγέλω τῆς ἐκκλησίας Σμυρναίων γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἕσχατος ὅς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἐξησεν. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν (πλούσιος δὲ εἶ) καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἶσιν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ Σατανᾶ. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα, γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς· Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῆ ἔκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου (Ἀποκαλ. Β΄. 8).

Ἡ πόλις αὕτη ἐλάχιστον μόνον μέρος κατέχει ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ, διαφέρουσα πολὺ κατὰ τοῦτο τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου. Δὲν ἀναφέρεται ἐξ ὀ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ΄.)

νόματος οὐδὲ ἐν ταῖς πράξεσιν οὐδὲ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀπαξ, καὶ μόνον ἅπαξ, ἀναφέρεται τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως· ἀλλὰ καὶ περ ἅπαξ, μνημονεύεται ὁμως ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ λίαν τιμητικῶς. Ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, μόνος τῆς Φιλαδελφείας ἐξαιρουμένης, εἶνε ἡ μόνη ἐκ τῶν λοιπῶν ἡ λαβοῦσα τὴν καθαρωτέραν ἐπιδοκιμασίαν διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου μηνύματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐχὶ βεβαίως ἐκ τυχαίας συγχυρίας αἱ δύο αὗται πόλεις μόναι ἐκ τῶν ἐπτὰ διετήρησαν τὴν σπουδαιότητα, τὸν πληθυσμὸν καὶ ἐτι τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν εἰς σχετικὴν ἐλευθερίαν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν δοκιμασιῶν καὶ περιπετειῶν τῶν αἰώνων ἕως σήμερον, οὐχὶ ὁμως καὶ χωρὶς πολλῶν συμφορῶν. Συνεχῶς ἡ Σμύρνη ὑπέστη πολλὰς θλίψεις. Δεκάκις τὸ « Ἀγαλμα τῆς Ἀσίας » ἠρημώθη ὑπὸ τοῦ δαυλοῦ τοῦ ἐπιδρομέως κατακτητοῦ, καὶ δεκάκις ἀνηγέρθη ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐκάστοτε ὠραιοτέρα ἢ πρὸ τῆς προτέρας· καὶ ἕως σήμερον αὕτη

ἴσταται ἡ ἀδιαφιλονείκητος βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς ἐκτεταμένη καὶ πολυπληθὴς πόλις, μετὰ τῶν θύλων αὐτῆς, οἱ ὅποιοι ἀκτινοβολοῦσιν ἐν τῷ καθαρῷ φωτὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ ἀνυψοῦνται κλιμακῶδῶς ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὸν ὑπερκείμενον ὑψηλὸν λόφον, καὶ ἐπίκειον πλήρες πλοίων τῶν ἔθνων τῆς Δύσεως. Οἱ ἴστοι τῶν προξενείων οἱ πρὸς τὴν παραλίαν, οἱ μιναρῆδες, καὶ οἱ κυπαρισσῶνες ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς συναντήσεως πολλῶν γλωσσῶν, συμβόλων καὶ ἐθίμων, φέρουσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὰς ἀλλαγὰς αἵτινες συνέβησαν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀγίου Πολυκάρπου. Καὶ ἡ γνώσις αὕτη νέας τινὸς καταστάσεως πραγμάτων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπαυξάνει πολὺ ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς σιδηροδρόμους οἱ ὅποιοι ἐνοῦσιν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὴν ὠραίαν καὶ τερπνὴν προκυμαίαν.

Ἄς ἐπιθεωρήσωμεν ὁμῶς τὴν ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς Σμύρνης πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὴν Σμύρνην τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ἡ ἱστορία τῆς Σμύρνης, δυνατὸν εἶπειν, φέρει ἐνώπιον ἡμῶν κατ' ἐπιτομὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπαρχῆς, ἀπὸ τῶν μεμακρυσμένων χρόνων τῆς μυθικῆς παραδόσεως πρὶν τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ὑπεροχῆς ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς ὅπλοις, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς γράμμασι, —μέχρι τῶν μακρῶν ἀπηλιτισμένων ἀγῶνων, οἵτινες ἔληξαν εἰς τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς ἡμισελήνου ἐπὶ τὸν Σταυρὸν, μέχρι τῶν ἡττων μὲν αἰματηρῶν, ἀλλ' οὐχ' ἡττων πικρῶν ἀγῶνων τῆς σήμερον, καὶ τοῖς ὁ Σταυρὸς ἀκόμη ἐμφανίζεται ἕτοιμος νὰ ὑψώσῃ τὸ σύμβολον τῆς κυριαρχίας του καὶ νὰ λάβῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς τὸ κυρίαρχον δόγμα τῆς Ἀσίας.

Ἡ Σμύρνη, κτισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Αἰολίων, ὕστερον, πρὸ τῆς περιόδου τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀπέβη μέλος τῆς Ἰωνικῆς ὁμοσπονδίας, ἐκπορθηθεῖσα διὰ στρατηγήματος ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων περὶ τὰ 688 π.Χ. Διέμεινε δὲ ἀνεξάρτητος, οὐχὶ ἄνευ πολλῶν ἀγῶνων, ἐπὶ 250 ἔτη ὅτε,

μετὰ ἀπεγνωσμένην πάλην, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Ἀλυάτου. Τοῦ λοιποῦ ἡ ἱστορία τῆς Σμύρνης εἶναι ἡ αὐτὴ οἷα καὶ ἡ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὑποκειμένη εἰς τὰς αὐτὰς περιπετείας, ὑποδουλωθεῖσα κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν Λυδῶν καὶ τῶν Περσῶν, καὶ ἀπελευθερωθεῖσα μόνον ἵνα φέρῃ βαρύτερον ζυγὸν ὑπὸ τὴν δημοκρατικὴν τυραννίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὕστερον τῶν Ῥωμαίων ὅπως ὁμῶς ἐπαναλάβῃ τὴν σημαντικότητα ἧς ἀπῆλαυε πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν παρῆλθον 400 ἔτη. Τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου διαρκούσης, ἡ Σμύρνη διέμεινε ἀπεριτείχιστος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐχθρικές προσβολὰς μέχρι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις διέταξε τὸν Λυσίμαχον νὰ κτίσῃ νέαν πόλιν τρία περίπου μίλια μεσημβρινῶς τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς πόλεως. Ἡ νέα αὕτη πόλις ἐγένετο ἔπειτα καὶ ἐξῆκκλούθησεν ὑπάρχουσα ἐν τῶν πλουσιωτάτων καὶ ἀκμαϊοτάτων κέντρων τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Καὶ διαρκούσης τῆς μακρᾶς πάλης τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Μιθριδάτου αὕτη ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν καὶ ὕστερον τὴν εὐνοίαν τῆς Ῥώμης. Ὑπὸ δὲ τῶν ἐνδόξων αὐτοκρατόρων τῆς πόλεως ταύτης τιμηθεῖσα καὶ κοσμηθεῖσα ἡ Σμύρνη, ἀποκατέστη ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης, καὶ κατεδαπάνησε μέρος τοῦ μεγάλου πλοῦτου αὐτῆς οὐ μόνον κτίζουσα ἱερά τῷ ποιητῇ Ὀμήρῳ, οὐδ' ἡξίου εἶναι ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, καὶ περ μὴ ἔχουσα πλείονα ἐπιχειρήματα ἀποδείξεως ἐκείνων τῶν πολλῶν ἄλλων αὐτῆς ἀντιζήλων, ἀλλὰ, σὺν τῇ εὐκαταφρονήτῳ ἐκείνῃ κολακείᾳ, ἧτις ἀτιμάζει τὸν αἰῶνα ἐκείνον τῆς κακίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τῷ Ῥωμαίῳ αὐτοκράτῳ Τιβερίῳ.

Ἄπαξ ἐλεηλατήθη διαρκούντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, οἷτις ἐπηκολούθησε τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, καὶ δις ὕστερον κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀνεκτίσθη μετὰ μείζονος μεγαλοπρεπειᾶς, καὶ ἀνταποκρίθη τὸ ἐπίθετον, «ἡ Ἐρασμαία», ὁ «Στέφανος

τῆς Ἰωνίας». Τὸ πλεῖστον τῆς εὐτυχίας τῆς Σμύρνης ἀναμφιβόλως ὤφειλετο τῇ ἐπιμελείᾳ φροντίδι μεθ' ἧς οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀτενίζοντες εἰς τὰ ἑαυτῶν ὑλικά συμφέροντα, ἐπροσκύνουν τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, ἦτοι τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥώμης, καὶ συνήθως ἐξησφάλιζον δι' ἑαυτοὺς τὴν εὐνοίαν ἐκάστου κατακτητοῦ κατὰ σειρὰν. Ὡς αὐτοὶ ἀσεβῶς προσέφερον θείας τιμὰς τῷ Τιβερίῳ, οἱ πατέρες αὐτῶν ἀπέδωκαν τῷ Ἀντιόχῳ τὸν βλάσφημον τίτλον τοῦ «Θεοῦ καὶ Σωτῆρ», καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ τὸν τοῦ «Ἀφροδίτη τῆς Νίκης». Οὕτως ὅτε ὁ Μιθριδάτης ἦτον ἐν τῷ ζηνίθ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐκοψαν νόμισμα ἐφ' οὗ ἐνεχάραξαν τὸ ὁμοίωμά του· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ρεῦμα ἐστράφη ἐναντίον του, καὶ ἀνήγειραν ναὸν τῇ ἀποθεωθεῖσῃ πόλει τῆς Ῥώμης.

Καθὼς ἐκάστη Ἰωνικὴ πόλις εἶχε τὸν πολιοῦχον αὐτῆς Θεὸν καὶ λατρείαν, οὕτω καὶ ἡ Σμύρνη ἐώρταζε τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Βάκχου, καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ τοῦ οἴνου ἐτελοῦντο μετὰ μεγάλης πομπῆς. Οἱ ἱερεῖς οἱ ἐπιστατοῦντες κατ' ἔτος ἐπὶ τὰς ἱεροτελεστίας τῶν μυστηρίων τούτων ἀπῆλαιον μεγάλης ὑπολήψεως, ὡς φαίνεται ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τῆς λειτουργίας των ἐπαρουσιάζοντο ἐστεφανωμένοι ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ δήμου. Φαίνεται δὲ ἐνυπάρχων ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ στελλομένη πρὸς τὸν ἄγγελον τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης ἀρμόδιος καὶ διακεκριμένος ὑπαινιγμὸς πρὸς ταύτας τὰς οἰκογενειακὰς συνθηλαίας· καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σμύρνης ἐδίδον μεγάλην προσοχὴν, ὡς οἱ μᾶλλον δεισιδαίμονες, εἰς τὸ ἐπιτυγχάνειν προσφόρους φράσεις καὶ λόγους ἐπὶ σκοπῷ οἰωνοσκοπίας. Οὕτως ἡ ἐπιστολὴ ἀρχεται: «Τὰδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὅς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἐζήσεν.» (Ἀποκαλ: β'. 8). Αἱ λέξεις αὗται ἠδύναντο βεβαίως νὰ πλῆξωσιν ὄτα οἰκεία πρὸς τὰς φράσεις τὰς ἀποδιδόμενας ὑπὸ πολλῶν διαφέρουσιν ἐνοιῶν τοῖς ὀργίοις τοῦ Βάκχου. Οὕτως ἐπίσης τὸ συμπέρασμα, «καὶ δώσω σοι τὸν στέφα-

νον τῆς ζωῆς,» (τῖχ. 40) ὑπομιμνήσκει ταυτοχρόνως ἀντιπαραβολὴν τινα πρὸς τὸ δῶρον τοῦ δημαρχικοῦ στεφάνου, ἐν ἀπένεμειν ἐφήμερός τις εὐγένεια τοῖς ὀδηγοῖς τῆς ἐθνικῆς των λατρείας. Τὸ ρητὸν δύναται μετ' ἕτης ιδιότητος ν' ἀναφέρηται πρὸς τοὺς ὀλυμπιακοὺς αὐτῆς ἀγῶνας, οἵτινες ἐτελοῦντο κατὰ πενταετίαν, καὶ διήγειρον παραπλήσιον ἐνδιαφέρον τῷ τῶν ὀλυμπιακῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῖς τὸ βραβεῖον ἦτον, ὡς ἐν αὐτοῖς, ἀπλῶς φθειρόμενός τις στέφανος ἐξ ἀνθρώπων.

Τῆς Σμύρνης οὔσης λίαν ὠραίας καὶ εὐπόρου οἱ πλούσιοι αὐτῆς κάτοικοι ὄντες σφόδρα ἀφωσιωμένοι ἐν τῷ κερδίσειν ἢ ἐν τῷ εὐφραίνεισθαι ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς δὲν ἐδίδον τὴν ὀφειλομένην προσοχὴν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου διότι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κυρίου ὁμιλεῖ περὶ τῆς «θλίψεως καὶ τῆς πτωχείας» τῆς Συμυρναϊκῆς ἐκκλησίας: — «Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, (πλούσιος δὲ εἶ)» καὶ τοῖς πλουσίοις ἐν τῇ κατοχῇ τῆς ἀληθείας, καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος ὑπὲρ τῶν πλείστον ἐκ τῶν γειτόνων τῆς. Παθήματα ἐπεφυλάσσοντο δι' ἐκείνους τοὺς πειραζομένους καὶ τεθλιμμένους χριστιανοὺς, καὶ ἐνθαρρύνονται διατελοῦντες ὑπ' αὐτὰ δι' οὐρανίων παρηγοριῶν: «Μὴδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. Ἴδου μέλλει βαλεῖν ἐξ ἡμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε» καὶ ἔχετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα· γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.» Ἄλλ' ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει ἔλεγχος ἢ ἐπίπληξις, —δὲν ὑπάρχει ἀπειλὴ πρὸς μετακίνησιν τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, (ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἐφέσου), ἢ περὶ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κυρίου ἵνα πολεμήσῃ ἐναντίον τῆς αἰρέσεως ἐν τῇ ρομφαίᾳ τοῦ στόματός του, ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Περσάμου· ἢ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης κοσκινισθήσεται καὶ δοκιμασθήσεται ὡς διὰ πυρὸς, ἀλλὰ ἰσχύσει ἄχρι τέλους.

Καὶ ἡ προρρηθεῖσα δοκιμασία δὲν ἀνεβλήθη ἐπὶ μακρόν. Ἡ καταγιγίς τοῦ διωγμοῦ ἠγείρετο ἀκριβῶς τότε, ὅτε ὁ ἀπόστο-

λος ἔγραφεν, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρὶν ἢ ἡ ἀκόλουθος γενεὰ παρέλθῃ, ἐξεγράφη μετὰ μεγίστης μανίας ἐπὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Σμύρνης. Ἡ πρώτη ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης εἶνε στενωδῶς συνδεμένη τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Πολυκάρπου, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπισκόπου τῆς καὶ τῶν οὐκ ἀδήποτε λεπτομέρεια τῆς τύχης τῆς διδύχου ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου του. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἐὰν αὐτὸς ὁ Πολύκαρπος ἦτον ὁ ἄγγελος τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν ὁ Κόριος ἡμῶν διηθῆναι τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἦτον ὁ ἴδιος διότι ὀλίγα ἐστὶν ὑστερον, ὅτε ὁ Ἰγνάτιος τῆς Ἀντιοχείας διέβη διὰ τῆς Σμύρνης πορευόμενος εἰς τὴν Ρώμην, ἵνα ὑποστῇ τὸ μαρτύριον (περὶ τὰ 107 μ. Χ.) ἐπίσκοπος αὐτῆς ἦτον ὁ Πολύκαρπος, μεθ' οὗ ὁ Ἰγνάτιος ἔσχε παραμυθητικὴν καὶ ἐγκαρδιωτικὴν συνέντευξιν. Ἀμφότεροι εἶχον χρηματίσει συμμαθηταὶ καὶ ἀκροαταὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ μάλιστα συγκινητικὴ τῆς ἱστορίας ἀναφέρεται, πιθανῶς ἀπλή τῆς παράδοσις, περὶ τοῦ ἀποστόλου ἐμπιστευθέντος τῇ φροντίδι τοῦ Πολυκάρπου νεανίσκον τινὰ ποτὲ ἀκόλουθόν του, ὅστις ἀποστατήσας ἀπὸ τῆς πίστεως ἐγένετο ἀρχιλοστῆς συμμορίας τινός, ἀλλὰ τυχαίως, πλησίον τῆς Ἐφέσου, συναντηθεὶς ὠδηγήθη ἐκ νέου εἰς μετάνοιαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Τοσοῦτον μέγα ἦτο τὸ κλέος τοῦ Πολυκάρπου, ὥστε πολλοὶ συγγραφεῖς ἐπησχολήθησαν εἰς τὸ συγγράψαι ποικίλα καὶ ἀντιφατικὰ ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς ζωῆς του, οὐσῶς σχεδὸν συγχρόνου τῆς ἀποστολικῆς περιόδου. Τὰ μᾶλλον ἀξιόπιστα περὶ αὐτοῦ ἱστορήματα εἰσὶν ὅσα ὁ Εἰρηναῖος ἀφῆκεν ἡμῖν, ὅστις μετέσχε προσωπικῆς συναναστροφῆς μετ' αὐτοῦ, καὶ διηγείται ὅτι ὁ Πολύκαρπος ἐδιδάχθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐχειροτονήθη καὶ διωρίσθη ἐπίσκοπος Σμύρνης. Τοσοῦτον ἔσχε ἦτον ἡ φήμη του, ὥστε πάντες ἄνευ ἐξαιρέσεως οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ συγγραφεῖς ἐξιστοροῦσι τι περὶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰ καθέ-

καστα περὶ τῆς ζωῆς του εἰσὶν ὀλίγα μόνον λεπτομερεστέρη ἐξιστορήσεις τοῦ μαρτυρίου του διηγηθῆναι ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ἐν τινὶ ἐπιστολῇ τῆς ἐκκλησίας Σμύρνης σταλείσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν.

Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν διωγμὸν τὸν ἐγεγῆντα ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου 160 μ. Χ. ἀλλὰ ἡ χρονολογία αὕτη δὲν εἶνε ἀκριβής. Διάφοροι χριστιανοὶ ἐκ Σμύρνης καὶ Φιλαδελφείας ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ἄγρια θηρία πρὸς τέρψιν τοῦ ὄχλου, καὶ ὁ Πολύκαρπος ταῖς παρακλήσεσι τοῦ ποιμνίου του ἐπέισθη νὰ καταφύγῃ εἰς τόπον ἀσφαλείας, καὶ νὰ μὴ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν ἄνευ ἀνάγκης εἰς τὸν κίνδυνον. Ἐρρέυνθη ὁμοῦς γενομένης πρὸς σύλληψίν του, ὁ τόπος τέλος τοῦ καταφυγίου του ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τινος παιδίου βασιανισθέντος ὅπως ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικόν. Ὁ Πολύκαρπος εἶχε καιρὸν διαφυγῆς, ἀλλὰ διέμεινε λέγων, «Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.» Συλληφθεὶς συνεκίνησε μὲν τὰς καρδίας τῶν αἰχμαλωτιστῶν του διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχῶν του, ἀλλ' ἐσύρθη εἰς τὸ πολυπληθὲς ἀμφιθέατρον ὅτε οἱ ἀγωνεῖς εἶχον σχεδὸν τελειώσει. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰς αὐτὸ εἰσόδου του βροντώδης φωνή, ἦν ὁ γέρον μάρτυς ἀπεδέξατο ὡς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἀνέκραζεν, «ἔσο γενναῖος, ὦ Πολύκαρπε, καὶ φέρθητι ὡς ἀνὴρ.» Ὁ ἀνθύπατος συγκινηθεὶς διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σεβάσιμον φαινόμενον τοῦ γέροντος παρεκίνησεν αὐτὸν δις καὶ τρίς ἵνα ὑπακούσῃ τῷ αυτοκρατορικῷ διατάγματι καὶ ὁμολῇ τῷ Καίσαρι καὶ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν του. Ὁ τύπος τούτου ἦτον «Αἶρε τοὺς ἀσεβεῖς.» Ὁ γέρον ἅγιος μετὰ στεναγμοῦ ἀτεινίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν, αἶρε τοὺς ἀσεβεῖς. Ὁ ἀνθύπατος πάλιν παρεκίνησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν ὁμοσον τῷ Καίσαρι καὶ ἐλευθερώσω σε, βλασφήμησον τὸν Χριστὸν ἡσύχως ὁ ἅγιος ἀπεκρίθη, «ὀδοῦντα ἐξ ἔτη ὑπηρετῶ αὐτῷ καὶ οὐδέποτε κακόν μοι ἐποίησε πῶς λοιπὸν δύναμαι νὰ βλασφημήσω τὸν βασιλέα καὶ Σωτῆρά μου;» Εἰς μάτην ἠπέλει αὐτὸν λέ-

γων ὅτι θὰ ρίψῃ αὐτὸν εἰς τοὺς λέοντας ἢ ὅτι θὰ ἀποθάνῃ διὰ πυρός· εἰς ἐκάστην ἀπειλὴν γενναίως ἀπεκρίνατο, «εἰμι χριστιανός.» Τὸ πλῆθος παράφορον καθιστὰν ἐκ τῶν κτηνωδῶν τέρψεων, καὶ μὴ κορσεθὲν ἀκόμη ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἐκραύγασεν, αἶρε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν πατέρα τῶν χριστιανῶν, τὸν ἀνατροπέα τῶν θεῶν μας, τὸν διδάσκοντα πολλοὺς ἵνα μὴ λατρεύωσιν αὐτούς. Ἀπήτησαν δὲ ὅπως εἰς λέων ἀπολυθῇ κατ' αὐτοῦ. Φίλιππος ὁ τῶν Τράλλεων, ὁ προεδρεύων Ἀσιάρχης, ἀπέριψε τὴν αἰτίαν των, ἰσχυριζόμενος τὸ τέλος τῶν ἀγῶνων. Προφανῶς οὗτος εἶχε συγκινηθῆ ἐκ τούτου τοῦ παραδείγματος τοῦ χριστιανικοῦ ἠρώσιμου. Ἀλλ' ὁ ὄχλος διψῶν αἵματος ἐκραύγασεν, «ἀς κατὰ ζωντανός,» καὶ ἐνῶ ὁ ἅγιος Ἰστατο μετ' ἄκρας γαλήνης προσευχόμενος, ὁ ὄχλος ταχέως συνήθροισεν ἑξὺ ἐκ τῶν πλησίον ἐργαστηρίων καὶ βαλανείων, ἧς ἐργασίας πρώτιστον μέρος ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ γέρον μάρτυς ἐκζωσθεὶς μόνος ἔλαβε θέσιν μεταξὺ τῶν δευματιῶν. Ὅτε αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ καθηλώσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ πασσάλῳ εἶπεν, «ἀς μείνω ὅπως εἶμαι διότι ὁ ἐνισχύων με νὰ ὑποφέρω τὸ πῦρ, ἐνισχύσει με ἐπίσης, χωρὶς νὰ μὲ καθηλώσῃτε, νὰ ὑποφέρω τὴν ἀγριότητά του.» Τότε, ἀφοῦ αἱ γειρές του ἐτέθησαν ὀπίσω, ἀφίθη νὰ δεθῇ, καὶ ἐξήνεγκε συγκινητικὴν προσευχὴν, διατηρηθεῖσαν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, ὅστις ἔκρινεν αὐτὸν ἄξιον τῆς τιμῆς τοῦ μαρτυρίου, διὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς αἰώνιον ζῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἀποδιδούς δόξαν τῇ ἀγίᾳ καὶ μακαρίᾳ Τριάδι. Τὸ πῦρ ἦναψεν, ἀλλὰ σφοδρὸς ἄνεμος ὤθησε τὰς φλόγας πρὸς τὸ πλάγιον μέρος, οὕτως ὥστε ἐψήθη μᾶλλον ἢ ἐκάη, ἐφ' ᾧ ὁ δήμιος καθυθύνθη νὰ θανατώσῃ αὐτὸν διὰ τῆς σπάθης. Ὅτε τὸ ὄπλον ἐνεπήχθη ἐν τῷ σώματι του, τὸ αἷμα, ὅπερ ἐξῆλθεν, ἔσβυσε τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι εὐθὺς ἀνῆλθον, μήπως, μένοντος τοῦ σώματος, οἱ χριστιανοὶ ἤθελον ἐνταφιάσῃ αὐτὸ μετὰ τιμῆς. Πρὸ πάντων οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεθύμουν ἵνα τὸ σῶμα ὀλοκλήρως καταναλω-

θῇ, μήπως, ὡς ἔλεγον, οἱ χριστιανοὶ ἤθελον ἀφήσει τὴν λατρείαν ἐκείνου τοῦ ἐσταυρωμένου ἕνεκα τούτου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ κάμνει λόγον περὶ τῆς ἀμαθείας αὐτῶν, «οἷτινες ἐνόμισαν ὅτι ἦτον δυνατὸν ἡμῖν ἵνα ἐγκαταλείψωμεν τὸν Χριστὸν ὅς ἔπαθεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὄλων τῶν σωζομένων ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ νὰ λατρεύωμεν οἰονδήποτε ἄλλον.» Ὅσει δὲ διὰ πρόφους προσέχουσα ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης ἐναντίον οἰκισθῆναι προσκυνήσεως τοῦ ἁγίου ἢ λειψάνου λατρείας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἑλλάδος προβαίνει γράφουσα, «ἡμεῖς προσκυνούμεν αὐτὸν ὡς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δικαίως ἀγαπῶμεν τοὺς μάρτυρας ὡς μαθητὰς τοῦ Κυρίου καὶ ὁπαδοὺς αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς ἀγάπης ἣν εἶχον πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ διδάσκαλόν των.»

Ἡ σποδὸς τοῦ ἁγίου συνελέχθη ὑστερον ὑπὸ τῶν πιστῶν τοῦ ποιμνίου του, καὶ κατετέθη εἰς μέρος τὸ τοῦ ὀπίου ἢ παράδοσις διητηρήθη ἕκτοτε ἄχρι σήμερον, καὶ ὅπερ ἐπισκεπτεται εἰσέτι εὐλαβῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης. Ὁ τάφος του ἐπιδεικνύεται ἐγγύτατα τῶν ἐρείπιων παλαιᾶς τινος ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου, ὅστις ὑψοῦται πρὸς τὸ Μ. Α. τῆς πόλεως, πολλὸ πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου του, καὶ ἐπισκιάζεται ὑπὸ μιᾶς ἀρχαίας ὑψηλῆς κυπαρίσσου.

Ἡ ἐφεξῆς ἱστορία τῆς χριστιανικῆς Σμύρνης εἶνε μακρὸς τις κατάλογος δοκιμασιῶν καὶ διωγμῶν ὅμοιος τῷ φῶς οὐδέποτε ἐντελῶς ἐσβέσθη. Ἐνῶ ὁ τόπος διετήρησεν ἐμπορικὴν τινα εὐημερίαν ἀλλοιωθεῖσαν μὲν κατὰ καιροὺς πλὴν ἀσυγκρίτως καλλιτέραν παντὸς ἄλλου μέρους τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ἐκκλησία καὶ περ ἐκπεσοῦσα ἐκ τοῦ προτέρου αὐτῆς μεγαλείου, πλὴν εἰσέτι διατελεῖ ἐν καλλιτέρα καταστάσει πασῶν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Ὁ χριστιανισμὸς πάντοτε διεφύλαξε τὸ στήριγμά του ἀκόμη ἐν τῇ μάλλον ἀνεπιεικῇ ἐποχῇ τῆς Μωαμεθανικῆς κυριαρχίας· τὸ φῶς ὑπῆρξε πολὺ θοδόν, καὶ ἐν μέρει σκοτεινόν, ἀλλ' ἀκόμη ἡ λυχνία διέμεινε, καὶ τοσοῦτον μεγάλη εἶνε ἡ ἀνα-

λογία τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν, ὥστε οἱ Μωαμεθανοί, παρ' ὧν ἡ Σμύρνη θεωρεῖται μισπητὴ πόλις, καλοῦσιν αὐτὴν σκωπτικῶς «ἡ ἄπιστος πόλις.»

Ἡ Σμύρνη ἔμεινε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπὶ μακρύτερον καιρὸν πασῶν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατὰ πρῶτον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1084 μ. Χ. Ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἀνεκτίθη πάλιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάλιν ἀνεκυριεύθη ὑπὸ τῶν πρώτων, καὶ κατὰ τὴν δευτέραν πτώσιν τῆς οἱ Τούρκου ἐφάνευσαν ἀνιλεῶς ὅλους τοὺς χριστιανούς κατοίκους· διέμεινε δὲ κατεστραμμένη ἕως οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Κομνηνὸς ἀνέκτισε περὶ τὰ 1220 μ.Χ. αὐτήν. Πάλιν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξεδιώχθησαν μετὰ τὰς σταυροφορίας ὑπὸ τῶν ἰπποτῶν τῆς Ρόδου. Δις ἐξοπορήθη ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ ταχέως πάλιν ἀνεκυριεύθη· καὶ ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ ματαίως ἐπολιόρκησεν αὐτὴν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Τέλος ὁ τρομερὸς Ταμερλάνος μετὰ τῶν ταρταρικῶν του σιφῶν ἐξεπόρθησεν αὐτὴν τὸ 1402 μετὰ πολιορκίαν 44 ἡμερῶν, καὶ ἔσφαζεν ἀνιλεῶς ὅλους τοὺς κατοίκους. Ἀπὸ δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἀποκεφαλίσας χιλίους, ἔκτισε μνημεῖον τῆς νίκης του! Πύργον ἀπὸ λίθων καὶ κραινίων τῶν νεκρῶν.

Οἱ ἰππῶται τῆς Ρόδου ἔκαμαν ἔτι τελευτήσαν ἀπόπειραν κατακτήσεως, καὶ ἠδυνήθησαν, ἀφοῦ τὴν ἐκυρίευσαν, νὰ κρατήσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τινὰ καιρὸν. Μετὰ τὴν τρίτην αὐτῶν ἐξῶσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων προσεβλήθη ἄπαξ ἔτι ὑπὸ τοῦ βενετικοῦ στόλου, ὅτε οἱ Βενετοὶ ἀνταπέδιδον τοῖς Μωαμεθανοῖς μετ' ἴσης μανίας τὰς σφαγὰς, τὰς ὁποίας οὗτοι διέπραξαν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν. Ὅλων τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν πρὸς ἐξώθησιν τῶν Τούρκων ματαιωθισῶν, ἡ πόλις διέμεινε ὑπὸ τὴν τουρκικὴν διοίκησιν. Οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἔλαβον μετρίαν τινὰ ἐλευθερίαν, καὶ ἔκτοτε ἀπήλαυον ἐλευθερίαν θρησκευτικὴν καὶ προστασίαν, δσάκις κατεπιέζοντο, ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν πρακτόρων, εἶτα δὲ μέχρι τοῦ νῦν διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν χριστι-

ανῶν προξένων καὶ τῶν πολλῶν τῆς Δύσεως κατοίκων.

Ἡ Σμύρνη ἀνεκτίθη τόσον συνεχῶς ὥστε τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἰσὶ συγκριτικῶς πρὸς τὰ τῆς Ἐφέσου ἐλαχίστου ἐνδιαφέροντος. Τῆς παλαιᾶς Σμύρνης (τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλληνικῆς πόλεως) ὀλίγα μόνον ἔχρη διατηροῦνται, δύο ἢ τρία μίλια μακρὰν τῆς πόλεως. Τῆς νεωτέρας Σμύρνης, οἷα αὐτὴ ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὸ κύριον λείψανον εἶνε μέρος τι τοῦ φρουρίου ἐπὶ τοῦ ὄρους Πάγου. Πρὸς δυσμὰς τούτου τὰ λείψανα τοῦ σταδίου φαίνονται κατὰ μέρος ἐσκαμμένα ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ λόφου, ὅμοια πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ θεάτρου τῆς Ἐφέσου· ἀλλ' ὅλαι αἱ ἔδραι ἐλήφθησαν ἐκεῖθεν ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς νεώτερα κτίρια, ἐκτὸς ὀλίγων τεμαχίων, καὶ εἰς τὰ θολοειδῆ ἄντρα ἢ *Vomitoria*, ὅπου τὰ ἄγρια θηρία τὰ χρησιμεύοντα διὰ τοὺς κτηνώδεις ρωμαϊκοὺς ἀγῶνας περιεκλείοντο. Ἐνταῦθα δὲ ἰστάμενοι ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πολυκάρπου βλέπομεν καὶ τὸ μέρος ἔνθα κεῖται ὁ τάφος του, ὅστις εὐρίσκειται πρὸς τὴν εἴσοδον σχεδὸν τοῦ θεάτρου.

Ἐν πολλοῖς κτιρίοις τῆς νεωτέρας Σμύρνης βλέπομεν τὰ τεμάχια ἀρχαίων γλυπτῶν, ἀγαλμάτων, στηλῶν, καὶ κιονοκράνων ἐκτισμένα μετ' ἄλλων ὕλων ἐν ταῖς τοίχοις τῶν οἰκιῶν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἔχνος τῶν ἀρχαίων τειχῶν, τὰ ὅποια πιθανῶς περιέκλειον διάστημα ἥττον μικρὸν τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῆς νεωτέρας καὶ λίαν ἐκτετατομένης πόλεως. Ὁ παλαιὸς περικλεισμένος λιμὴν ἐπληρώθη, καὶ κεῖται τὴν ἄνω μέρει τῆς κατωτέρας πόλεως κεκαλυμμένος ὑπὸ οἰκιῶν καὶ ὁδῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου εὐρίσκειται κατερειπωμένον τσαμίον πρὸ πολλοῦ εἰς ἀχρησίαν, ἀρχικῶς χριστιανικὴ ἐκκλησία, τὸ μόνον ἀδιαφιλονεικῆτον χριστιανικὸν λείψανον τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Καὶ τοὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἰσὶ τόσον σπάνια, καὶ τὰ νεώτερα κτίρια, ἐξαιρέσει τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, δὲν εἶνε εἰ-

δικῆς ὠραιότητος, ἡ γενικὴ ὄμως ἀποψὶς τῆς Σμύρνης εἶνε θαυμασίως ὠραία. Φαίνεται κάλλιστα ὅταν γίνεται πλησιέστερα ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης. Ὁ κόλπος, ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐκτισμένη, ἔχει μῆκος 33 μιλίων, καὶ ἀπὸ 5-15 πλάτος, καὶ στενοῦται ὑπὸ τοῦ ὑπερηφάνου ἀκρωτηρίου τῶν Καραβούρων ἢ τῆς Μαύρης Μύτης. Πολλὰ μικρότερα ἀκρωτήρια καὶ νῆσοι μεσολαβοῦσιν, ἡ τελευταία τῶν ὁποίων τὸ πάλαι ἐχρησίμευεν ὡς τὸ εὐνοϊκὸν ἄστυον τῶν ἀνατολικῶν πειρατῶν. Ἡ ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς θεὰ εἶνε ἐξαιρετικῶς μεγάλη. Κατωφερεῖς δασώδεις λόφοι ἀνυψοῦνται ἀποτόμως ἀπὸ τῆς θαλάσσης, γυμνοὶ καὶ τραχεῖς κατὰ τὴν κορυφὴν, ἀλλ' αἱ πλευραὶ των κεκαλυμμένα μετὰ ἀειθαλῶν καὶ ἀγρίων ἀπιδεῶν, ἐνῶ πορτοκαλεῶν ἄλση, μετὰ κυμαινόμενον σωρῶν καλαμποτεριδίων, περιβάλλουσι τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους μέχρι τοῦ χείλους τοῦ ὕδατος. Ἡ ὑψηλότερα, ἄνωθεν τοῦ κόλπου, βουνώδης σειρὰ φθάνει τὸ ὕψος τῶν 3,000 ποδῶν ἀπολήγουσα εἰς δύο παραδόξως ἐσχηματισμένας κορυφὰς καλουμένας τὰ «δύο ἀδελφία,» ἐφ' ὧν τὸ νεφοκάλυμμα εἶνε τὸ βαρόμετρον τῆς Σμύρνης. Ὁ λιμὴν σχηματίζεται ὑπὸ δύο μακρῶν ἀμμοῶδων ὄβελῶν, τοῦ ἐνὸς πρὸς βορρᾶν σχηματιζομένου ὑπὸ τῆς ἐναποτιθεμένης ἰλύος ἀπὸ τοῦ κλασικοῦ Ἑρμου ἐκβάλλοντος ἐντεῦθεν πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐπὶ τούτων τῶν ὄβελῶν ἢ γλωσσῶν τὰ ἀλατοπηγεῖα ἐκλάμπουσιν ἐν ταῖς πρωΐαις ἀκτίσι τοῦ ἡλίου ὡσεὶ ὁ λιμὴν ἦτον περιεζωσμένος ὑπὸ κυκλίσκου ἀδαμάντων μεταβαλλομένων εἰς ἄργυρον. Ὀλίγον μακρὰν ὄπισθεν τῆς λίαν ἐκτετατομένης πόλεως ὑψοῦται ὁ τολμηρὸς Πάγος μετὰ τὰ σκοτεινὰ πράσινα ἄλση τῶν κυπαρίσσαν, σημεῖα μελαγχολικὰ τῶν ἐθωμανικῶν κοιμητηρίων, προχωροῦντα μέχρι τῶν προπόδων αὐτοῦ ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς τοῦ φρουρίου. Πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ οἱ λόφοι ἠφαιστειώδους ἀρχῆς εἰσὶ μάλλον γυμνοὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ', ὡς ὁ Βεζούβιος, εἰσὶν ὀνομαστοὶ διὰ τοὺς οἴνους των· καὶ ἡ γῆ εἶνε ἐξαιρετικῶς προσφυὴς εἰς ὀπωροφόρα

δένδρα παντὸς εἶδους, ἡ παραγωγὴ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν ἐμπορευμάτων.

Τὰ μάλλον διακεκριμένα δημόσια κτίρια εἰσὶ τὸ διοικητήριον, ὠραῖον τῶν οἰκιδόμημα, καὶ ὁ μέγας στρατῶν χριστιανῶν ἐπὶ τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου ὡς νοσοκομεῖον τῶν ἀσθενῶν καὶ πληγωμένων ἀγγλῶν στρατιωτῶν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σμύρνης ὑπερβαίνει τὰς 180,000 χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σχεδὸν τὸ ἡμισυ εἰσὶ χριστιανοὶ κυρίως τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος.

Ἐκ τῶν ρηθέντων γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ ρῆσις τῆς ἀποκαλύψεως ἐξεπληρώθη ὀλοσχερῶς. Καὶ ἡ Σμύρνη μετὰ τόσα δεινὰ ἄτινα ὑπέστη κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα πολλῶν αἰῶνων διετηρήθη ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας πάλιν ὠραία καὶ ἀκμαία πόλις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ μεταδίδειν τὰ φῶτα τῆς γνώσεως εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη. Ἄς ἐλπίζωμεν καὶ ἄς δεώμεθα ὅπως καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον μακρὸν χρόνον διετηρήθη, διορθώση καὶ κοσμήση τὴν λυχνίαν τῆς, καὶ ἀποβῆ ἐκ νέου λάμπουσα λυχνία, ὅπως ἡ πρὸ πολλοῦ καταπατημένη καὶ κατατεθλιμμένη, ἀνυψωθῆ πάλιν ἐν καθαρότητι καὶ πιστῇ ἄχρῃ θανάτου λάβῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς!

Ο. Κ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.

ΥΠΟ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗΝ ΕΠΟΥΪΝ.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἀκριβῶς· διότι εἰς πολλὰ κράτη δὲν γίνεται ἀκριβὴς ἀπαριθμησις. Ὁ Behm ὑπολογίζει αὐτὸν εἰς 302,973,000. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπάγεται εἰς τὴν καλουμένην Ἰνδογερμανικὴν ἢ Ἰνδοευρωπαϊκὴν φυλὴν, διαίρεται δὲ εἰς

8—9 οικογενείας εθνογραφικῶς, ὧν τινες διαίρουσιν εἰς διαφόρους κλάδους, ὑποδιαιρουμένους καὶ τούτους. Αἱ οικογένειαι αὐταὶ εἶναι αἱ ἐξῆς:

1. Ἡ Ἑλληνολατινική, περιλαμβάνουσα τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Ἰταλοὺς, τοὺς Ἰσπανοὺς μετὰ τῶν Πορτογάλων, τοὺς Γάλλους, τοὺς Ῥαιτοὺς καὶ τοὺς Βλάχους.

Ὡς γνωστὸν ἡ Ἰνδογερμανικὴ φυλὴ καλεῖται καὶ Ἀρία (ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ *Arya*) ἢ μᾶλλον ἀποτελεῖ τὸ πρὸς δυσμὰς οἰκοῦν μέρος τῆς Ἀρίας φυλῆς.

Οἱ λαοὶ κατὰ τὸν μακροχρόνιον αὐτῶν βίον δὲν δύνανται νὰ μείωσιν ἀπληλαγμένοι τῆς ἐπηρείας τῶν περιοίκων καὶ ἐπιδραμόντων τὴν χώραν αὐτῶν λοιπῶν λαῶν, ἐπομένως οὐδ' ἄμικτοι ἄλλων. Διὸ τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν, τῶν οἰκούντων νῦν ἐν Εὐρώπῃ, προήλθον κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐκ συμμίξεως διαφόρων λαῶν, ἐθνογραφικῶς ὁμῶς κατατάσσονται εἰς ἐκείνους, οἵτινες ὑπέρισχυσαν ἀριθμητικῶς, μετέδωκαν δὲ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ιδιότητας εἰς τὸ παραχθὲν νέον ἔθνος.

Οἱ Ἕλληνες, οὗς ὁ *Fallmerayer* ἐπειράθη νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ ἐθνογραφικοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης, παραλαβόντες ξένα στοιχεῖα, μάλιστα θρακοϊλλυρικὰ, σλαυικὰ καὶ λατινικὰ, ἀπερρόφησαν αὐτὰ ἐντελῶς, διέσωσαν δὲ τὴν γλῶσσαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν πολλοῖς, τὰς παραδόσεις, καὶ τὰς φυσικὰς καὶ διανοητικὰς ιδιότητας τῶν προγόνων τῶν.

Οἱ Ἰταλοὶ προήλθον ἐκ τῆς ἐπιμιξίας Ῥωμαίων, Ἑλλήνων, Λογγοβάρδων (Γερμανῶν) καὶ Ἀράβων. Οἱ δὲ Ἰσπανοὶ ἐκ τῆς τῶν Κελτιβήρων, ἀρχαίων κατοίκων τῆς χώρας, μετὰ Ῥωμαίων, Γότθων καὶ Μαύρων (Αράβων). Οἱ Γάλλοι ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας κατοίκων, τῶν Κελτῶν ἢ Γαλατῶν, ὧν τοὺς φυσικοὺς καὶ ψυχικοὺς χαρακτήρας ἐν πολλοῖς διετήρησαν, μετὰ τῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Καίσαρος ἐπιδραμόντων τὴν χώραν Ῥωμαίων, καὶ τῶν Φράγκων, ἔθνους

γερμανικοῦ, ὧν τοὺς χαρακτήρας ἀνακαλύπτει τις ἐν τῇ βορείῳ Γαλλίᾳ. Οἱ Ῥαιτοὶ καὶ οἱ Βλάχοι ὡς ἔθνος ἴδιον ἐγεννήθησαν περὶ τὸν 5—6 μ. Χ αἰῶνα ἐξ ἐπιμιξίας Ῥωμαίων, Σλαύων καὶ Τετῶν.

2. Ἡ Γερμανικὴ. Αὕτη ἦν αἰεὶ πολυπληθὴς, καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ ἐπικρατούσα ἐν Εὐρώπῃ ἐθνότης. Καθ' ἕν χρόνον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πρῶτον ἐγνώρισαν τοὺς Γερμανοὺς ἀπετέλουν πολλοὺς βαρβάρους λαοὺς, οἷον τοὺς Τεῦτονας, τοὺς Κίμβρους, τοὺς Ἄγγλους, τοὺς Σάξωνας, τοὺς Σουήθους, τοὺς Γότθους, τοὺς Βανδάλους, τοὺς Φράγκους, τοὺς Λογγοβάρδους (ἐκρωμαϊσθέντας βραδύτερον) κτλ. Ἡ γερμανικὴ οἰκογένεια ὑπάρχει καὶ νῦν παλυαριθμῶς, οἱ δὲ λαοὶ, οἱ ἀνήκοντες αὐτῇ, εἰσὶ τινὲς μὲν σχεδὸν ἄμικτοι Γερμανοὶ, τινὲς δὲ προήλθον ἐξ ἐπιμιξίας αὐτῶν μὲ ἄλλων οἰκογενειῶν λαῶν. Εἶνε δὲ οὗτοι οἱ Γερμανοὶ μετὰ τῶν Ὀλλανδῶν καὶ Φλαμανδῶν τῆς Βελγικῆς, οἱ Σκανδιναυοὶ (δηλ. Δανοὶ, Σουηδοὶ καὶ Νορβεγοὶ), καὶ οἱ Ἄγγλοι. Πάντων τῶν ἄλλων γερμανικῶν φύλων μᾶλλον μεμιγμένοι εἰσὶν οἱ Ἄγγλοι, μίγμα Ἀγγλοσαξῶνων, Κελτῶν, Νορμανδῶν καὶ Ῥωμαίων. Γερμανικὰ τινὰ φύλα ἀπορροφηθέντα ὑπὸ ἄλλων ἐξηφανίσθησαν, οἷον οἱ Γότθοι ἐν Ἰσπανίᾳ, οἱ Φράγκοι ἐν Γαλλίᾳ, οἱ Λογγοβάρδοι ἐν τῇ βορείῳ Ἰταλίᾳ, οἱ Βάνδαλοι ἐν Ἀφρικῇ.

3. Ἡ Σλαυικὴ. Οἱ Σλαῦοι, λαὸς πολυπληθὴς, κατέχουσι τὸ ἀνατολικὸν ἡμισυ τῆς Εὐρώπης, ἐνιαχοῦ μὲν ἄμικτοι καὶ συμπαγεῖς, ἐνιαχοῦ δὲ ἄλλοι; λαοὶ συνοικοῦντες. Οἱ Σλαῦοι μετέβησαν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τοὺς Γερμανοὺς, οὗτοι δὲ μετὰ τοὺς Κέλτας. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνήκουσιν οἱ Ῥῶσσοι, οἱ Τσέχοι μετὰ τῶν Μοραβῶν, οἱ Σλοβάκοι, οἱ Λέχοι ἢ Πολωνοὶ, οἱ Σέρβοι ἢ Βενέτοι, οἱ Ρουθῆνοι (σύμπαντες βόρρειοι Σλαῦοι καλούμενοι) καὶ οἱ νότιοι Σλαῦοι, δηλ. οἱ Σλοβῆνοι ἢ Σλαβοῦνοι, οἱ Σέρβοι (περιλαμβάνοντες τοὺς ἰδίως Σέρβους, τοὺς Κροάτας, τοὺς Βοσνίους καὶ τοὺς Μαυροβούνιους), καὶ οἱ Βούλγαροι. Οἱ Ῥῶσσοι ἔ-

λαβον τὸ ὄνομα τοῦτο κατὰ *Gfrörer* κατὰ τὴν 7 μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα. Οἱ Βενέτοι ἦσαν πάλαι ποτὲ λαὸς πολυπληθὴς, κατοίκων τὰ βορειοανατολ. μέρη τῆς Γερμανίας (σήμερ. Πρωσσίας κτλ), νῦν δὲ σώζονται μόνον λείψανά τινά αὐτῶν ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Σαξωνίᾳ. Οἱ Σέρβοι εἶνε γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σλαβοὶ* ἀπὸ τῆς 5 ἑκατονταετηρ. μ. Χρ., ὅτε εἰσέβαλον εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος, ἐνθα κατὰ τὸν 7 αἰῶνα ἱδρυσαν ἴδια κράτη, τὴν Κροατίαν, Σλαβονίαν, Σερβίαν καὶ Βοσνίαν. Οἱ δὲ Βούλγαροι ἢ Βόλγαροι, λαὸς νομαδικὸς, ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν 7 αἰῶνα ἐλθόντες, ἀνήκον εἰς τὴν ταταρικὴν οἰκογένειαν τῆς Μογγολικῆς φυλῆς. Οὗτοι διαβάντες τὸν Δούναβιν καὶ τῷ βυζαντινῷ κράτει πολλάκις πράγματα παρασχόντες, ἀποκατέστησαν ἐν τῇ κάτω Μοισίᾳ (νῦν Βουλγαρία), βραδύτερον δὲ ὑπερβάντες τὸν Αἰμον ἐξετάθησαν εἰς τινὰ μέρη τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν παρὰ τὸν Δούναβιν Σλαύων παρέλαβον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, ἀπολέσαντες τὴν ἰδίαν.

4. Ἡ Λεττικὴ. Συνεσφιγμένοι οἱ Λεττοὶ μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Σλαύων ἠλαττώθησαν πολὺ ἀριθμητικῶς. Τανῦν ἀνήκουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην μόνον οἱ Λεττοὶ κάτοικοι τῆς παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν κειμένης ῥωσσικῆς ἐπαρχίας Λιθουανίας. Οἱ Λιθουανοὶ, εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνήκοντες, ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Πρωσσίας, κατὰ τὸν 4 μ. Χρ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Γότθων ὑποταχθέντες καὶ ἀπορροφηθέντες.

5. Ἡ Κελτικὴ. Οἱ Κέλται (καὶ Κιμμέριοι, Κύμροι Γαλάται καλούμενοι) ἦσαν ποτὲ λαὸς ἰσχυρὸς καὶ πολυπληθὴς, κατεῖχον δὲ τὴν σημερινὴν Γαλλίαν, τὴν Βελγικὴν, μέγα μέρος τῆς Ἰσπανίας, Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ Ἑλβετίας, μέρη τινὰ τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἄνω Ἰταλίαν. Εἶνε δὲ τῶν Γερμανῶν καὶ Σλαύων ἀρχαιότεροι, μεταγενέστεροι ὁμῶς τῶν Ἰβήρων. Ἐν ἐπιμιξίᾳ μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐπειτα δὲ μετὰ τῶν Γερμανῶν ἀπέτελεσαν διάφορα ἐκ τῶν νῦν εὐρωπαϊκῶν ἔ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ')

θνῶν, ὡς αὐτοτελῆς φυλὴ σχεδὸν ἐξαφανισθεῖσα. Λείψανα τῆς οἰκογενείας ταύτης εἰσὶ μόνον οἱ Ἰρλανδοὶ, οἱ Γαίλοι κατοικοῦντες τὸ ὄροπέδιον τῆς Σκωτίας, οἱ Κύμροι ἢ Οὐαλήσιοι κατοικοῦντες τὴν Οὐαλίαν (ἐν Ἀγγλίᾳ), οἱ *Bretons* τῆς γαλλικῆς ἐπαρχίας *Bretagne* καὶ οἱ Βαλλῶνοι τῆς Βελγικῆς καὶ βορείου Γαλλίας.

6. Ἡ Σημιτικὴ. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι Ἑβραῖοι καὶ οἱ ἐν *Alpujeras* τῆς Ἰσπανίας οἰκοῦντες Μαυρίσκοι, ἀπόγονοι τῶν Ἀράβων, τῶν ἱδρυσάντων ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα πλεῖστα βασίλεια.

Ἰδίαν θέσιν ἐθνογραφικὴν κατέχουσιν οἱ Ἄλβανοι καὶ οἱ Βάσκοι. Οἱ μὲν Ἄλβανοι εἶνε λείψανον τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι πολυαριθμοῦ, πρότερον μὲν *θρακικῆς*, ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου *ἰλλυρικῆς* οἰκογενείας καλουμένης, τάνῦν δὲ θρακοϊλλυρικῆς. Εἰς ταύτην περιλαμβάνοντο ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν οἱ Θράκες, οἱ Δάκες, οἱ Γέται, οἱ Τριβαλοὶ, ἴσως δὲ καὶ οἱ Ἀέλιγες, οἱ Πελκγοὶ, Μακεδόνες κτλ. Ἡ ἐπωνυμία *Ἄλβανοι* ἀναφέρεται πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐκαλοῦντο δὲ πρότερον Ἰλλυριοί. Οἱ Ἄλβανοι οἰκοῦσι νῦν ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Ἡπείρῳ καὶ παρὰ τὰ σύνορα τῶν παρακειμένων ταύταις ἐπαρχιῶν, παλαιᾶς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, προσέτι δὲ ἐν Ἑλλάδι. Ἀποικίας αὐτῶν ἀπαντῶμεν καὶ ἐν Δαλματίᾳ καὶ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ.

Οἱ δὲ Βάσκοι, ὧν ἡ γλῶσσα προσεγγίζει τῇ σανσκριτικῇ μᾶλλον τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν, εἰσὶ λείψανον πανάρχαιον τῶν Ἰβήρων, οἵτινες κατεῖχον τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς Γαλλίας καὶ σύμπασαν τὴν Ἰσπανίαν. Μετὰ τῶν ἐπελθόντων Κελτῶν ἀπέτελεσαν τοὺς Κελτίβηρας. Οἱ Βάσκοι ἀποτελοῦσιν ὀλίγας ἑξατοντάδας χιλιάδων καὶ κατοικοῦσιν ἐπὶ τῶν Πυρρηναίων καὶ παρὰ τὸν κόλπον τῆς Βισκαίας. Τὸ ὄνομα *Ισπανία*, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῶν διαφόρων ὀρέων, ποταμῶν καὶ πόλεων τῆς χερσονήσου τῶν Πυρρηναίων εἶνε Βασκικὰ. Οἱ Γάλλοι καλοῦσιν αὐτοὺς *Gascons*.

λην τὴν ἡρωϊκὴν ἐνέργειαν κατὰ τοῦ, οὕτως εἰπεῖν, νοσηροῦ στοιχείου, τοῦ διαταράσσοντος τὴν λειτουργίαν τοῦ ὄργανισμοῦ, ἀπαλλάσσει αὐτὸν ἀπὸ τῆς νοσηρᾶς ἀντιδράσεως ἐκείνου.

Τὸ ὅπιον εἰσαγόμενον δι' οἷας δὴ ποτε ἔδοξεν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὄργανισμῷ ἐν γένει μὲν ἀποφαίνει τὴν ἐπενέργειαν αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς διαφόροις λειτουργίαις ἐκείνου, οἷαι ἡ τῆς πέψεως, τῆς κυκλοφορίας, τῶν ἐκκρίσεων κτλ, εἰδικώτερον ὅμως ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς λειτουργίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Κατὰ συνέπειαν ἡ χρῆσις τῶν ὀπιούχων σκευασίων ἐνδείκνυται ἐν γένει κατὰ διαφόρους παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ εἰδικώτερον εἰς τινὰς σπασμωδικὰς γευρώσεις, ὡς αἰεὶ λαμβάνωσι κακοήθη χαρακτῆρα, οἷαι εἰσὶν ὁ *tétanos*, ἡ *choréa* (ἡ καλούμενη *Danse de Saint-Guy*), ὁ *ὕστερισμός* κτλ.

Εἰς τὰ νοσήματα ταῦτα, ἅτινα πολλάκις διὰ τῆς ἐπιτάσεως τῶν ἀποβαίνουσι θανατηφόρα, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην φαρμακευτικὴν οὐσίαν, ἡ χρῆσις τῆς *μορφίνης* εἰς γενναίαν δόσιν πολλάκις προσφέρει σωτηριωδέστερα ἀποτελέσματα, διασώζουσα τοὺς νοσοῦντας βεβαίως θανάτου.

Κατὰ τὰς εἰρημένας νευρώσεις κακοήθους χαρακτῆρος ὁ νοσῶν ὄργανισμός καταδεικνύει μεγίστην ἀνεκτικότητα πρὸς μεγάλας δόσεις τῶν ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ἐνῶ κατ' ἄλλας νοσηρὰς περιστάσεις οὐδὲ τὸ πολλοστμηδριον ἀνέχεται ἀβλαβῶς, ἐκτὸς ἐὰν τυγχάνῃ ἐκ τοῦ προτέρου προσωπικωμένος εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

Ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα περιστάσεων, αἵτινες μοι ἐπαρουσιάσθησαν κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος, περιορίζομαι ἐκτιθέμενος τὰς ἐπομένους δύο ἐν πρακτικῇ συντομίᾳ.

Πρὸ πέντε περίπου ἐτῶν ἐν Νέᾳ Ἐφρέσῳ εἶχον προσκληθῆναι ἐπισκεφθῆναι τὴν δεκαεπταετίδα θυγατέρα τοῦ ἐκεῖ ἐμπόρου κ. Ἀλφιεράκη, ὑπὸ θεραπείαν διατελοῦσαν ἐτέρου ἱατροῦ, ὁ ὁποῖος προῦδων ἐπικείμενον τὸν θάνατον καὶ ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς σω-

τηρίας τῆς πασχούσης ἐγκατέλειπεν αὐτήν. Καθ' ἣν ὥραν προσήλθον παρὰ τῆ νοσοῦσῃ νέα εὐρον αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν διαρκοῦς καὶ λίαν ἐντόνου σπασμωδικῆς προσβολῆς, παρουσιάζουσαν πρόσωπον κυανόχρου ὡς ἐκ τῆς ἀσφυκτικῆς καταστάσεως, προκαλουμένης ὑπὸ τῆς διαταραγμένης λειτουργίας τῶν ἀναπνευστικῶν μυῶν καὶ τοῦ διαφράγματος. Διέγνων *σπασμωδικὴν χορεία* κακοήθους χαρακτῆρος.

Πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ἐπαπειλοῦντος κινδύνου κατεπειγόντως ἐφήρμοσα ἡρωϊκώτερον τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἱατροῦ ἐνεργηθεῖσαν ποικίλην ἀντισπασμωδικὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βελτιώσεως. Ἐν τῇ ἀπέλπιδι ταύτῃ καταστάσει προσέφυγον εἰς τὴν χρῆσιν τῆς *μορφίνης*, ἐξ ἧς τὸ κατ' ἀρχὰς προσήνεγκα ἡ κόκκους κατὰ διαλείμματα ἐντὸς τοῦ νυκθημέρου. Ἐκ ταύτης ἐμτριάσθησάν πως οἱ λίαν ἐντονοὶ σπασμοί. Τὴν κατόπιν ἡμέραν διωρίσθησαν 8 κόκκοι κατὰ διαλείμματα μετὰ μείζονος ἀποτελέσματος· τὴν δ' ἐπακόλουθον 42 κόκκοι ἐντὸς τῶν 2½ ὥρων.

ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς τελευταίας δόσεως τῆς *μορφίνης* ὡς ἐκ θαύματος ὑπεχώρησαν οἱ ἐπικίνδυνοι σπασμωδικοὶ παροξυσμοί, καὶ ἀντὶ τῆς προτέρας ἀϋπνίας ἡ πάσχουσα παρεδόθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως. Ἐπὶ ἡμέρας τινὰς εἰσέτι ἐγένετο χρῆσις τῆς *μορφίνης*, ἀναλόγως τῆς ἀνεκτικότητος ἢν τινὰ καταδεικνύεν ἡ πάσχουσα μέχρις οὗ ἐντελῶς λάθη ἐκ τῶν ἐπικινδύνων σπασμωδικῶν παροξυσμῶν, διασωθεῖσα ἀπὸ προφανοῦς θανάτου ἐκ τῆς γενναίας τῆ χειρὶ προσφορᾶς τῆς *μορφίνης*. Περὶ τῆς ποιότητος τῆς *μορφίνης* ἤμην βέβαιος.

Ἐτέρα δέ τις περίστασις παραπλησία τῇ προηγηθείσῃ, ἀπολήξασα ὅμως εἰς θάνατον ἐκ συμπλοκῆς παθήσεως τῶν μηνίγγων τοῦ ἐγκεφάλου, μοι ἐπαρουσιάσθη ἐσχάτως ἐν Σμόρνῃ ἡ ἐξῆς.

Πρὸ τινῶν μηνῶν εἶχον προσκληθῆναι εἰς ἱατροσυμβούλιον παρὰ τινι δεκαεπταετίδι Ὀθωμανίδι, θεραπευομένη πρὸ ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ ἀξιολογίου στρατιωτικοῦ ἀρχιάτρου Μουστᾶ

βέη. Εὐρον δ' αὐτὴν ὑπὸ τὸ κράτος λίαν ἐντόνων σπασμῶν, οἵτινες ἐπαναλαμβανόμενοι κατὰ διαλείμματα διήρκουν ἐπὶ πολλὰ λεπτά τῆς ὥρας μετὰ ὀλοσχεροῦς ἀπωλείας τῶν διανοητικῶν αἰσθήσεων. Κατὰ τὴν διὰ ἀλειψίν τῶν σπασμωδικῶν παροξυσμῶν ἡ πάσχουσα διετῆρει πλήρεις τὰς διανοητικὰς αἰσθήσεις καὶ διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὀχληρᾶς ἀϋπνίας. Καθ' ἧς εἶχον λάθει πληροφορίας παρὰ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, ἡ μὲν μήτηρ τῆς πασχούσης κόρης, νευρικῆς ἔξεως οὕσα, εἶχε πάθει καθ' ἃν χρόνον ἔτεκε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος κόρην *ἐπιλόχιον ἐκλαμψίαν* μετὰ μανιακῶν φαινομένων, ὁ δὲ πατὴρ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τυγχάνει ὀπαδὸς ἀκράτου οἰνοπνευματοποσίας.

Ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων καὶ ἐξ ἄλλων χάριν συντομίας παρασιωπωμένων συμπτωμάτων διέγνωμεν *σπασμωδικὴν χορεία* ἐκλαμπτικῆς φύσεως. Ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐγένετο δραστηρία χρῆσις τῶν ἡρωϊκωτέρων ἀντισπασμωδικῶν φαρμάκων ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου εὐαρέστου ἀποτελέσματος. Ὄθεν προσεφέρθησαν 6 κόκκοι *μορφίνης* κατὰ διαλείμματα ἐντὸς 2½ ὥρων.

Οἱ σπασμωδικοὶ παροξυσμοὶ κατέπαυσαν καὶ ἐπῆλθε τακτικὸς ὕπνος. Ὅπως δὲ ἀσφαλίσθῃ ἡ θεραπεία, διὰ τινὰς εἰσέτι ἡμέρας προσεφέρετο ἡ *μορφίνη* συνδυασμένη ταῖς ἀντισπασμωδικαῖς οὐσίαις.

Ἐπὶ δέκα περίπου ἡμέρας ἡ νέα εἶχε καλῶς ἀπαλλαγείσα τῶν σπασμωδικῶν παροξυσμῶν ὁ ὕπνος ἦν ὀμαλὸς καὶ εὐαρέστος. Ἐδείκνυεν ὅμως ἰδιοτρόπους τινὰς διαθέσεις. Διὸ, αἰσθανομένη ἤδη ἑαυτὴν καλῶς ἔχουσαν, ἐξέφραζε θερμὴν παράκλησιν ὅπως τὴν ὀδηγήσωσιν εἰς περίπατον· οἱ γονεῖς συναινέσαντες περιέφερον αὐτὴν ἐρ' ἀμάξης.

Τὴν ἐπομένην ὅμως ἡμέραν, ἐπανεκλήθη τῶν τῶν χορεικῶν σπασμῶν, προσεκλήθη ἐκ νέου παρὰ τῆ πασχούσῃ κόρη. Ἦδη εὐρον αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν συχνοτέρων καὶ διαρκεστέρων σπασμωδικῶν παροξυσμῶν. Τὴν προσεγγίζουσαν δ' ἐφοδον αὐτῶν προαισθανομένη κατεκλίετο ἀμέσως ἐπὶ τῆς κλίνης, εἶτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποσβεν-

νυμένων τῶν διανοητικῶν αἰσθήσεων ἐπῆρχοντο οἱ σπασμοί, οἵτινες βαθμικῶς ἐπετείνοντο ὑπερβαλλόντως καὶ ἡ πάσχουσα κατακεκλιμένη ἐσύρετο ἐκ τοῦ ἐνὸς πάντοτε πλευροῦ προσκρουομένη τὴν κεφαλὴν κατὰ γῆς μετὰ σφοδρότητος, καὶ ἀπέπτυσεν αἶμα ἐκ τοῦ ἐνὸς ἀφρώδῃ. Ὅσάκις δ' ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως κρατηθῇ ἡ πάσχουσα, οἱ σπασμωδικοὶ κλονισμοὶ ἔτι σφοδρότερον ἐπετείνοντο. Καθ' ἧς δὲ στιγμὰς ἐπῆρχετο διὰ λείψιν τῶν σπασμῶν ἡ νέα εἰδείκνυε μανιακὰς παραφορὰς βραδίζουσα ἀσυναρτήτως καὶ ἐπιτροχάδην. Ἦσθάνετο δὲ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν καὶ διετέλει ὑπὸ τὸ κράτος ἀϋπνίας. Ἐξ ὧν τῶν φαινομένων καταδεικνύετο, ὅτι αἱ μηνίγγες τοῦ ἐγκεφάλου εἶχον πάθει ἐκ τῆς ἐπανεπιλημμένης συμφορῆσεως αἵματος πρὸς αὐτάς, προκαλουμένης ὑπὸ τῶν ἐντόνων σπασμωδικῶν κλονισμῶν.

Διωρίσθησαν 10 κόκκοι *μορφίνης* εἰς 40 ζῆπρια διγρημένοι, ἐξ ὧν ἡ πάσχουσα ἐλάμβανε κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀνά ἓν. Μετὰ τὴν λήψιν 5 κόκκων μόνον ὑπεχώρησαν καὶ ἤδη οἱ σπασμοί, μετὰ τινὰς δ' ἐμέσεις ἤσυχος ὕπνος κατέλαβε τὴν νέαν.

Ἐν ἡχαριστήθην ἐν τούτοις ποσῶς ἐκ τῆς ταχείας ταύτης καταπαύσεως τῶν σπασμῶν· διότι τὰ ἐκ τῶν μηνίγγων τοῦ ἐγκεφάλου νοσηρὰ φαινόμενα μ' ἐνέβαλον εἰς δυσαρέστους ὑπονοίας περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς νόσου. Διὸ ἔσπευσα νὰ προτείνω εἰς τοὺς οἰκείους τῆς πασχούσης, ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ἦν ἀναγκαία ἡ μετ' ἄλλου ἱατροῦ σύσκεψις καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις.

Οἱ γονεῖς τῆς πασχούσης προσεκαλέσαντο τὸν ἱατρὸν κ. Γαληνὸν Κλάδον, ὁ ὁποῖος ἀφροῦ ἤκουσε παρ' ἐμοῦ τὸ ἱστορικὸν τῆς νόσου καὶ τὰ ἐφαρμοσθέντα θεραπευτικὰ μέσα, ἐπεσοκόπησε δὲ καὶ τὴν πάσχουσαν ἐν ὀμαλῷ ὕπνῳ διατελοῦσαν, ἀπεφῆνατο ἐκ συμφώνου μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἔδει ἵνα μὴ παραχθῇ ποσῶ· ὁ ὕπνος αὐτῆς εἰσέτι, ὡς δυνάμενος νὰ συντελέσῃ πρὸς κατεύνασιν τῶν σπασμωδικῶν ταραχῶν. Ἐμείναμεν δὲ σύμφωνοι καὶ περὶ τῶν θεραπευτικῶν μέσων τὰ ὁποῖα ἀπὸ κοινοῦ κατόπιν διενεούμεθα

νά μεταχειρισθώμεν. Αΐφνης όμως αὐθιμὸν περὶ τὴν θνν ἐσπερινὴν ὥραν, ἤτοι μετὰ 5 ὥρας ἀπὸ τῆς τελευταίας ἐπισκέψεως προσεκλήθημεν ἐγὼ καὶ ὁ εἰρημένος συνάδελφος ἵνα σπεύσωμεν πρὸς τὴν πάσχουσαν, ἅτε εὐρισκομένην εἰς ἀγωνίαν θανάτου. Πρὸς ἐλθόντες εὗρομεν τὴν ἀτυχῆ κόρην νεκράν.

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν προκαταρχόμενοι τῆς τελευταίας ταύτης ἐκθέσεως, ὁ αἰφνίδιος αὐτὸς θάνατος τῆς Ὀθωμανίδος κόρης ἀποδοτέος καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας εἰς τὴν ἐκ συμπλοκῆς ἐπιγενομένην ὀξείαν καὶ ἔντονον πάθησιν τῶν μηνίγγων ὑπὲρ τῆς γνώμης δὲ ταύτης συνηγοροῦσι τινὰ ἐκ τῶν προεξιστορημένων νοσηρῶν φαινομένων, ἅτινα ἰδίως παρομαρτοῦσι τῇ πρὸς τὰς μηνίγγας τοῦ ἐγκεφάλου συμφορήσει αἵματος.

Διὰ τῆς συντόμου καὶ πρακτικῆς ταύτης ἐκθέσεως, ὡς δῆλον, συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς κατὰ μεγάλας δόσεις σωτηρίου χρήσεως τῆς μορφίνης κατὰ τῶν σπασμωδικῶν νευρώσεων κακοήθους χαρακτήρος, τὴν ὁποῖαν ἡ κλινικὴ πείρα διασήμεων πρακτικῶν ἰατρῶν καθιέρωσεν, διὰ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων, λέγομεν, γίγνεται ἀπόπειρα ὅπως, εἴ τις ἐξ ἐπιφυλακτικῆς βεβαίως περισκεψέως ἀποδοκιμάζῃ τὴν τοιαύτην θεραπευτικὴν ἀγωγὴν κατὰ τὰς ὀρισθείσας ἐπικινδύνους καὶ θανατηφόρους περιστάσεις, παροτρυνθῆ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ πείραν ταύτης, καθ' ὅν χρόνον, μετὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἄλλων ἐνδεικνυμένων θεραπευτικῶν μέσων, ἄρχειται ἀποβάλλον πᾶσαν περὶ σωτηρίας ἐλπίδα τοῦ πάσχοντος. Ἄλλως τε ὁ ἰατρὸς ὁ χρώμενος εὐμεθόδως τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ τίθεται ἐν καταλήλῳ περιωπῇ ὅπως προσηκόντως κατοπτρεύῃ, τροποποιῇ καὶ προλαμβάνῃ τὰ ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ναρκωτικοῦ φαρμάκου ἐν τῷ πάσχοντι ὀργανισμῷ ἐπιγιγνόμενα ἀποτελέσματα.

Κατὰ τινὰς ὁμοῦς περιστάσεις ὁ θάνατος ἐπέρχεται καὶ μετὰ τὴν πρόσφορον χρῆσιν τοῦ ναρκωτικοῦ φαρμάκου, προκαλούμενος

ἐκ τινος συμπλοκῆς ἄλλης νόσου (οἷαι ἢ μηνιγγίτις, ἐνδοκαρδίτις κτλ), σχετικῆς ἢ καὶ ὅλως ἀσχετοῦ πρὸς τὴν κυρίαν πάθησιν, ἢ ὁποῖα νόσος καὶ μόνη συνήθως ἀπολήγει εἰς θάνατον.

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν τοῦτον εἶνε λογικὸν ὅπως τίθηται ἐν ἀμφιβολίᾳ καὶ ἀποδοκιμάζεται ὡς δῆθεν ἐπιβλαβῆς ἢ σωτήριος καὶ ἐπωφελῆς κατὰ τὰς ὀρισμένας περιστάσεις χρῆσις τῆς μορφίνης εἰς γενναίας δόσεις; Διὰ τὴν ὑπόνοιαν δὲ ταύτην δικαιοῦται ποτε ὁ εὐσυνειδήτος ἰατρὸς ἐν ὑψηλῇ περιωπῇ καὶ ὑπὲρ τὴν σωτηρίαν τοῦ πάσχοντος τιθέμενος μόνον τὴν ἰδίαν ὑπόληψιν καὶ ἡσυχίαν, δικαιοῦται, λέγομεν, ὁ ἔργω ἰατρὸς ὅπως διὰ τοῦτο ἀποφεύγῃ καὶ παραλείπῃ τὴν χρῆσιν τοῦ ἡρώϊκου τούτου θεραπευτικοῦ φαρμάκου, δι' οὗ πολλάκις διασώζεται ἢ ὑπαρξίς τοῦ πάσχοντος ἀπὸ ἐπικειμένου θανάτου;

Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐλωθεῖς πυρετοὶ κακοήθους χαρακτήρος παρὰ πᾶσαν ἐγκαιρον καὶ εὐμεθόδον χρῆσιν τῆς κινίνης, τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἀλανθάστου τούτου φαρμάκου εἰς τὰς περιστάσεις, καὶ ὁμοῦς ἐνίοτε καταλήγουσιν εἰς θάνατον ἐκ τινος νοσηρῆς συμπλοκῆς. Εἰς τίνος δὲ εὐσυνειδήτου ἰατροῦ τὴν κεφαλὴν ἤθελέ ποτε διὰ τοῦτο εἰσχωρήσει ὁ ἐλεύθερος διαλογισμὸς ἵνα ἀποφεύγῃ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀντιπεριοδικοῦ φαρμάκου κατὰ τῶν τοιούτων κακοηθῶν πυρετῶν ἐπὶ τῷ ἀπλῷ φόβῳ μήπως ἐπερχομένου τυχὸν τοῦ θανάτου ἀποδίδεται ἢ αἰτία τούτου εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ προσενεχθῆν φάρμακον καὶ κατὰ συνέπειαν πάθῃ ἢ ἰατρικὴ ὑπόληψις αὐτοῦ;

Ὁ ἰατρὸς ὁ ἐξασκῶν τὸ φιάνθρωπον ἐπάγγελμά του, ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων παραλόγων καὶ ἀσυνειδήτων κρυφιοῶν, κατὰ πλείστας σοβαρὰς καὶ ἐπικινδύνους νόσους θέλει συχνάκις παραλείπει, χάριν τῆς ἰδίας ὑπολήψεως καὶ ἡσυχίας, τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος αὐτοῦ, οὐδεμίαν προσφέρων δραστηρίαν ἀρωγὴν ὁσάκις, τῶν ἐνεργειῶν τῆς ζωϊκῆς λειτουργίας (τῆς φύσεως) ἀποβαινουσῶν ἀγόνων ἕνεκα τῆς ὑ-

περτέρας ἀντιδράσεως τῆς νόσου, ἐπαπειλῆται ἀμετακλήτως ἢ ζωὴ τοῦ πάσχοντος. Οὕτω δὲ ὁ τοιοῦτος ἰατρὸς θέλει ἀνυπερασπίστους παραδίδει εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ Χάρωνος καὶ πολλὰς ἰσθίμους ψυχὰς ἐκ τῶν ἐμπιστευομένων τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἰατρικὴν αὐτοῦ ἀντίληψιν.

Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οὐδόλως κατατάσσεται ἢ μορφίνῃ καὶ αἱ λοιπαὶ ὀπιούχοι σκευασίαι ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψιν ἐν ἰσῆ μοίρᾳ πρὸς τὰ εἰδικὰ καλούμενα φάρμακα, οἷα ἡ κίνα, ὁ ὑδράργυρος, ὧν ἡ θεραπευτικὴ ἐνέργεια τυγχάνει βεβαία καθ' ἃς νοσηρὰς περιστάσεις εἰδικῶς ταῦτα ἐνδείκνυνται. Οὐχ ἦτο ὁμοῦς ἢ διὰ τῆς εὐμεθόδου χρήσεως τῶν ὀπιούχων σκευασιῶν θεραπευτικὴ ἀγωγή κατὰ τῶν σπασμωδικῶν νευρώσεων κακοήθους χαρακτήρος, δι' ἑλλείψιν ἄλλης ἐπιτυχέστερας τυγχάνει ἢ μᾶλλον προτιμητέα μέχρις οὗ ἄλλη τις ἀναδειχθῆ εἰδικωτέρα.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ προκειμένου θέματος βασιζόμενοι εἰς τὰς σχετικὰς ἐκθέσεις διασήμεων κλινικῶν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν πείραν, τὰς συντόμους ταύτας πρακτικὰς παρατηρήσεις ἐθεωρήσαμεν ἀρμόδιον ὅπως κοινοποιήσωμεν. Πάντα δὲ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ἰατρῶν ἀντίθετα δοξάζοντα καὶ ἀποδοκιμάζοντα ταύτας ὡς δῆθεν ἀνεφαρμόστους καινολογίας ἀσμένως θέλομεν παρακολουθήσει κατὰ πόδας ἐν δημοσιογραφικῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου συζητήσει μέχρις οὗ ἀναδειχθῆ ἢ ὀρθότερα πρακτικὴ δοξασία.

Ἦδη δὲ μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον ἰατρικὸν θέμα τὸ ἐξῆς.

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΤΟΥ ΤΟΚΕΤΟΥ.

Ὡς γνωστὸν τεχνητὸς τοκετὸς καλεῖται ἡ μαιευτικὴ ἀγωγή, δι' ἧς ὁ μαιευτὴρ ἀναπληρῶν τὰς ἀνισχύρους ἐνεργείας τῆς φύσεως κατὰ τὰς δυστοκίας ἐπιτελεῖ τεχνητῶς διὰ χειρουργικῶν μέσων τὸ τέρμα τοῦ τοκετοῦ.

Ἐκ τῶν πολλῶν αἰτίων τῶν προκαλούν-

των τὴν δυστοκίαν ἤδη θέλομεν ἐκθέσει ἐν ὀλίγοις περὶ τῆς περιστάσεως ἐκείνης, ἣτις παρουσιάζεται ὁσάκις ὁ τοκετὸς προβαίνει εἰς τὸ τέρμα τοῦ λίαν βραδέως καὶ ἐν παρατεταμένοις βασάνοις ἕνεκα κωλύματος παρεμβαλλομένου ἐκ σχετικῆς στενώσεως τῆς λεκάνης καὶ ὁποῖος ἐνίοτε καταλήγει σὺν τῇ καταστροφῇ τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου ἢ τῆς μητρὸς ἢ καὶ συναμφοτέρων.

Ὅσάκις ὁ ἰατρὸς, προσκαλούμενος νὰ προσφέρῃ τὴν ἐκ τῆς μαιευτικῆς τέχνης συνηθισμένην του πρὸς τινὰ ἐπίτοκον, πληροφορῆται, ὅτι αἱ ἀληθεῖς ὠδίνες καὶ ἡ προπαρασκευὴ τοῦ τοκετοῦ ἤρξαντο πρὸ πολλῶν ὥρων, καὶ ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπισκοπήσεως βεβαιούται, ὅτι μεθ' ὅλα τὰ βάσανα καὶ παρὰ τοὺς σφοδρὺς ἀγῶνας τῆς ἐπίτεκος ὁ τοκετὸς προβαίνει λίαν βραδέως πρὸς τὸ τέρμα του, ἢ καὶ μένει σχεδὸν στάσιμος εἰς τὸν πρῶτον χρόνον, τότε χρέος ἐπιβάλλεται αὐτῷ νὰ ἐξιχνιάσῃ περισκεμμένως καὶ ἀνεύρη τὸ αἷτιον τὸ παρατεῖνον ἀγωνιωδῶς τὴν διάρκειαν τοῦ τοκετοῦ καὶ παρακωλύον τὴν πρόοδον αὐτοῦ πρὸς τὸ τέρμα.

Ἐνταῦθα, ὡς εἴρηται, ὁ λόγος γίγνεται μόνον περὶ τῆς ἐνίοτε παρουσιαζομένης ἐκείνης περιστάσεως, καθ' ἣν ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπισκοπήσεως ὁ ἰατρὸς βεβαιούται, ὅτι αἰτία τῆς δυστοκίας τυγχάνει σχετικὴ τις στενώσις τῆς λεκάνης τῆς ἐπίτοκου, ἣς ἕνεκα ἢ μήτρα καὶ ἰδίως τὸ στόμιον τῆς ὑτέρας πολλάκις ὑπὲρ τὸ δέον συνθλιβόμενα συστέλλονται σπασμωδικῶς καὶ ἐπιτείνουσι μὲν τὰς ὠδίνες καὶ τὰ βάσανα τῆς ἐπίτοκου, μετὰ δυσαναλόγου ὁμοῦς προόδου τοῦ τοκετοῦ πρὸς τὸ τέρμα.

Ἐκ τούτου δὲ ἐξάγει τὸ λογικὸν συμπέρασμα ὁ μαιευτὴρ, ὅτι ἐν τῇ ὀρισμένῃ ταύτῃ περιστάσει, ἐγκαταλειπομένης τῆς ἐπίτεκος εἰς τὰς ἰδίας ἐνεργείας, μετὰ πολλὰ βάσανα καὶ πολυώρους ἀγῶνας δυνατὸν μὲν ἐνίοτε ν' ἀποπερατωθῆ ὁ τοκετὸς, πιθανὸν ὁμοῦς πολλάκις νὰ καταλήγῃ σὺν τῇ καταστροφῇ τοῦ ἐμβρύου ἢ τῆς μητρὸς.

Ἐτι δὲ μᾶλλον ἐνισχύεται ὁ ἰατρὸς εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ὅταν μάλιστα πλη-

ροφορηθῆ, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς προηγουμένους τοκετοὺς ἢ γυνὴ ὑφίστατο τὰ πάνθ' ἕνα μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῶν τοκετῶν, ἢ ὅτι οὗτοι τάχιον ἢ βράδιον ἀπεπερατοῦντο διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ μαιευτῆρος.

Τότε δὴ τότε ὁ ἰατρός, ὅσον ἐπιφυλακτικῶς καὶ προσδοκητικῶς κἂν τυγχάνῃ, ὀφείλει, ἐν καθαρᾷ τῇ συνειδήσει, ὅτι ἐπιτελεῖ ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον καθήκον, νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν διὰ τοῦ τεχνητοῦ τοκετοῦ μαιευτικὴν ἀγωγὴν, παρορμώμενος εἰς τοῦτο οὐχὶ μόνον ἐκ φιλανθρώπου αἰσθήματος τοῦ νὰ συντέμῃ τὴν πολύωρον διάρκειαν τῶν βασάνων, ἀπαλλάττων ὅσον ἐπιτρέπεται ταχύτερον τὴν ἐπίτεκα ἐκ τῶν παρατεταμένων μαρτυρίων λίαν ἐπιπόνου τοκετοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὀρθοῦ διαλογισμοῦ, ὅτι ἔσως προφυλάττει τὴν ζωὴν τοῦ ἐμβρύου ἢ καὶ αὐτῆς ἐξ ἐνδεχομένου τινὸς κινδύνου, ὅστις δυνατὸν νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν πολυώρου καὶ πολυωδύνου δυστοκίας, δι' ἄλλειψιν τῆς ἐγκαίρου ἐπεμβάσεως ἐκείνου.

Καὶ ὄντως, ἡ καθημερινὴ πείρα καταδεικνύει, ὅτι κατὰ τοὺς τοιοῦτους λίαν ἀγωνιώδεις καὶ παρατεταμένους τοκετοὺς, ἐγκαταλειπομένης τῆς ἐπιτόκου εἰς μόνην τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως, πολλάκις ἐπισυμβαίνει ὁ ὄλεθρος τοῦ ἐμβρύου ἢ καὶ τῆς μητρὸς, πρὸς δὲ ὅσον πλείοτερον ἐγκαταλείπονται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐκ τῆς δυστοκίας παρατεταμένων βασάνων, τόσον μάλλον αἱ δυστυχεῖς γυναῖκες εἰς τὸ κατόπιν προδιατίθενται καὶ ὑποβάλλονται ὑπὸ τὴν ἐπιβλαβεῖαν ποικίλων μητρικῶν παθήσεων, καταφαινομένων ὑπὸ τὸ πρόσημα διαφόρων ὀχληρῶν ὑστερικῶν ἐνοχλήσεων ἢ καὶ ἄλλων ἀορίστων νευρικῶν ταραχῶν, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦνται συνήθως ἐκ τοῦ προσγινομένου ὑπερβολικοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς μήτρας καὶ ὀλοκλήρου τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐνεκα τῆς ἐν πολυώροις βασάνοις παρατάσεως τοῦ τοκετοῦ.—Ἡ γνώμη δὲ τῶν δοξαζόντων, ὅτι μαιευτὴρ τότε μόνον δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν διὰ τοῦ τεχνητοῦ το-

κετοῦ ἀγωγὴν, ὡς ἂν παρατηρῆ ἐπικίνδυνόν τι φαινόμενον, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν κίνδυνον ἐπὶ θύραις, ἢ τοιαύτη δοξασία φαίνεται πως οὐχὶ τοσοῦτον εὐλογοφάνης καὶ ἀρκούντως δεδικοιολογημένη καθ' ὅσον ἐν τῇ ἐμφανίσει τοιαύτης ἐπικίνδυνου περιπτώσεως ἢ πιθανότητος περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς χειρουργικῆς συνδρομῆς τοῦ μαιευτῆρος καθίσταται ὅλως προβληματικῆ.

Ἐνῶ δὲ τῆς εὐμεθέδου ἐπιτελέσεως τοῦ τεχνητοῦ τοκετοῦ κατὰ τοὺς πολυωδύνους καὶ παρατεταμένους τοκετοὺς, πρὶν ἢ παρουσιασθῇ ἐπικίνδυνόν τι φαινόμενον (ἐκλαμψία, αἱμορραγία κτλ), καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει, ὅτι ὁ τοκετὸς θ' ἀπεπερατοῦτο ἀνωλέθρως διὰ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, μετὰ πολυωδύνον καὶ πολύωρον ὅμως διάρκειαν, καὶ οὕτως ὁ μαιευτὴρ ἐπισύρει καὶ δικαίως τὴν ἄκραν εὐγνωμοσύνην τῆς τε τεκούσης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, ἅτε συντελέσας ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ταχύτερον ἀπὸ τὸ μαρτύριον πολυωδύνου καὶ πολυώρου τοκετοῦ.

Ὁ ἰατρός λοιπὸν προσκαλούμενος νὰ ἐπισκερθῇ ἐπίτοκον γυναῖκα, ἀφοῦ προηγουμένως πεισθῇ ὅτι αὕτη εἶνε ὄντως ἔγκυος, ὅτι ἡ κύσις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα καὶ ὅτι εἶνε ἐπίτεξ, ἀκολουθῶς προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῆς ἐπισκοπῶν τὴν καθ' ὅλου διάπλασιν τοῦ διοργανισμοῦ, τὴν κατάστασιν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, τὰς διαμέτρους τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου στομίου τῆς μικρᾶς πυέλου καὶ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας. Πάντα δὲ ταῦτα ὀφείλει νὰ ἐπιτελῇ μετὰ περισσευμένης καὶ προσεκτικῆς ταχύτητος.

Καὶ ἐὰν μὲν ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπισκοπῆσεως ἀνεύρῃ ὁ μαιευτὴρ, ὅτι παρατυγχάνει σχετικῆς τις στένωσις τῆς μικρᾶς λεκάνης καὶ ὅτι τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας ὑπὸ τῆς ἐπιβλαβεῖαν σπασμωδικῆς συστολῆς μετὰ μαρτυριώδεις καὶ πολυώρους ὠδίνας οὐδόλως ἢ ἐλάχιστον διεστάλη, τότε οὐ μόνον δὲν ὀφείλει ποσῶς νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἐπαύξησιν τούτων ἀλλὰ ἀπ' ἐναντίας νὰ μετριάξῃ καὶ καταπραῦνῃ ταύτας διὰ τῆς προσφόρου χρήσεως γενικῶν καὶ τοπικῶν μέσων. Ὅταν δὲ

μετὰ τινὰς ὥρας τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας διασταλῆ εἰς ἕκτασιν ἐνὸς πενταδράχμου, προσψαύομεν αὐτὸ διὰ τοῦ λιχανοῦ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, περιηλειμμένου διὰ καταπραῦντικῆς τινος φαρμακευτικῆς οὐσίας, προσέχοντες νὰ μὴ προκαλέσωμεν τὴν πρόωρον ρῆξιν τοῦ θυλακίου. Τῷ τρόπῳ δὲ τούτῳ διαστελλομένου τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας, καταπίπτει τὸ θυλάκιον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου στομίου τῆς μικρᾶς λεκάνης καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον σφηνοῦται ἢ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου (ἀναφέρομεν τὴν συνηθεστέραν θέσιν) ἐν τῇ καιλότητι αὐτῆς, ὡς ἂν ἡ σχετικὴ στένωσις ἐκείνης τυγχάνῃ μικρά. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ἐὰν τὸ θυλάκιον δὲν ἐρρήξῃ εἰσέτι, ρηγνύομεν ἡμεῖς αὐτὸ διὰ τοῦ ὄνυχος, καὶ ἐὰν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου διακρατῆται ἐπὶ ὥρας πρὸ τοῦ κατωτέρου στομίου, ἐπιτελοῦμεν καταλλήλως τὴν ἐμβρυουλκίαν, ἐξάγοντες τὸ ἐμβρυον, ἀφοῦ προηγουμένως λάβωμεν ὅλα τὰ κατάλληλα προφυλακτικὰ μέτρα περὶ τοῦ ὀμφαλοῦ λώρου κτλ.

Ὅσακις δὲ μετὰ πολυώρους καὶ ἐντόνους ὠδίνας κατακρατῆται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐμβρύου ἐσφηνωμένη ἐν τῷ ἀνωτέρῳ στομίῳ (*de-troit supérieur*) τῆς πυέλου, ἀφοῦ ἐπιτελεσθῇ ἡ ρῆξις τοῦ θυλακίου, ἐνεργοῦμεν καὶ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τὴν ἐμβρυουλκίαν δι' εὐμεθέδου ἀγωγῆς.

Ἡ γνώμη δὲ τῶν δοξαζόντων, ὅτι ἡ ἐμβρυουλκία ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ ἀνωτέρου στομίου τῆς πυέλου εἶνε ἀδύνατος ἢ δυσχεραστάτη καὶ ὅτι οἱ βραχίονες τοῦ ἐμβρυουλκοῦ δὲν ἔχουσι τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος διὰ νὰ ἐφαρμοσθῶσι καταλλήλως, ἐκ τῆς καθημερινῆς πείρας ἀποδεικνύεται ἀνυπόστατος ἢ τοιαύτη γνώμη τῶν μετὰ δειλίας ἐπιτηδευσόμενων τὴν ἐμβρυουλκίαν, ἅτε βασιζομένη ἐπὶ ἐσφαλμένοις ὑπολογισμοῖς περὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἀνωτέρου στομίου, φαίνεται ἀπορριπτέα. Μόνον ὅταν ἡ σχετικὴ στένωσις τοῦ ἀνωτέρου στομίου τυγχάνῃ μεγάλη καὶ ἀνυπέροπτος, οὐδόλως δὲ κατορθοῦται ἡ διόδος τοῦ ἐμβρύου δι' αὐτοῦ, ἐνεργοῦνται δὴ τότε τὰ ἐνδεικνύμενα χειρουργικὰ μέτρα, δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἡ ὑ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΤΑ. ΙΒ')

παρξίς τῆς τεκούσης, καὶ τὰ ὁποῖα παρασιωπῶμεν ὡς γνωστὰ παντὶ ἰατρῷ. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον παρεσιωπήσαμεν καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς ἀγωγῆς τοῦ τεχνητοῦ τοκετοῦ.

Ἐχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅπερ καὶ εὐχόμεθα, ὅτι ἡ σύντομος καὶ πρακτικὴ αὕτη ἐκθεσις περὶ τῆς προκειμένης μαιευτικῆς ἀγωγῆς δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς κρείττους καὶ δεινότερους περὶ τὰ τοιαῦτα ὅπως ἐκφράσωσιν ὀρθότερας πρακτικὰς ιδέας περὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐπανορθώσωσι τὰς ἐνταῦθα ἐκτεθειμένας, καὶ τοι καθ' ἡμᾶς ἐπὶ ἐπιτυχούς πείρας βασιζομένης.

Σμόρνη τῇ 3ῃ 9βρίου 1876.

Χρ. Πολίτης.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.

Ἐκπλήσσεται ἀληθῶς ὁ ἐξετάζων τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν διδασκομένων ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς πλείστοις αὐτῶν. Οὐ μόνον δὲ τὰ μαθήματα εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, ἀλλὰ καὶ οἱ καθηγηταὶ πολλοί. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου διδάσκουσιν ἑκατὸν τριάκοντα πέντε καθηγηταί, ἐν δὲ τῷ τῆς Κωνιστινῆς ἐβδομήκοντα ἀνάλογος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων ἐν τοῖς λοιποῖς πανεπιστημίοις. Ἐν Γαλλίᾳ σχετικῶς ὀλίγοι εἶναι οἱ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις διδάσκοντες — μόλις πέντε εἰς ἐκάστην σχολὴν ἐν συνόλῳ δὲ ἐν τοῖς δεκαπέντε ἀκαδημαϊκοῖς τμήμασι τῆς Γαλλίας ὑπῆρχον τῷ 1870 μόνον τριακόσιοι τεσσαράκοντα ὀκτὼ καθηγηταί. Ἡ ἐν Στρασβούργῳ σχολὴ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ τῆς φιλοσοφίας, αἵτινες ἦσαν αἱ μᾶλλον τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ προηγμένας, εἶχον τῷ 1870 δεκατρεῖς καθηγητάς, ἐνῶ ἡ δὴ ὑπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἀριθμοῦσιν (αἱ δύο μόνον σχολαί, ἐννοεῖται) τριάκοντα καὶ ἕξ.

58.

σπούργου σχολαί, ή θεολογική, ή νομική, ή Ιατρική, ή φιλοσοφική και ή τών φυσικομαθηματικών, αριθμοῦσιν ὀδοῦντα καθηγητάς. Ἐκάστη σχολή, ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν καθηγητῶν τῆς, ἐκλέγει τὸν κοσμητῶρά τῆς, ἅπασαι δὲ αἱ σχολαί ἐκλέγουσι τὸν πρῶταν καὶ ἀποφαινόνται περὶ τῶν εἰς τὸν κανονισμὸν ἐπενεκτέων μεταρριθμίσεων. Ὁ πρῶταν καὶ οἱ κοσμητορες διορίζονται δι' ἕν ἔτος. Πρὸς τοῦτοις ὑπάρχει καὶ ἡ πανεπιστημιακὴ σύγκλητος καὶ τὸ πειθαρχικὸν λεγόμενον σῶμα. Ἡ σύγκλητος ἐπιτηρεῖ μετὰ τοῦ πρυτάνεως τὴν ἐν γένει πορείαν τοῦ πανεπιστημίου· σύγκειται δὲ ἀπὸ τοὺς κοσμητῶρας καὶ ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων σχολῶν (καθηγητάς), ὧν ἕκαστη διορίζει ἕνα. Τὰ πειθαρχικὸν σῶμα, συγκείμενον ἀπὸ τὸν πρῶταν, τὸν ἀντιπρῶταν καὶ ἕνα σύνδικον, διορίζομενον ὑπὸ τῆς νομικῆς σχολῆς, κανονίζει τὰ ζητήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν. Εἰδικὴ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ πανεπιστημίου ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐξέλεξιν τῆς ἀρχῆς. Οἱ τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι καθηγηταὶ ὀφείλουσι καθ' ὥρισμένα χρονικὰ διαστήματα νὰ ἐπιθεωρῶσιν ὅλους τοὺς κλάδους τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τοῦτέστιν ἂν παραδίδονται τακτικῶς τὰ μαθήματα, κτλ. ὅλοι δὲ οἱ καθηγηταὶ τῶν διαφόρων σχολῶν ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν κοσμητῶρα τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων αὐτῶν, ἡ δὲ σχολὴ ἀποφαινεται περὶ τῶν ἐπενεκτέων μεταβολῶν.

Ἐφέτος ἡ Πρωσία ὥρισε πρὸς συντήρησιν τῶν ἐννέα πανεπιστημίων τῆς 6,577,397 μάρκα, ἧτοι 9,221,746 φράγκα, ὧν τὰ 6,026,059 (φράγκα δηλ.) χορηγεῖ τὸ δημόσιον, ἧτοι ἡ πολιτεία. Διὰ τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου ἐφέτος δαπανηθήσονται 894,690 μάρκα. Σχετικῶς πρὸς τὸν πληθυσμὸν, ἡ μὲν Γαλλία δαπανᾷ διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν φρ. 0.17 κατ' ἄτομον, ἡ δὲ Πρωσία φρ. 0.33.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 894,690 μάρκων,

τῶν προωρισμένων διὰ τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, 872,740 εἰσι διὰ τακτικὰ ἔξοδα καὶ 21,950 διὰ ἔκτακτα. Τὸ ταμεῖον τῆς αὐτοκρατορίας χορηγεῖ ἐφέτος 400,000 μάρκα, ἔχει δὲ τὸ πανεπιστήμιον τακτικὰ εἰσοδήματα 47,437 μάρκα, ἐκτὸς τῶν διδάκτρων ἅτινα οἱ φοιτηταὶ πληροῦντι διὰ τινὰ μαθήματα.

Ἀνάλογοι εἶναι οἱ πόροι καὶ τῶν λοιπῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων, συνιστάμενοι ἐκ τῶν εἰσητηρίων, κτλ. — Ἐκ τῶν πόρων δὲ τούτων παρέχοντι βοθηήματα τοῖς ἀπόροις φοιτηταῖς, διανεμόμενα ὑπὸ τῆς συγκλήτου τοῦ πανεπιστημίου αἰτήσεσι τῶν φοιτητῶν. Ἐν Στρασβούργῳ τὰ βοηθήματα ταῦτα ἀνέρχονται εἰς 49,625 μάρκα καὶ διὰ τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Γκραϊφσβαλδ εἶναι ὠρισμένον ποσὸν 63,883 μάρκων. Οἱ μισθοὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Στρασβούργου ἀνέρχονται ἐτησίως εἰς 542,600 μάρκα, ὡς εἶπομεν δὲ, οἱ καθηγηταὶ δικαιούνται νὰ πληροῦνται ἰδιαίτερος διὰ τινὰ μαθήματα.

Τὰ πάντα ἐν τοῖς γερμανικοῖς πανεπιστημίοις εἶναι πλήρη, ὄργανα, ἐργαλεῖα, βιβλιοθήκαι, κλινικὴ, κτλ' ἔννοεῖται δὲ ὅτι διὰ ταῦτα δαπανῶνται ποσὰ ὄχι εὐκατακρόνητα.

N.G.

ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΤΣΑΛΛΕΓΓΕΡ.

Ὡς γνωστὸν, πρὸ μικροῦ ἐπέστρεψεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἀτμόπλοον *Challenger*, οὗ ἐπέβαινον διάφοροι σοροὶ καὶ ὕπερ ἐπὶ τρία καὶ ἥμισον ἔτη περιέπλευσε τὸν κόσμον χάριν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, διανύσαν 69,000 μίλια. Ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ ἐκδρομὴ ἀποδεικνύεται μοναδικὴ διὰ τὴν διάρκειάν τῆς, οἱ δὲ ἐπιστήμονες ἐξηρένησαν 362 μέρη, κατεμέτρησαν ἀκριβῶς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἐξήτασαν τὸ περιεχόμενον τῶν ἀβύσσων τοῦ ὠκεανοῦ, ἀνέλυσαν αὐτὸ ἐπιστημονικῶς, κτλ. Διὸ καλὸν νομίζομεν

νὰ παραθέσωμεν τὰς ἐξῆς σημειώσεις περὶ τῆς πελαγοδρομίας ταύτης.

Τὸ *Tsallenger* εἶχεν ἀποπλεύσει ἐξ Ἀγγλίας τὴν 9)24 Δεκεμβρίου 1872 καὶ μετὰ δεκατρεῖς ἡμέρας κατέπλευσεν εἰς Λισσαβῶνα. Ἐκείθεν ἀπῆρε τὴν 12 Ἰανουαρίου ἔ. ν. καὶ οἱ ἐπιστήμονες προέβησαν εἰς διαφόρους παρατηρήσεις περὶ τῆς θερμοκρασίας ἧτις ἐπικρατεῖ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης εἰς βάθος 400 μέχρι 1200 ὄργυων. Τὴν 6)18 τοῦ μηνὸς ἀφίκετο εἰς Γιβραλτάρην, ὅθεν ἐξέπλευσε τὴν 14)26. Κάρις εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν καλοκαιρίαν, ἐπὶ ὀλίκληρον ἑβδομάδα ἠσχολήθησαν εἰς καταμετρήσεις μετὰ τὴν Γιβραλτάρην καὶ Μαδέρης, ἡ δὲ βορβοροφάγος μηχανὴ ἐξήγαγε διάφορα μαλάκια καὶ ὄστρακώδες, πολυεῖδεις πολύποδας, κτλ.

Τὴν 7 Φεβρουαρίου ἔ. ν. τὸ *Challenger* ἦν ἀπέναντι τῆς Τενερίφης καὶ ἐξηρένησε τὰ μετὰ τὴν ταύτης καὶ τῆς Πάλμας μέρη. Ἐκτὸς διαφόρων ζωολογικῶν καὶ γεωλογικῶν συλλογῶν, ἀς ἐσχμάτισαν ἐκεῖ, οἱ ἀξιωματικοὶ προέβησαν εἰς διαφόρους μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις, εἰς ἀς μετὰ τὸ σπουδαιοῦς ζήλου, ὥστε κατὰ τὸ πρῶτον μόνον ἔτος ὑπὲρ τὰς 50,000 ἐνήργησαν. Τὸ μεγαλύτερον βάθος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ ὠκεανοῦ ἦν 2500 ὄργυων.

Αἱ τακτικαὶ ἐργασίαι τῶν ἐπιστημόνων δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἤρχισαν ἀπὸ τῆς Τενερίφης ἕως οὗ δὲ πλεύσωσιν εἰς τὰς Καναρίους νήσους, ἠσχολήθησαν εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἐργαλείων καὶ εἰς τὴν τακτοποίησιν τῆς ἐκάστω ἰδιαζούσης ἐργασίας. Εἰς Σάντα Κροῦζ ἤρχισαν νὰ συντάττωσι νέα ἢ μερολόγια, εἰσαγαγόντες βελτιώσεις τινὰς, κριθείσας ἀναγκαίαις. Τὸ *Challenger* ἐπλεύσε πρὸς τὸ Σομπρέρο εἶναι δὲ τοῦτο μικρὰ νήσος πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς νήσου Ἀγγοῦϊλας, μίαις τῶν Λουκαίων (*Lucayes*), συμπλέγματος ἀποτελοῦντος μέρος τῶν Ἀντιλλῶν. Εἰς Σομπρέρο διεπεραιώθησαν τὴν 3)15 Μαρτίου, τοῦτέστιν ἕνα μῆνα ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου ἐκ Τενερίφης. Ἡ ἀπόστασις μετὰ τῶν δύο νήσων εἶναι 2700 μίλ-

ια, ἐξηρένηθησαν δὲ ἐν τῷ μετὰ τὴν εἰκοσι καὶ τρεῖς σταθμοί. Κυρίως ἠσχολήθησαν ἐπιμελῶς εἰς τὴν μελέτην περὶ τῆς θερμοκρασίας ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ περὶ τοῦ βάθους καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, εὑρον δὲ λαμπροὺς σπόγγους, εἰς τὰς ἵνας τῶν ὀφίων ἐνεφώλευον δακτυλοειδῆ, πολύζωα καὶ ἀστερία. Ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων συνήγαγον ὅτι πλῆθος τῶν θαλασσιῶν τούτων ὄντων τὴν ἡμέραν ὡς ἐκ τοῦ καύσωνος καταδύονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἑσπέρας, τὴν πρῶτην καὶ ἐνίοτε τὴν νύκτα. Τὸ μεγαλύτερον βάθος εὑρέθη 5150 ὄργυων, ὃ δὲ πυθμὴν συνίστατο ἀπὸ ἐρυθρὸν ἄργιλλον, ὅπως ἀπαλὸν, μόλις περιέχοντα ἴχνη ἐνοργάνου ὕλης.

Τὸ *Tsallenger* μετ' οὐ πολὺ προσωρμίσθη εἰς τὸν λιμένα Καρλόττας Ἀμαλίας, εἰς ἅγιον Θωμᾶν, καὶ τὴν 13)25 Μαρτίου ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του διὰ τὰς Βερμούδας. Τὴν ἐπιούσαν προέβησαν εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν ὑδάτων καὶ εὑρον τὸ βάθος μέχρι 3950 ὄργυων. Ἡ βορβοροφάγος, βίφθεισα τὴν πρῶτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀνελκύσθη τὴν πέμπτην· εἶχε δὲ ἴλυν ἐρυθρὰν, μὴδὲν περιέχουσαν ἴχνος ζωῆς, ἐκτὸς ὀπαίων τινῶν μικρῶν με δέρμα τιτανῶδες.

Τὴν 4 Ἀπριλίου ἔ. ν. τὸ ἀτμόπλοον διέβη διὰ τῶν ἐπικινδύνων καὶ σκολιῶν πορθμῶν, οὓς ἀποτελοῦσιν οἱ ἐκ κοραλλίων ὕφαλοι, καὶ τὸ ἐσπέρας ἠγχυροβόλησαν εἰς *Grassy Bay*, μίαν τῶν Βερμούδων· ἔμειναν δὲ εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα δεκαπέντε ἡμέρας καὶ ἐξηρένησαν ἐπιμελέστατα τὴν γεωλογικὴν φύσιν τοῦ τόπου. Αἱ κυριώτεραι νῆσοι ἔχουσι πολλὰ καὶ καλά δάση.

Ἀπειροὶ σωροὶ λεπτοῦ κοραλλίου, ἐν εἴδει ζμμοῦ, περιβάλλουσι τὴν ἀκτὴν καὶ πλύνονται ὑπὸ τοῦ θαλασσιῦ ὕδατος. Εἰς τινὰ μέρη ὑπῆνεμα οἱ σωροὶ οὗτοι ὠθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατακτιῶσι ν' ἀποτελέσωσι βουνὸν ὕψους τεσσαράκοντα μέχρι πενήτηκοντα ποδῶν. Τοιοῦτον ὄρος ζμμοῦ ἀπῆνθησαν εἰς *Elbow Bays*, ἐπὶ τῆς νοτίου ἀκτῆς τῆς κυριωτέρας νήσου. Ἡ ζμμος εἶχε

πληρώσει όλοσχερῶς κοιλάδα τινά και προχωρεί εις τὰ ἐνδότερα ὡς ποταμὸς κόρυς, ἔχων βάθος σχεδὸν εἴκοσι ποδῶν.

Ἐκ Βερμουδῶν ἀπέπλευσαν τὴν 8[20 Ἀπριλίου, μέχρι δὲ τῆς 9 Μαΐου ἔ.ν. ὅτε ἀφίκοντο πρὸ τοῦ Χάλιφαξ, ἐνήρησαν διάφορους καταμετρήσεις εἰς βάθος 2600 μέχρι 2800 ὄργυων εἰς Χάλιφαξ διέμειναν μίαν ἐβδομάδα ἵνα προμηθευθῶσι τρόφιμα και ὑδρευθῶσι, και τὴν 18[30 ἀφίκοντο πάλιν εἰς Βερμουδάς, ἐξερευνήσαντες ἐννέα μέρη. Τὴν 7[19 Ἰουλίου οἱ θαλασσοπόροι ἦσαν ἀπέναντι τῆς νήσου Πάλμας, μίαις τῶν Καναρίων, ἔπειτα δὲ κατῆλθον πρὸς τὸν ἅγιον Ἀντώνιον, μίαν τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, και τὴν 15[27 εἰς ἅγιον Βικέντιον, ἐπίσης νήσον, περιήκον δια τὰ δάση, τὸ ὕδωρ, τὰς ἀγρίας αἴγας, τὰ ἀγριοπερίστερα και τὸ νίτρον τῆς τὴν νήσον δὲ ταύτην ἐξηρεύνησαν ἐπιμελέστατα.

Τὸ πλοῖον, καταλιπὸν τὸ Πράσινον ἀκρωτήριο, ἀφίκετο πρὸ τῶν νήσων *Bissagos* τὴν 1[13 Αὐγούστου, ἐκ δὲ τῶν ἐνεργηθειῶν καταμετρήσεων εὐρέθη ὁ πυθμὴν εἰς βάθος 2575 ὄργυων· παρέπλευσε δὲ τὴν ἀκτὴν, ἀφίχθην τὴν 2[14 εἰς τὰ δυτικὰ τῶν νήσων Λός, τὴν 3[15 πρὸ τῆς Σιέρρα Λέονης, τὴν 7[19 ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Μεζουράδο και τὴν 9[21 μέχρι τοῦ μέρους ὅπου προέθετο νὰ πλεύσῃ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀφρικῆς. Τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἔ.ν. ἀφίκετο εἰς τὰς νήσους Φερνάνδου Νορύγγα, κειμένας ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, σχεδὸν εἰς τὴν 3^ο, 58' νοτίου πλάτους και 32^ο 22' δυτικοῦ μήκους. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι ἠφαιστειογενεῖς. Δένδρα πολλὰ ὑπάρχουσιν ἐν αὐταῖς, καλλιεργοῦσι δὲ τὰς βανανέας και ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα, ὧν οἱ καρποὶ εἶναι ἡδύτατοι· ἐπίσης εὐρηναὶ ζαχαροκάλαμα, ζαχαρώδη γαιώμηλα, ἀραβόσιτος και διάφορα ζῶα.

Τὴν 4 Σεπτεμβρίου ἔ.ν. τὸ *Challenger* εὐρίσκειτο σχεδὸν 90 μίλια πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἁγίου Ῥώκου και τὴν 8 ἀπέναντι τῆς Παραχύμπας. Τὴν 2[14 προσ-

ωρμίσθη εἰς Βαχίαν και μετὰ σύντομον διατριβὴν διευθύνθη πρὸς τὰς νήσους Τρεστάν δ' Ἀκούγγα, αἵτινες ὀλίγον εἶχον ἐξερευνηθῆ. Τὴν 6[18 Ὀκτωβρίου ἠγκυροβόλησεν εἰς τὰ βόρεια τῆς μεγάλης νήσου, ἐφ' ἧς ἀπέβησαν οἱ σοφοὶ χάριν ἐρευνῶν, ἀλλ' ἔνεκεν ἀνεμοστροβίλου ἠναγκάσθησαν μετὰ 2ξ ὥρας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ πλοῖον. Κατόπιν μέλη τινὰ τῆς ἐκδρομῆς ἐπεσκέφθησαν τὰς δύο ἄλλας νήσους τοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος, εἰς δὲ τὴν λεγομένην *Inaccessible — Island* (Ἀπρόσιτον νῆσον) εὗρον δύο Γερμανοὺς, οἵτινες εἶχον κατορθώσει νὰ καλλιεργήσωσι τὴν πλησίον τῶν οἰκιῶν τῶν γῆν. Ἀπειροὶ λιπαρόχηνες ὑπάρχουσι, φύονται δὲ και χόρτα ὑψηλότατα, ἐν οἷς συχνάζουσι τὰ πτηνὰ ταῦτα. Μετὰ πολλοῦ κόπου ἐδυνήθησαν νὰ διαβῶσιν οἱ σοφοὶ διὰ τοῦ δασώδους μέρους ἐκείνου, ἡ δὲ πορεία καθίστατο μᾶλλον ἐπιπόνος ὡς ἐκ τῶν φωνῶν και τῶν πληγῶν ἃς κατέφερον αὐτοῖς διὰ τοῦ βράμφους οἱ λιπαρόχηνες. Ἡ νῆσος αὕτη, ἣν ἐπεσκέπτονται μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θῆρας τῶν φωκῶν, μόλις ἔχει ἔκτασιν ἐνὸς τετάρτου τοῦ μιλίου (σχεδὸν 700 πήχεις).

Τὸ *Challenger* κατέλιπε τὰ παράλια ἐκεῖνα και ἐπλευσε πρὸς τὸ *Simon's Bay*, τὴν δὲ 41[23 Ὀκτωβρίου προσωρμίσθη εἰς Καπετάουν (*Capetown*). Περιττὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι κατὰ τὸν πλοῦν ἐξηκολούθησαν νὰ ποιῶσιν, ὡς πάντοτε, διάφορους παρατηρήσεις.

Ἐκ *Simon's Bay* ἀπέπλευσαν τὴν 2[14 Δεκεμβρίου, διότι ἐπὶ 6 ἐβδομάδας ἠσχολήθησαν ἵνα ἐπισκευάσωσι τὸ πλοῖον, προμηθευθῶσι τροφὰς και ὑδρευθῶσι· μέχρι τέλους δὲ τοῦ ἔτους ἐξηρεύνησαν διάφορα μέρη.

Κατὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1874 ἐνέσκηψε καταιγίς, ἧς ἔνεκεν ἀπέβη ἀδύνατον νὰ ἀποβῶσιν εἰς τὴν Νῆσον τῆς Κατοχῆς (*Possession Island*), τὴν δὲ 7 τοῦ μηνὸς ἀφίκοντο εἰς τὴν νῆσον Κεργκούελεν, ὅπου διέμειναν μέχρι τῆς 1 Φεβρουαρίου. Ἐν τῷ μεταξῷ ὁ μὲν δόκτωρ *V. Willemoës-Suhm*

ἠσχολήθη εἰς τὴν ζωολογίαν, ὁ δὲ Κ. Μόζελε συνέλεξε διάφορα φυτὰ, ὁ Κ. *Buchanan* ἐμελέτησε τὰ γεωλογικὰ στρώματα και οἱ καθηγηταὶ Θόμψων και Μούρραι προέβησαν εἰς καταμετρήσεις και ἄλλας παρατηρήσεις. Τὴν 2 Φεβρουαρίου τὸ *Challenger* μετέβη εἰς *Corinthian Bay* και εἰς *Yong-Island*, ἀλλὰ μίαν ὥραν μόνον διέτριψεν, ἔνεκεν τῆς ἐπελθούσης κακοκαιρίας· ἀποπλεύσαν δὲ ἐπεσκέφθη διάφορα ἄλλα μέρη. Τὴν 11[23 ἐξερράγη τρικυμία και τὸ θερμόμετρον κατέβη εἰς τὸν 24^ο Φαρεγχαῖτ· ἐξηκολούθησαν δὲ πλείοντες και ἐρευνηντες τὸν βυθὸν τοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῆς 5[17 Μαρτίου, ὅτε ἀφίκοντο εἰς Μελοῦρνον, ὅπου ἀνεπαύθησαν ἐκθύμως ἐβδομάδας τινὰς. Κατόπιν ἐπεσκέφθησαν τὸ Σίνεϋδ και ἄλλα μέρη και τὴν 6 Ἰουλίου ἔ.ν. ἐπλευσαν ἀλλαχοῦ.

Τὸ *Challenger*, ἀπᾶραν ἐξ Οὐέλλιγκτων τὴν 7 Ἰουλίου, παρέκαμψε τὴν παραλίαν τῆς Νέας Ζηλανδίας και τὴν 2[14 ἦν ἀπέναντι τῆς νήσου Ῥαούλ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 7[19 ἀφίκετο εἰς Τογγαταμποῦ, ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τῶν Φίλων, ὅπου ἐπὶ δύο ἡμέρας οἱ σοφοὶ ἐπεσκέφθησαν διάφορα μέρη τῆς νήσου, ἐξηρεύνησαν τὴν θάλασσαν και συνέλεξαν πολύτιμα φυτὰ και ζῶα, ἐν οἷς και τὸν *μαργαριτοφόρον ναυτίλον*. Τὴν 13[25 ἦσαν εἰς Κανδαβού, τὴν 16[28 ἐπεσκέφθησαν τὴν Λεβούκαν και τὴν 3 Αὐγούστου ἔ.ν. τὸ πλοῖον ἐπέστρεψεν εἰς Κανδαβού, ὅθεν τὴν 10 ἀπέπλευσε διὰ Ἄπι, μίαν τῶν ἡττον γνωστῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Νέων Ἑβριδῶν, ὅπου προσωρμίσθη τὴν 6[18. Ὁ πλοίαρχος Ναρὲς ἐδέχθη ὡς ἐπιβάτας ἑνδεκα ἄνδρας ἐξ Ἄπι, δύο δὲ ἡ τρεῖς ἀξιοματικοὶ μετὰ σώματος ναυτῶν ἐνόπλων μετέφεραν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ εἰς τὴν παραλίαν. Οἱ ἰθαγενεῖς εἰδείξαν δυσπιστίαν τινὰ· ἦσαν δὲ ὠπλισμένοι μὲ βόπαλα, λόγχας και τόξα και ἔφερον φαρέτρας πλήρεις δηλητηριασμένων βελῶν· ἦσαν δὲ ὅλως γυμνοὶ και εἶχον ὄψιν ἀγρίαν και εἰδεχθῆ.

Ἐκεῖθεν ἐπλευσε πρὸς τὰ βορειοδυτικά,

ἐξηρεύνησε διάφορα μέρη και τὴν 19[31 ἀφίκετο εἰς τὴν *Baine Island*, ὅπου συνέλεξαν πτηνὰ ἰδιάζοντα εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Τὴν ἐπιούσαν τὸ πλοῖον προσωρμίσθη εἰς *Cap-Yorc* και ἐκεῖθεν εἰς Δόμπο, πρὸς ἄγραν παραδεισίων πτηνῶν. Μεταξὺ Κὲ και Ἄμπόν ἐξηρεύνησαν τὴν θάλασσαν και ἀπέκτησαν θαυμασίαν συλλογὴν νέων τύπων οὐ μόνον πεντακρινουσιδῶν, ἀλλὰ και σπόγγων, ἔχινοδέρμων, ὄστρακοδέρμων, κτλ. Ἐξ Ἄμπόν τὴν 4 Ὀκτωβρίου ἔ.ν. μετέβησαν εἰς Τερνάτ, διαβάντες τὸν πόρον τὸν χωρίζοντα τὰς Μολλούσκας ἀπὸ τὰς Κελέδας, τὴν 16[28 ἐπεσκέφθησαν τὸ Χῶ-Χῶ και τὴν 2[14 Νοεμβρίου ἦσαν εἰς Μανίλλην· μετὰ βραχείαν δὲ διαμονὴν εἰς Φιλιππῖνας διευθύνθησαν εἰς Χόγκ-Κόγκ, ὅπου ὁ πλοίαρχος Ναρὲς ἔλαβε τηλεγράφημα, δι' οὗ τῷ ἠγγέλλετο ὁ διορισμὸς του ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στολίσκου τοῦ μέλλοντος νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν ἀρκτικὸν πόλον.

Ἐκ Χόγκ-Κόγκ τὸ πλοῖον, ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Θόμψων, ἀπέπλευσε τὴν 6 Ἰανουαρίου 1875 και ἐπεσκέφθη διάφορα μέρη και τέλος μετέβη εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Καμαγκουῖν, μεταξὺ Μινδανάου και Μπαχόλ, ὅπως οἱ σοφοὶ ἐξερευνήσωσι τὰ ἠφαιστεια. Τὴν 8 Φεβρουαρίου ἔ.ν. ἐπλευσαν εἰς τὸν πορθμὸν τὸν χωρίζοντα τὸ Μινδανάου ἀπὸ τὸ Μπαζιλάν. Αἱ δύο νῆσοι ἐφαίνοντο θαυμασῆσαι διὰ τὴν βλάστησίν των. Ἄλληλοδιαδόχως ἐπεσκέφθησαν διάφορα ἄλλα μέρη και τὴν νύκτα τῆς 11[23 ἠγκυροβόλησαν μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Καίλλε και Μπονπλάνδ. Τὴν ἐπιούσαν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ὀγδοήκοντα μονόξυλα, ἐφ' ἐκάστου τῶν ὁποίων ἐπέβαινον 6 ἄνδρες, περιεκύκλωσαν τὸ πλοῖον· ἐφαίνοντο δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι πρᾶοι. Τὸ χρώμα των εἶναι ὑπομέλαν και ἔχουσι τὸ σῶμα σχεδὸν γυμνόν· εἰσὶ δὲ ὠπλισμένοι μὲ τόξα. Εἰς ἕκαστον σχεδὸν μονόξυλον ὑπῆρχον λίθινοι πελέκεις μὲ λαβίδας ἐκ σκληροῦ ξύλου, ὅμοιοι σχεδὸν πρὸς τοὺς ἐν Δανιμαρκίᾳ πρὸ τινος εὐρεθέντας.

Πρὸς τὸ ἑσπέρας ὁ πλοίαρχος και ὁ κα-

θηγητής *Wyviller* Θόμψων μετέβησαν διά λέμβου εις τινα νήσον, όπου υπήρχε χωρίον, ἵνα συνάψωσι σχέσεις πρὸς τοὺς Ἰθαγενεῖς· οἱ κάτοικοι ὁμοίως, κυρίως γυναῖκες καὶ παιδιά, ὠπλίσθησαν μὲ τόξα καὶ ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ προθώσιν εἰς ἐχθροπραξίας, διὸ ἐδέησε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια. Αἱ γυναῖκες ἦσαν ὀλόγυμνοι καὶ ἐφάνοντο ἀγριαί. Ἄλλη λέμβος εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν παραλίαν, ἀλλ' ἐγυμνώθη, ὃ δὲ πλοίαρχος ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ παρατείνῃ τὴν διαμονὴν του καὶ τὴν 3 Μαρτίου ἔ.ν. τὸ *Challenger* προσωρμίσθη εἰς τὴν νήσον τοῦ Ναυαρχείου.

Οἱ Ἰθαγενεῖς εἰσὶ Παπουανοὶ καὶ ἀγνοοῦσι τὴν χρῆσιν τῶν τόξων· εἰσὶ δὲ ὠπλισμένοι διὰ λογχῶν καὶ μακρῶν μαχαϊρῶν. Μικρὰν ἀντέταξαν ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἀποβάσεως τῶν ξένων, ἐξῆλθον δὲ οἱ ἄνδρες κατεσπυσμένοι ἐκ τῶν χωρίων, εἰπόντες εἰς τὰς γυναῖκας νὰ κρυθῶσιν· ἀλλ' ἡ περιέργεια ὤθει αὐτὰς πολλάκις νὰ παρουσιάζωνται. Τὰ ἐν δύματα τούτων συνίσταντο ἀπὸ φύλλα φοινίκος. Οἱ ἄγριοι τῶν μερῶν ἐκείνων ἐφάνοντο ἀγνοοῦντες τὴν χρῆσιν τοῦ κἀπνου καὶ τοῦ οἴνου πνεύματος.

Τὸ *Challenger* προέθετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς δυτικὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Καρολινῶν καὶ μάλιστα μίαν ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν Ληστῶν (*Ladrones*), ἀλλ' ἠμποδίσθη ἐκ τρικυμίας καὶ ἠναγκάσθη νὰ πλεύσῃ διὰ τὴν Ἰαπωνίαν, ὅπου ἀφίκετο τὴν 11 Ἀπριλίου ἔ.ν. διέμεινε δὲ μέχρι τῆς 4[16 Ἰουνίου. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ σοφοὶ δὲν ἤργουν, ἀλλ' ἐποίουν διαφόρους ἐκδρομὰς χάριν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. Ἐκ Γιοκουχάμας ἐπλευσε πρὸς ἀνατολὰς καὶ κατόπιν πρὸς νότον καὶ τὴν 15[27 Ἰουλίου ἀφίκετο εἰς Χονολουλού, εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Σανδουχῶν. Μεταξὺ δὲ Ἰαπωνίας καὶ τῆς νήσου ταύτης ἐξυρευνήθησαν 29 μέρη καὶ πλουσία ἀπέβη ἡ συγκομιδὴ εἰς ὄστρακα, πολύποδας, ζωόφυτα, ἐχινόδερμα, κτλ. Εἰς Χονολουλού διέτριψαν δεκαπέντε ἡμέρας, ὡς διήλθον λίαν εὐαρέστως, καὶ ἐπεχείρησαν διαφόρους ἐκδρομὰς. Ἐν τῇ βιβλι-

οθήκη τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχει λαμπρὰ συλλογὴ ἐπιστημονικῶν βιβλίων, ὧν ἐπωφελεστάτην χρῆσιν ἐποίησαντο. Τὴν 41 Ἀυγούστου ἔ.ν. οἱ σοφοὶ ἐπεσεκέθησαν τὴν Χαθαῖην καὶ ἐξυρευνήσαν τὸν κρατῆρα τῆς Κιλαουέας, τὴν δὲ 7[19 διευθύνθησαν πρὸς τὴν Ταίτην, ὅπου ἀφίχθησαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἀπῆραν ἐκεῖθεν τὴν 2 Ὀκτωβρίου ἔ.ν. Τὴν 1[13 Νοεμβρίου ἀφίκοντο εἰς *Juan Fernandez*, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεσεκέθησαν ἄλλα τινὰ μέρη, καὶ τὴν 7[19 εἰς Βαλπαράϊζον, ὅπου ἔμειναν τρεῖς ἐβδομάδας.

Τὸ *Challenger* τὴν 10 Ἰανουαρίου 1876 ἔ.ν. προσωρμίσθη εἰς τὰς Φαλκλανδίου νήσους· ἐπὶ τρεῖς δὲ ἐβδομάδας ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἐξυρευνήσιν τῆς παραλίας τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν 3[15 Φεβρουαρίου ἐπεσεκέθησαν τὸ Μοντεβιδέον, κατόπιν δὲ τὴν νήσον τῆς Ἀναλήψεως καὶ τὸν ἅγιον Βικέντιον, ὅθεν τὴν 14[26 Ἀπριλίου ἀπέπλευσαν δι' Εὐρώπην.

N.E.G.

ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣ ΠΡΟΑΓΩΓΗΝ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Τὸν ἀπελθόντα Σεπτέμβριον ἐγένετο ἐν Γλασκῶβ ἡ ἐτησίαι συνέλευσις τῆς ἀπὸ τεσσαράκοντα ἕξ ἐτῶν συσταθείσης ἐν Ἀγγλίᾳ ἐταιρείας πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν· παρήσαν δὲ 2700 Ἀγγλοὶ σοφοὶ καὶ 18 ξένοι, ὧν 1 Γάλλος, 3 Ἴταλοί, 1 Ὀλλανδὸς, 2 Ῥώσοι, εἰς Βέλγος, 1 Αὐστριακὸς καὶ 9 Γερμανοί.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐταιρείας, Κ. Θωμᾶς Ἀνδριου, ἀπήγγειλε λόγον ἐκτενέστατον καὶ σπουδαιότατον, οὗ περίληψιν νομίζομεν καλὸν νὰ μεταδώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ὁμήρου.

Ὁ ρήτωρ ἐξίμνησεν ἐν πρώτοις τὰς ὑπερσίας ὡς προσήνεγκον τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀνθρωπότητι· διάφοροι σοφοὶ, ἀπὸ πολλοῦ ἀποβιάσαντες, ἀνέφερε δὲ ὅτι εἰς τὸ Γλά-

σκυβον δρεῖλονται τρεῖς νέαι ἐπιστήμαι· ἡ πειραματικὴ χημεία, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ μηχανικὴ τῶν νῦν μηχανικῶν, ἧτοι ἡ τελειοποίησις τῆς ἀτμοκινήτου μηχανῆς. Κατόπιν ἀνέφερε περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ *Challenger*, περὶ τῆς ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ ἐκδρομῆς τοῦ Κάμερων, περὶ τῆς εἰς τὸν βόρειον πόλον τελευταίας ἐκδρομῆς τῶν Ἀγγλων, κτλ· εἶπε δὲ καὶ ἄλλα πολλά περὶ τῶν ἐργασιῶν διαφόρων σοφῶν, περὶ τοῦ πολυτίμου ἐργαλείου τοῦ σὶρ Οὐίλλιαμ Θόμψων, δι' οὗ ἐργαλείου δύναται τις νὰ καταμετρήσῃ ἀκριβῶς τὸ ὕψος τῆς παλιρροίας καθ' ἅπασαν ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ περὶ τοῦ βαθομέτρου τοῦ Σίεμενς, δι' οὗ δύναται τις ἐκ τοῦ πλοίου νὰ καταμετρήσῃ ὡς ἐγγιστα ἀκριβῶς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, δίχως νὰ ποιῆσῃ χρῆσιν βολίδος. Ἐν τέλει εἶπε καὶ τὰδε·

«Φαίνεται ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν καταγίδων, αἵτινες τόσας ἐπιφέρουσιν εἰς τὰ παράλια ἡμῶν ζημίας, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των εἰς τὰ νότια τῆς Νέας Γῆς· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ταχύτητα τῶν ἀνέμων τὸ ἀνεμόμετρον τοῦ διδάκτορος Ῥόμπινσον ἐπραγματοποίησε τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐφευρέτου, διότι, κατὰ τὰς παρατηρήσεις ὡς ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἔκαμην εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Ἄρμαγ, ὁ σφοδρότερος ἄνεμος πνέει ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν.

«Ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀερολίθους οὐδέποτε ἀνεκάλυψαν ἄλλην ὕλην παρὰ τὰς εὐρισκομένας ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γῆς, προαγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἅπαν τὸ σύμπαν συγκείται ἀπὸ τὸ αὐτὸ ὕλικόν, οἷον καὶ ἡ ἡμετέρα σφαῖρα.»

Ἀφοῦ δὲ συνέστησε τοῖς σοφοῖς, βιομηχάνοις καὶ γεωργοῖς τῶν βρετανικῶν νήσων νὰ μὴ καθυστερήσωσι τῶν Γερμανῶν, Γάλλων καὶ λοιπῶν ἐθνῶν ὡς πρὸς τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, κατέληξε τὸν λόγον διὰ τῶν ἐξῆς·

«Οἰονδῆποτε καὶ ἂν ἀποδειχθῇ τὸ ἀποτελεσμα τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν ἵνα συντελέσωμεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανίας, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι τις προφήτης ἢ ἀναγγεῖλη ὅτι ἐν τῷ μέλ-

λοντι οἱ ἄπειροι πόροι οὗς ὁ ὑπέρτατος δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος ἔθηκεν εἰ τὴν διαθέσιν τοῦ ἀνθρώπου θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς βελτίωσιν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν κοινωνικῶν. Ἐκτὸς ἂν ἡ ἱστορία τοῦ μέλλοντος οὐδόλως συμφωνῇ πρὸς τὴν τοῦ παρελθόντος, ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος θέλει γίνεαι διὰ διαδοχικῶν περιόδων ἐργασίας καὶ ἀναπαύσεως· δὲν θ' ἀποδειχθῇ δ' ἔργον μιᾶς φυλῆς, οὔτε ἐνὸς ἔθνους. Ἀπασαὶ αἱ ἀνώτεραι φυλαὶ συνετέλεσαν ἵνα ἐγείρωσι τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πολιτισμοῦ οἷον ὑφίσταται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν· νομίζομεν δὲ ἡ Ἀσία καὶ ἡ βόρειος Ἀφρικὴ δύναται νὰ διεκδικήσωσι τὴν τιμὴν μεγάλου μέρους τοῦ ἔργου τούτου. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ ἀνακάλυψις τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπέφερε μεγαλητέρας ἐν τῷ κόσμῳ μεταβολὰς ἢ ἄλλοτε, ἀλλ' οἱ πόροι τῆς φύσεως δὲν περιορίζονται εἰς τὸν ἀτμὸν καὶ τὸ καύσιμον τοῦ ἀνθρακος. . . .»

Κατόπιν ὠμίλησαν διάφοροι σοφοὶ, ὃ δὲ καθηγητῆς Ἀλφρέδος Ῥούσελ Οὐάλλπολ ὠμίλησε περὶ ζώων ἐκλειψάντων καὶ προσέθηκε τὰ ἐπόμενα·

«Τὰς χρυσαλλίδας τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς προστατεύει κατὰ τῶν πτηνῶν ἡ ἀπέχθεια ἢ ταῦτα αἰσθάνονται ἐκ τῆς ναυτιώδους ἀποφορᾶς ὕλης ἐκκρινομένης ἐκ τοῦ σώματος τῆς ἐπαπειλουμένης χρυσαλλίδος. Ἡ νήσος Ἀμπόιν παράγει χρυσαλλίδας ἐκτάκτου μεγέθους, ἐνῶ αἱ τῶν Φιλιππίνων νήσων ἔχουσι χρῶμα λαμπρὸν ὡς μέταλλον. Πολλὰ ἄνθη γονιμοποιοῦνται διὰ μέσου ἐντόμων καὶ πτηνῶν κομιζόντων ἐν ἀγνοίᾳ των τὴν ἀναγκαίαν γύριν.»

Ἄτερος σοφὸς ὠμίλησε περὶ τῶν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ἀπαντωμένων ζώων· εἶπε δὲ ὅτι ὁ Τζῶν Ῥῶς τῷ 1848 εὗρεν ἐν τῇ ἀρκτικῇ θαλάσσει ἴγνη ζωῆς εἰς βάθος 6000 ποδῶν, ὅτι ὁ Τζαίμς Ῥῶς τῷ 1840 πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου εὗρε βάθος 16060 ποδῶν καὶ ἀργότερον εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ

μόλις εὔρον τὸν πυθμένα εἰς βάθος 27000 ποδῶν.

α Ἡ Θαλασσοπλοία, ἐπέφερον, εἶναι μάλ-
λον ἐπικίνδυνος εἰς τὰ νότια τοῦ ἰσημερινοῦ
ἢ εἰς τὰ βόρεια, διότι ἀπὸ τῆς 50° μεσημ-
βρινοῦ πλάτους τὰ πλοῖα ἀπαιτῶσι
συνεχῶς πλωτὰς νήσους πάγου. Οἱ πάγοι ἐ-
φραξαν τὴν διόδον εἰς τὸν δ'Οὐρβιλ καὶ Wil-
kes εἰς τὴν 65° μεσημβρινοῦ πλάτους καὶ
εἰς τὸν Ῥώσ εἰς τὴν 77°. Αἱ νῆσοι αὗται ὑ-
ψοῦνται μέχρι 200 ποδῶν ἄνω τῆς ἐπιφα-
νείας τῆς θαλάσσης. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠ-
κεανῷ οἱ μεσημβρινοὶ πάγοι ἀνέρχονται μέ-
χρι τῆς 40 μοίρας.

Ὁ καθιγητὴς τῆς ζωολογίας καὶ συγκρι-
τικῆς ἀνατομίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς
Κανταβρυγίας Κ. Νεύτων εἶπε ἀρκετὰ περὶ
τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Challenger καὶ ἀνήγγει-
λεν ὅτι τὰ διάφορα ἀπομνημονεύματα τῶν
σοφῶν ἐκείνων δημοσιεῦθησονται δαπάναις
τῆς βασιλείας· προεῖπε δὲ μετὰ λύπης τὴν
προσεχῆ ἐξόρτησιν τῶν ἐλεφάντων, τῶν
φαιλινῶν, τῶν φωκῶν, κτλ' ὧν οἱ ἄν-
θρωποι ἐκήρυξαν πόλεμον λυσσώδη μὲν,
ἀλλ' ἀναπόφευκτον. «Φαίνεται, προσέθηκεν,
ὅτι ἡ γενεὰ τῶν ὀνείρων ἐξέλιπε, διότι οὐ-
δαμοῦ πλέον ἀπαντᾶται. Οἱ νομοθεταὶ τῶν
διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς,
κτλ. μάτην λαμβάνουσι μέτρα ὑπὲρ τῶν
ζῴων ἅτινα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ δλέρου —
ἢ καταστροφῆς ἐξακολουθεῖ καὶ μετ' οὐ πολ-
λὸ οἱ ἄγριοι βούβαλοι ἢ βόνασσοι τῆς βορεί-
ου Ἀμερικῆς θὰ πέσωσιν ὑπὸ τὰς βολὰς
τῶν πεπολιτισμένων, ὡς καὶ τῶν ἀγρίων.
Τὸ ἔλαιον τῶν ζῴων θὰ ἐκλείψῃ, καὶ ἴσως
ὑπάρχουσι βιομηχανίαι αἵτινες ἔχουσιν ἀπό-
λυτον ἀνάγκην τοῦ ἐλαίου τούτου καὶ πολὺ
δυσκόλως θὰ ἀντικαταστήσωσι δι' ἄλλου.»

Ὁ Κ. Νεύτων φοβεῖται μάλιστα ὅτι καὶ αἱ
ῤέγκαι, οἱ ὀνίσκοι (μπακαλάοι) θ' αὐξήσωσι
μετ' οὐ πολὺ τὸν νεκρολογικὸν κατάλογον
τῶν ζῴων τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων. Ὀστρεῖδια, καρκίνοι, ἀστακοί,
κτλ. θὰ πέσωσιν εἰς τὰς αὐτὰς κατακόμβας
ἂν δὲν ληφθῶσι σπουδαία μέτρα.

Γ.Ε.

ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΝ Τῷ ΝΕῶ ΚΟΣΜῳ.

Ἡ παραγωγή τῶν διαφόρων προϊόντων
τῆς γῆς αὐξάνει ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ διὰ τρό-
που ἀληθῶς καταπληκτικοῦ, καὶ γενικῆ ἐ-
πικρατεῖ ἰδέα ὅτι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων
σχετικῶς ἐτῶν ἔσται ὁ τροφοδότης τοῦ
παλαιοῦ κόσμου. Ἦδη αἱ Ἠνωμέναι Πολι-
τεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατήντησαν ὁ σιτοβο-
λῶν τῆς Εὐρώπης, ἄνω δ' ἐκείνων αἱ τιμαὶ
τῶν γεννημάτων φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν θὰ
ἦσαν τόσον χαμηλαί. Οἱ ἐπιχειρηματῆαι Ἀ-
μερικανοὶ δὲν προσπαθοῦν μόνον τίνι τρόπῳ
ν' αὐξήσωσι τὴν παραγωγὴν, ἀλλὰ καὶ πῶς
νὰ ἐξασφαλίσωσι ταχεῖαν καὶ οἰκονομικὴν
κατανάλωσιν, ὥστε νὰ μὴ φοβῶνται ὅπως
δήποτε συναγωνισμὸν. Σιδηροδρομοὶ, διώ-
ρυχοι καὶ ἄλλα εὐκόλα συγκοινωνίας μέσα
ἐπιτρέπουσι τὴν ταχεῖαν καὶ ἐφθνήν τῶν
γεννημάτων μεταφορᾶν εἰς τοὺς λιμένας
τῆς φορτώσεως, ἢ δὲ ἐξαγωγῆ ἀπὸ ἔτους
εἰς ἔτος αὐξάνει. Ἐκτὸς δὲ τῶν γεννημά-
των, ἀπὸ τινων ἐτῶν οἱ Βοραιοαμερικανοὶ ἐ-
πεδόθησαν μετ' ἄκρου ζήλου καὶ μεγάλης
ἐπιμελείας εἰς τὴν μελισσοτροφίαν καὶ ἀμ-
πελοφυτείαν, ὡς καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἀλ-
λὰ μόνον αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι δὲν προ-
ήχθησαν καὶ ἄλλα μέρη τοῦ νέου κόσμου
ἐπετέλεσαν θαυμασίας προόδους. Ἡ Νότιος
Ἀμερικῆ ἤρξατο παράγουσα καὶ ἐξάγουσα
πολλὰ δημητριακά, μεγάλα δὲ εἶναι αἱ
πρόοδοι καὶ ἐν τῇ Αὐστραλίᾳ, ἥτις ἰδίως
προήγαγε πολὺ τὴν κτηνοτροφίαν, ἐν τῷ
Εὐέλπιδι ἀκρωτηρίῳ, κτλ. Διὸ καλὸν ἐνο-
μίσαμεν νὰ παραθέσωμεν τὰς ἐπομένους
πληροφορίας.

Αἱ ἀποικίαι τῆς Αὐστραλίας, περιλαμ-
βανομένης τῆς Τασμανίας, ἐξαιρουμένης ὁ-
μως τῆς Νέας Ζηλανδίας, ἔχουσι πληθυ-
σμὸν σχεδὸν 1,890,000 κατοίκων, καλλι-
εργούντων, κατ' ἐπισήμους καταστατικὰς
πληροφορίας τοῦ ἀπελθόντος ἔτους, 3,243,
000 πλῆθρα γῆς· ὅ ἐστιν ἡ ἀναλογία τῆς
καλλιέργειας εἶναι 1 ὄ[κ] πλῆθρα κατ' ἄτο-

μον, 1,823,000 πλῆθρα παράγουσι δημη-
τριακοὺς καρπούς καὶ ὑπὲρ τὰ τρία τέταρ-
τα μόνον σίτον. Ἡ Νέα Ζηλανδία περιέχει
ἀπείρους τεχνητοὺς λιμῶνας, ἢ δὲ ἀναλογία
τῆς συγκομιδῆς διαφέρει κατὰ τὰς ἐπαρχί-
ας. Ἡ Βικτωρία, ἥτις ἔχει πληθυσμὸν 808,
000 ἀτόμων, κατὰ τὸ 1874 μόλις εἶχε
4,012,000 πλῆθρα γῆς καλλιεργημένης, ἐ-
νῶ ἡ μεσημβρινὴ Αὐστραλία, ἥτις περιεῖχε
μόνον 205,000 κατοίκους, ἠρίθμει 1,330,
000 πλῆθρα. Ἡ μεσημβρινὴ Αὐστραλία πα-
ράγει περισσότερον σίτον ἢ ὅλαι ὀμοῦ αἱ
λοιπαὶ αὐστραλιαναὶ ἐπαρχίαι, καὶ αὐτῆς
τῆς Νέας Ζηλανδίας περιλαμβανομένης. Ὁ-
λίγα ἄλλα εἶδη γεννημάτων καλλιεργοῦνται
εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἐκτὸς τῆς βρώμης, ἥ-
τις κατέχει μεγάλην ἔκτασιν γῆς ἐν τῇ
Νέᾳ Ζηλανδίᾳ καὶ ἐν τῇ Βικτωρίᾳ. Ἄπασαι
αὗται αἱ ἐπαρχίαι ὀμοῦ τῷ 1874 εἶχον
σπεῖρει 4,527,500 πλῆθρα σίτον, ἥτοι εἶ-
χον σπεῖρει ἐπέκεινα τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐκτά-
σεως τῆς ἐν τῷ Ἠνωμένῳ Βασιλείῳ τῆς
Μεγάλῃς Βρετανίας καλλιεργουμένης γῆς, ἢ
δὲ παραγωγὴ ἀνήλθε πέρυσιν εἰς 21 ἑκα-
τομμύρια μπουσσελ σίτου (α). Κατανοεῖ πᾶς
τις ὅτι οἱ Αὐστραλιανοὶ μεγίστην ἐνεργοῦ-
σιν ἐξαγωγὴν καὶ ἐπλημύρην διὰ τῶν
προϊόντων τῶν τὰς κυριωτέρας ἀγορᾶς τῆς
ὑψηλίου.

Ἀπὸ τίνος ἤρξαντο νὰ καλλιεργῶσι τὸν
βάμβακα εἰς τινὰ μέρη τῆς Αὐστραλίας,

(α) Ἐπέκεινα τῶν 40 ἑκατομμυρίων κοιλῶν
Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δὲ εὐφ ο ρ ο ς Ἀνα-
τολί, τί παράγει; — Εἰς πολλὰς λοπηρὰς σκέ-
ψεις θὰ ἐμβάλῃ τοὺς πάντας τὸ πρᾶγμα ἂν συγ-
κρίνωσι τὴν πενιχρὰν παραγωγὴν τῶν μερῶν
μας πρὸς τὴν τοῦ νέου κόσμου ὑπὸ τοιαύτων δὲ
κατεχόμενοι καὶ ἡμεῖς περιττὴν θεωροῦμεν τὴν
ἐξέτασιν τῶν λόγων τῆς τοιαύτης παρακμῆς, δι-
ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι εἰσι γνωστοί. Τὰ μέσα τῆς
συγκοινωνίας ἐλλείπουσιν, ἢ καλλιέργεια εἶναι ἀ-
τελής, τὸ οὐσιωδέστερον δὲ, ἐλλείπει τὸ παντοδύ-
ναμον ἀργύριον, καὶ εἶναι πλημμελὲς τὸ τῆς ἀ-
ποδεκατώσεως σύστημα, ἀποθαρρύνον τὴν
γεωργὸν καὶ ἐμποδίζον αὐτὸν νὰ ἐπιδοθῇ με-
τὰ ζήλου εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Τὰ αὐτὰ
ἐφαρμόζονται καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. 1Β')

ἀλλὰ πολλὰς προόδους δὲν ἔκαμαν. Πι-
στεύεται δὲ ὅτι καὶ τὸ προϊόν τοῦτο θ' ἀ-
ναπτυχθῆ ἂν μάλιστα κατορθώσωσι νὰ
βελτιώσωσι τὴν ποιότητα καὶ οὕτω θὰ δυ-
νηθῶσι νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τὸν ἀμερικα-
νικὸν βάμβακα.

Ἐπίσης ἐπεδόθησαν μετὰ πολλοῦ ζήλου
εἰς τὴν ἀμπελοφυτείαν καὶ τοὶ δὲ δὲν ἐγέν-
οντο αἱ αὐταὶ προόδου, οἱ αἰ εἰς τὰ γεννή-
ματα, οὐχ ἦττον οἱ πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι
μετὰ τινὰ ἔτη ἡ Αὐστραλία θὰ ἐξαγάγῃ
καὶ οἶνους, ὧν ἤδη κατασκευάζονται ἱκανοὶ
καὶ καλοὶ. Αἱ ἀξιολογώτεραι τῶν αὐστρα-
λιανῶν ἀμπελῶν εὑρίσκονται εἰς μέρη ὑψη-
λὰ καὶ θερμὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βικτωρία, ἅ-
τινα οἱ ἀποικοὶ ἀποκαλοῦσιν Ἀλπεις τῆς
Βικτωρίας. Ἡ γῆ εἶναι λίαν εὐφορὰς, ὡς καὶ
εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γέριγκ καὶ εἰς τὴν Μούρ-
ραι. Ἡ τελευταία αὕτη παράγει οἶνους ἀ-
μοιάζοντας πρὸς τοὺς ἰσπανικοὺς, ἢ δὲ Γέ-
ριγκ παράγει οἶνους ὁμοίους πρὸς τὸν Με-
δόκ καὶ ἄλλους γαλλικοὺς. Ἄλλα μέρη πα-
ράγουσι Τοκάη καὶ γερμανικοὺς οἶνους, τὸ
δὲ εὐτύχημα διὰ τοὺς ἀμπελοργούς τῶν
μερῶν ἐκείνων εἶναι ὅτι οὔτε ἡ φυλλόξηρος,
οὔτε ἄλλη ἀσθένεια προσεβλεπε τὰς ἀμπέ-
λους. Κατὰ τινὰς ἀπογραφικὰς πληροφορίας,
ἡ ἀμπελοργία ὁσημέραι προάγεται, διότι ἀ-
ποδεικνύεται λίαν προσοδοφόρος.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἀμπελοφυτεία ἀπὸ τίνος
προήχθη πολὺ ἐν Καλλιφορνίᾳ καὶ τῇ Νο-
τίῳ Ἀμερικῇ, μεγάλη δὲ ἐξαγωγὴ οἶνων
ἐνεργεῖται ἐπίσης δὲ γίνεται καὶ ἐξαγωγὴ
νωπῶν σταφυλῶν, ἃς διατηροῦσιν ἄριστα
χάρις εἰς διάφορα τεχνητὰ μέσα.

Καὶ ἄλλα πλούτη ἔχει ἡ Αὐστραλία —
ταῦτα δὲ συνίστανται εἰς τὰ πολυάριθμα
δάση τῆς. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ν. Ζηλαν-
διαν ἐκπλήσσεται ἀληθῶς ἐπὶ τῇ πληθύτι
τῶν δασῶν, περιεχόντων δένδρα γιγαντιαία.
Μέγα ἐμπόριον κόμμεος, παραγομένου ἐκ
διαφόρων δένδρων, γίνεται εἰς τινὰ μέρη Εἰς
τὴν Νέαν Ζηλανδίαν ὑπάρχουσι 5 ἕως 6 ἑ-
κατομμύρια κομμιοφόρων δένδρων, καλου-
μένων κάουρη καὶ ἐκάστου ἀποφέροντος κα-
τὰ μέσον ὄρον 1 χιλιόμετρον κόμμεος, ἀ-

ξίας ἐνὸς φράγκου καὶ ἐνὸς τετάρτου. Τὸ κόμμι τοῦτο εὐρίσκεται ἀφθονοῦ καὶ ὑπὸ τὴν γῆν, διότι πολλῶν δασῶν καέντων κατ' ἀπωτάτους χρόνους, τὸ ἀφθόνως ἐκκρίθην κόμμι δὲν ἐτάκη ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ διετρήθη ἀθικτον εἰς τὸ ἔδαφος. Πολλοὶ ἰθαγενεῖς ἀσχολοῦνται πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ὕλης ταύτης, ἡ δὲ κυβέρνησις εἰσπράττει δικαίωμα δύο ἀγγλικῶν λιρῶν κατὰ τόννον.

Ἀλλὰ μόνον ὁ νέος κόσμος δὲν προοδεύει ἐν τῇ γεωργίᾳ, τῇ κτηνοτροφίᾳ, κτλ., διότι καὶ ἄλλαι χῶραι ἤρξαντο ἀπὸ τινος καλλιεργοῦσαι τὴν γῆν μετ' ἄκρας ἐπιτυχίας. Εἰς τὸ Ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος πολὺ προήχθησαν ἡ γεωργία, ἀμπελοφυτεία καὶ κτηνοτροφία, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ Natal. Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος καλλιεργοῦσιν ἀραβόσιτον καὶ ζαχαροκάλαμον. Τὸ Ἀκρωτήριο κατὰ τὸ 1865 εἶχε 16000 πλείθρων ἀμπέλους· ἔκτοτε δὲ αἱ ἀμπελοὶ ἐπολυπλασιάσθησαν.

Ὁ Καναδὰς ἀναλόγως δὲν ἔκαμε πολλὰς προόδους εἰς τὴν γεωργίαν· οὐχ ἦντον μεγάλα ποσὰ σίτου καὶ βρώμης παράγει. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀποδόσεως τοῦ σίτου κατὰ πλείθρον εἶναι μέγας μὲν ἐν Νέα Ζηλανδίᾳ, ἦτοι 28 μπουσελ κατὰ πλείθρον, μικρὸς δὲ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Αὐστραλίᾳ, τοῦτέστι 11 3/4. Σχεδὸν τὸ ἕμισυ τῶν κεραισπόφων ζώων ἀνήκει τῇ μεσημβρινῇ Νέα Οὐαλλίᾳ, κατεχούσῃ 2,857,000 ζῶα ἐπὶ ὅλικου ποσοῦ 6 ἑκατομμυρίων. Μετ' αὐτὴν ἐπέρχονται ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τὸ Κουν-σλάνδ καὶ ἡ Βικτωρία. Τὴν μεγαλύτεραν ὠφέλειαν πορίζονται οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας ἐκ τῶν προβάτων, ὧν ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὸ 1874 ἀνῆρχετο εἰς 61,650,000, αὐξηθεὶς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους κατὰ 8,600,000, ἦτοι κατὰ ἕξ ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ δὲ τούτου μόνη ἡ Νέα Οὐαλλία ἔχει 23 ἑκατομμύρια, ἡ Βικτωρία 11 ἑκατομμύρια καὶ ἀναλόγως αἱ λοιπαὶ ἀποικίαι. Κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος εἰσῆχθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξ Αὐστραλίας 239,000 λίτραι μαλλίων, ἀξίας 16 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν.

Οὐδεμία ἄλλη ἀποικία περιέχει τὴν πληθὺν προβάτων· μόνον δὲ τὸ Ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος ἀριθμεῖ 10 ἑκατομμ. Αἱ ξέναι χῶραι αἱ ἔχουσαι περισσώτερα εἰσὶν ἡ Πρωσσία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία· σημειωτέον ὅμως ὅτι ἀπὸ τοῦ 1865 τὰ ποίμνια τῶν προβάτων ἠλαττώθησαν ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ἡ κατανάλωσις τῶν ἀγγλικῶν προϊόντων εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἠλαττώθη κατὰ δεκαεπτὰ σελήνια καὶ ἕξ δηνάρια κατ' ἄτομον, ἐνῶ εἰς τὰς αὐστραλιανὰς ἐπαρχίας ἠλαττώθη κατὰ 10 σελήνια. Κυρίως δὲ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ἐζημιώθη τὸ ἐμπόριον τοῦ Λιβερπούλ, τῆς Μαγκαστρίας, τοῦ Γλασκόβου καὶ τοῦ Σέφιλδ.

Ἐν ἔτει 1874 αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς εἶχον 31 ἑκατομμύρια πρόβατα· κατὰ δὲ τὰς τελευταίας ἀπογραφικὰς πληροφορίας ὁ ἀριθμὸς οὗτος κῦξησεν ἤδη πολὺ.

Συμπληροῦμεν τὸ ἄρθρον διὰ τῆς παραθέσεως τῶν ἐπομένων πληροφοριῶν περὶ ἐξαγωγῆς τυροῦ ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς :

Ἡ ἐξαγωγή τυροῦ ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἔλαθεν ἀπὸ τινος μεγίστης διαστάσεως, ἡ δὲ Ἀγγλία λαμβάνει ἅπαν σχεδὸν τὸ διαθέσιμον ποσὸν τοῦ προϊόντος τούτου, ὅπερ κυρίως φορτίζεται ἐπὶ ἀτμοπλόων. Ἡ ὕψωσις τῆς ἀξίας τοῦ τυροῦ ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Ἀγγλίας φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐπέφερεν ὕψωσιν καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς, ὁ δὲ συναγωνισμὸς μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν ἀγοραστῶν τόσον μέγας εἶναι, ὥστε δὲν περιμένουσι νὰ ἔλθῃ τὸ προϊόν εἰς τὸ μέρος ὅπου πωλεῖται καὶ νὰ προβῶσιν εἰς ἀγοράς, ἀλλὰ ζητοῦσιν αὐτὸ κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς. Κατήντησαν νὰ φορτόνωσι δ' Ἀγγλίαν μέχρις 400 χιλιάδων κιβωτιδίων καθ' ἑβδομάδα καὶ μίαν ἡμέραν ἐφόρτωσαν ἐξήκοντα πέντε χιλιάδας κιβωτιδίων.

Λ.Ο.Σ.

ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΡΚΟΣ

ΥΠΟ

E. B. TYLOR

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὁ βίος τῶν λαῶν κατὰ φυλάς συνωκισμένων ἦν κατὰ πάσαν πιθανότητα καταλληλότερος εἰς τὴν τῶν σχέσεων τιμιότητα ἀπὸ τὴν ἐνεστώσαν κοινωνικὴν ἡμῶν κατάστασιν ἥτις ἐστὶ μᾶλλον ἐκτεταμένη, καὶ ἐκ τούτου μᾶλλον δισπαρμένη. Οὐχ ἦντον ἐκ τῶν ἐθίμων τῶν συγχρόνων ἀγρίων δύναται τις εἰκάσαι ὅτι καὶ εἰς παναρχαιοτάτην ἐτι ἐποχὴν ἡ κοινωνία ἐλάμβανε μέτρα κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες ὑπὸ ἐνόχων ἐλαυνόμενοι αἰτίων παρεβίαζον τὴν πίστιν αὐτῶν. Ὅτε προαγομένου τοῦ πολιτισμοῦ ἡ κοινωνικὴ τάξις ἤρξατο ἐρειδομένη ἐπὶ τακτικωτέρας βάσεως, οἱ σοφοὶ εὗροντο ἐγγυήσεις μᾶλλον ἰσχυράς τῆς ἀπλῆς ἀρνήσεως ἢ τῆς καταφάσεως καὶ οὕτως ἡ δοκιμασία καὶ ὁ ὄρκος εἰσῆχθησαν ἐν τοῖς ἡθεσιν εἴτε πρὸς ἀνακάλυψιν ἐνόχων πράξεων, εἴτε πρὸς παρακώλυσιν ἀδικῶν ἀπαιτήσεων σπηριζομένων ἐπὶ ψευδομαρτυριῶν, εἴτε τέλος πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως συμφωνιῶν.

Εὐχερῶς ὀρίζονται αἱ δεσπόζουσαι ἀρχαὶ εἰς τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν δικαστικῶν δοκιμασιῶν καὶ τοῦ ὄρκου, διότι προφανές ἐστίν ὅτι ἐπὶ αὐτῶν ἐθεσπίσαντο αἱ δύο νοήμονες τάξεις τῶν ἀρχαίων χρόνων, οἱ μάγοι καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκάστη ἐνεργοῦσα κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῆς. Ὁ μάγος ἔλεγε : « Διὰ τῶν συμβόλων καὶ τῶν μαγείων μου δοκιμάσω τὸν κατηγορούμενον, δέσω τὸν μάρτυρα καὶ τὸν ὑπισχνούμενον. » Ὁ ἱερεὺς ἀφ' ἐτέρου διενόησε. « Καλέσω τὰ πνεύματά μου ἅτινα εὐρήσουσι τὸ κεκρυμμένον

πρᾶγμα, τιμωρήσουσι δὲ τὸ ψεῦδος ἢ τὸν παραβιασθέντα λόγον. »

Ἡ ὀρησκεία καὶ ἡ μαγεία οὐσιωδῶς διαφέρουσι ἀλλήλων κατὰ τε τὴν φύσιν καὶ τὴν γένεσιν τῶν. Ἡ μαγεία βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀπατηλῆς τάσεως προερχομένης ἐκ συνειρμού ἰδεῶν, δηλ. τῆς τάσεως τοῦ πιστεῖν ὅτι τὰ πράγματα, ἅτινα ἰδανικῶς εἰσὶν ἀλληλένδετα ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὑπάρχουσι πραγματικῶς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ. Ἡ ὀρησκεία βασιζέται ἐπὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ὄντων—ψυχῶν, δαιμόνων ἢ θεοτήτων—ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπεμβαίνοντων ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν. Ἀνάγκη νὰ νοήσῃ τις καλῶς τὴν διάκρισιν ταύτην ἥτις μόνη δύναται νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν ἀνὰ μέσῳ λαβυρίνθου πολυπλόκων τύπων, ἐν οἷς τὸ μαγικὸν στοιχεῖον περιπλέκεται ἀδιεξίτητως μετὰ τοῦ ὀρησκευτικοῦ ἢ δὲ αὐγχυσίς αὐτὴ οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ δύο ἐπαγγέλματα, τοῦ μάγου καὶ τοῦ ἱερέως, ἐπενέβαινον ἀλλήλως τὸ ἐν εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἐτέρου μέχρι τοσοῦτου βαθμοῦ, ὥστε πλειστάκις τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐξήσκει ἀμφότερα. Ἐκ τῆς γενικῆς ὅμως ἀπόψεως τῶν ἀναγομένων εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ τοὺς ὄρκους γεγονότων ἐξάγεται πως ὅτι τὸ μαγικὸν στοιχεῖον ἀρχαιότερόν ἐστιν, ἐνῶ ἡ ὀρησκεία ἐμφανίζεται βραδύτερον, συχνάκις ὅπως καθιερώσῃ μαγικὸν τινα τύπον.

Ἐν τῇ σειρά τῶν παραδειγμάτων ἅτινα ὑποβληθήσονται ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου, τὸ κρᾶμα αὐτὸ τῆς μαγείας καὶ τῆς ὀρησκείας συχνάκις ἐμφανισθήσεται. Παρατηρήσει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ δοκιμασία καὶ ὁ ὄρκος συγχέονται ἀκαταπαύστως ἐν τῇ συνήθειᾳ, καὶ ὅτι γίγνεται γρη῏ς τῶν ὄρκων ἀντὶ δοκιμασιῶν, καὶ τῶν δοκιμασιῶν πρὸς ἐπίρρων τοῦ ὄρκου. Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν στενὴν αὐτὴν συνάφειαν, δεῖον νὰ ἐξετάσῃ τις κεχωρισμένως καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τῆς πρακτικῆς δηλουμένη τάξει, τὰ δύο σύνολα τῶν γεγονότων ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἄρθρου τούτου.

Α.

Ο συνειρμός τῶν ἰδεῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν βᾶσιν τῆς μαγικῆς δοκιμασίας ἐστὶν ὅ,τι παιδαριώδης κατὰ τὴν ἀπλότητα. Ὑποθετέον ὅτι πρὸς ἀπόφασιν τίς ἐκ δύο ἀνθρώπων ἐστὶν ἔνοχος γίνεσθαι προσφυγῆ εἰς τὴν δοκιμασίαν. Ἐπειδὴ ἀδύνατον ὄλως ἐστὶ νὰ ἐπιτευχθῆ θετικὴ τις λύσις, παραδέχονται φαντασιώδη λύσιν καὶ ὁ τῶν ἰδεῶν συνειρμός ἀποπερατοῖ αὐτήν. Οὕτως εἰς Βόρνεον, ὅταν δύο Δαγιαῖκαι ἀντιφέρονται, δίδουσιν εἰς ἑκάτερον τούτων τεμάχιον ἄλατος ἰσομέγεθες, ὅπερ ὀφείλουσι ν' ἀφήσωσιν ὅπως καταπέσῃ ἐν τῷ ὕδατι ταυτοχρόνως, ἐκεῖνος δ' οὕτινος τὸ ἄλας πρῶτον ψάσει τὸ ὕδωρ ἐστὶν ὁ πταίστης· ἢ ἄλλως, θέτουσι μεταξὺ τῶν δύο ἀνθρώπων δύο μαλάκια ζῶντα ἐφ' ὧν ἐπιπέσουσι χυμὸν λειμωνίου, καὶ νικᾷ ἐκεῖνος οὕτινος τὸ πρῶμαχον μαλάκιον πρῶτον κινεῖται. Τὸν συλλογισμὸν ἐφ' οὗ βασίζονται αἱ δοκιμαίαι αὗται καὶ παιδίον ἐπι δύνανται νὰ νοήσῃ. Εἰς τὰς Σανδουϊκάς νήσους, ὅταν πρόκηται ν' ἀνακαλυφθῆ κλέπτῃς τις, κομίζουσιν ἄγγος πλήρες ὕδατος ἁγιασθέντος ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τὰ δ' ὑποπτα πρόσωπα ἐκτείνουσιν ἀλληλοδιαδόχως τὴν χεῖρά των ἄνω τοῦ ὕδατος, ἕως οὗ τοῦ ἐνόχου ἢ χεῖρ μεταδώσῃ τῷ ὕδατι τρομώδη κίνησιν ἀνακαλύπτουσαν αὐτόν. Ἐδῶ ἡ ἀλληλουχία τῶν ἰδεῶν ἐστὶν ἀπλή, ἀλλ' εἰσὶ περιπτώσεις καθ' ἃς αὕτη ἐστὶ μάλλον πολυπλοκὸς καὶ βαθεῖα· τοιαύτη ἦν εἰς τινὰς τῆς Εὐρώπης τόπους· ἡ ἀρχαία δοκιμασία καθ' ἣν ἡ σπάθη τοῦ δημίου ἔτρεμεν εἰς τὴν προσέγγισιν κλέπτου, ἀπέδιδε δὲ πένθιμον ἦχον εἰς τὴν ἐμφάνισιν φονέως.

Τὸ θρησκευτικὸν στοιχείον οὐ βραδέως ἀνεμίχθη τῇ μαγικῇ δοκιμασίᾳ, ἔστω δ' ὡς ἀπόδειξις ἡ δοκιμασία τῆς πλαστίγγος, περιώνυμος ἐν τῷ Ἰνδικῷ νόμῳ. Ζεύγος χυδαίων πλαστίγγων ἀνήρτηται ἐκ ζυγοῦ ἐρειδομένου ἐπὶ ξυλίνου πασσάλου· ὁ κατηγορούμενος τίθεται ἐν τῇ μιᾷ τῶν πλαστίγγων, ἐνῶ ἡ ἑτέρα ἐστὶ πεφορτωμένη ἐκ λί-

θων καὶ ἄμμου ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἀντίρροπον· ἢ τὸν κατηγορούμενον φέρουσα πλαστίγγ ἀποδείκνυσι καταρχομένη μὲν μετὰ χρι γῆς τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ, ἀνυψομένη δὲ τὴν ἀθωότητά του. Καθαρὰ μαγεία τοῦτο, τοῦ ἰδανικοῦ βάρους τοῦ ἐγκλήματος ἐφαρμοζομένου, δι' ἀνοήτου συναρμολογίας, ἢ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ βάρους. Κατ' οὐσίαν ἡ θρησκεία οὐδόλως ἐνεργεῖ ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ἐν τῇ πρακτικῇ εἰσδύει ὑπὸ τὸ εἶδος προσευχῶν καὶ θυσιῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ γεννᾶται ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ τὸν κατηγορούμενον φέρουσα πλαστίγγ ἐγείρεται ἢ καταπίπτει βουλήσει τῶν θεῶν· ὅταν δὲ ἡ πλαστίγγ καταπίπτῃ ἢ ἀνεγείρηται σαφῶς, οὐδεμία ἐντεῦθεν γεννᾶται δυσχερεία, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ὅταν ὑπάρχῃ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο πλαστίγγων ἢ καὶ διαφορὰ ἀνεπαίσθητος. Ἡ δυσχερὴς αὕτη σύμπτωσις ἐγένετο παραίτιος πολλῶν ἀποριῶν τοῖς Ἰνδοῖς νομοδιδασκάλοις· σοφὸς *pundit* ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι « ὁ κατηγορούμενος ἔνοχος ἐστὶν ὁσάκις δὲν ἀνυψοῦται »· ἕτερος δὲ ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ δοκιμασία πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ, τρίτος δὲ λεπτολογῶν διακρίνει ὅτι « ἐν μὲν ἰσορροπία ὁ κατηγορούμενος ἐστὶν ἔνοχος ἀλλ' οὐχ ὅσον ἐὰν ἡ πλαστίγγ καθήρξατο »· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν παραδέχεται ὅτι τὸ ἐγκλημα ἀνεπίδεκτόν ἐστι ζυγίσματος.

Πλὴν μὴ γελῶμεν διὰ τὴν Ἰνδικὴν πλαστίγγα· παρόμοιον ἔθιμον ἴσχυεν ἐπι κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐν ἔτει 1759, οὐ μακρὰν τῆς Αἰλέσβουρη (*Aylesbury*), γυνὴ τις ἦτις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὴν ῥοδάνην τῆς κατηγορήσασεν ἑτέραν τινὰ γυναῖκα, ὀνόματι Σωσάννην· Ἐνῶκ, ὡς μαγεύσασαν τὴν ῥοδάνην αὐτήν. Ὁ σύζυγος τῆς Σωσάννης ἀγανακτῶν ἐζήτησεν ὅπως δικαιολογηθῆ ἢ σύζυγός του διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς πλαστίγγος, ἐπομένως ὠδήγησεν αὐτήν εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀφοῦ ἀπεξέδυσεν αὐτήν παντὸς φορέματος καὶ αὐτῆς τῆς λευγισμασίας τῆς ἐζύγισαν αὐτήν διὰ τῆς Βίβλου. Ἡ φέρουσα τὴν Βίβλον πλαστίγγ ἀνῆλθε

πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ θριαμβευτικῶς ἐπανεφέρον τὴν κατηγορουμένην εἰς τὸν οἶκόν της. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ζύγισμα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἐνεργεῖτο ἀντιστρόφως πρὸς τὸ ἐν Ἰνδίας ἐν χρήσει ζύγισμα, ἀλλὰ ἦτο λογικώτερον.

Ἐπίσης περιεργὸς δοκιμασία ἐστὶν ἡ τοῦ κοσκίνου καὶ τῆς ψαλίδος, ἧτις συνίστατο εἰς τὴν χρῆσιν κοσκίνου ἀνηρτημένου δι' ἡνωγμένης ψαλίδος, ἧς αἱ αἰχμαὶ ἦσαν ἐμπεπηγμένοι ἐν τῷ ξύλῳ, ἐνῶ αἱ λαβαὶ αὐτῆς ἐρείδοντο ἐπὶ τοῦ ἀντίχειρος τοῦ ἐπιτετραμμένου τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κοσκίνου. Πρὸς ἀνακάλυψιν κλέπτου ἢ ἐραστοῦ ἐκάλου μεγαλοφώνως πάντῃ τὰ ὀνόματα ἐφ' ὧν ἐπλανᾶτο ὑπόψια, ἕως οὗ τὸ κοσκίνον στρεφόμενον ἐδείκνυε τὸ ἀναζητούμενον ὄνομα. Διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου τὸ θρησκευτικὸν στοιχείον ἐπενέθη εἰς τὴν μαντικὴν αὐτὴν λειτουργίαν, ἵνα τὴν τροποποιήσῃ εἰς ἑτέραν ἧτις ἦν ἡ τῆς κλειδὸς καὶ τῆς Βίβλου· ἡ κλειδὸς ὅπως ἀνοίξῃ τὸ μυστήριον, καὶ ἡ Βίβλος ὅπως βοηθήσῃ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Ἐὰν ἐπρόκειτο ν' ἀνακαλύψωσι κλέπτῃν, ἐτύλιττον περὶ τὴν κλειδα τὸν ἐξῆς στίχον τῶν ῥητῶν « ὁ βλάπων ἀνθρωπὸν τινὰ διενεργούντα κλοπὴν, καθίσταται συνένοχος αὐτοῦ »· καὶ ἐκφωνοῦμένων τῶν ὀνομάτων τὸ τοῦ ἐνόχου προξέεινε τὴν περὶ στροφὴν τῆς κλειδὸς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ κρατοῦντος αὐτήν. Ἡ δοκιμασία αὕτη ἐστὶν ἐνδιαφέρουσα διότι ἐστὶν ἡ μόνη ἧς ἡ χρῆσις διετηρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ· ἐτι καὶ νῦν ἐνεργουμένη εἰς πολλὰ ἀγροκήπια. Πρὸ ὀλίγων δ' ἐτῶν χωρικοὶ Ἀγγλοὶ ἐβρίψαν εἰς λίμνην γυναῖκα κατηγορουμένην ἐπὶ μαγείᾳ ἐφαρμύζοντες αὐτῇ τὴν περιώνυμον διὰ τοῦ ὕδατος δοκιμασίαν. Ἡ ἀρχὴ τῆς δοκιμασίας ταύτης ἐστὶ καθαρῶς μαγικῆ, τοῦ ὕδατος θεωρουμένου ὡς ἀποβάλλοντος τὸν ἔνοχον ὅστις ἐπανερχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι εἴτινες οὐδεμίαν ἐποίησαν διάκρισιν μεταξὺ τοῦ βάρους καὶ τῆς εἰδικῆς βαρύτητος, ἐθαύμαζον τὴν δύναμιν, ὑπερφυσικὴν κατ' αὐτοὺς, ἧτις ὑπεστήριζεν

ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἄπιστόν τινα ὄσον δῆποτε βαρὺς καὶ ἄν ἦτον.

Αἱ δικαστικαὶ δοκιμασίαι τοῦ μεσαιῶνος διὰ τοῦ ὕδατος, τοῦ πυρὸς ἢ τῆς πάλης μετεβλήθησαν εἰς ἱστορικὰ περιεργα, εἰσὶ δ' ἀρκοῦντως γνωσταί, καὶ δὲν ὑφίσταται ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν τῶν περιεργῶν λεπτομερειῶν αὐτῶν οὐδὲ ν' ἀναφέρωμεν τοὺς συνοδεύοντας ταύτας λειτουργικοὺς τύπους, διότι ἡ ἐκτίμησις τῆς ἐνεργείας τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου ἀπορρέει οὐχὶ ἐκ τῶν τύπων ἀλλ' ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς πράξεως αὐτῆς. Ἐν τισὶ δοκιμασίαις ἡ ἐπέμβασις τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἐστὶν, ὥστε ἐπικαλεῖται τὸ θαῦμα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου ἐνῶ οὗτος βαδίζει ἐπὶ τῆς πεπερακτωμένης ὕνεως τοῦ ἀρότρου ἢ καταταπίνει ἄνευ ἀποτελέσματος δηλητήριον, ἢ ἐτι τοῦναντίον αἰσθάνεται τὰ συμπτώματα δηλητηριάσεως διότι ἐπιε καθαρὸν ὕδωρ εἰς ὃ οἱ ἱερεῖς μετέδωκαν ἰδιαιτέραν ἀρετήν.

Ἐξετάζων τις τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἠθικῆς σημασίας τῆς συνηθείας ταύτης ὑπαρξάσης παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς. Τῆς δοκιμασίας ἐρειδομένης ἐπὶ βάσεως ὄλως φαντασιώδους, ἐκ συμπτώσεως μόνον εὐρέθη, ὅτε τιμίως ἐφαρμόζετο, ὀρθῆ ἢ πλινθιμελῆς, ἀλλ' ἀπατηλὸν ἐστὶ τὸ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐν γένει ἐγένετο ἐν τῇ πράξει τιμίᾳ ἐφαρμογῇ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι αἱ δικαστικαὶ δοκιμασίαι ὑπῆρξαν μέσα δεσποτείας ἄτινα ἐπιδεξίως ἐξεμεταλλεύοντο οἱ θεματοφύλακες κοσμικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς ἰσχύος. Ὁ δόλος ἦν ἀνωφελὴς ἐν ἡ περιπτώσει ὃ τῆς δοκιμασίας δικαστῆς ἠδύνατο νὰ δώσῃ κατ' ἴδιαν αὐτοῦ ἐκλογὴν δηλητήριον ἢ ἀβλαβές τι φάρμακον, ἀλλ' εἰς τινὰς περιπτώσεις τί φρικτώτερον τῆς διὰ τοῦ δηλητηρίου δοκιμασίας; Ἐν τῇ δυσμικῇ Ἀφρικῇ, ὅπου πρὸς τοῦτο χρῶνται τῇ κυάμῳ τῆς Καλαβάρης, οἱ διαίτηται δύνανται νὰ δώσωσιν εἰς τὸν κατηγορούμενον ἐλαχίστην δόσιν ἧτις θέλει ἀποδείξει τὴν ἀθωότητά του προξενούσα αὐ-

τῷ ἐλαφρᾷ ἀδιαθεσίαν, ἢ τοῦναντίον δόσιν ἰκανὴν ἵνα τὸν φονεύσῃ, ὅπερ ἀπιδείξει τὴν ἐνοχὴν του. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ἑψ.ν ὅτι εἰς μέγα μέρος τῆς ἀπεράντου αὐτῆς ἠπείρου, οἱ πνευματικοὶ καὶ κοσμικοὶ ἀρχηγοὶ ἐνασχοῦσιν ἐπὶ τῶν λαῶν ἀπόλυτον ἐπιβροχὴν, δύναται νὰ νοήσῃ ἕλκικον τρομερὸν ὄπλον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δίκης τίθησιν εἰς τὰς χεῖράς των.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ περιάνυμος διὰ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου δοκιμασία οὐδὲν ἄλλο ἦτον ἢ ἀγυρτεία ἐν ταῖς χερσὶ τῆς ἀρχῆς. Ἐν τε τῇ Ἰνδία καὶ τῇ Ἀραβίᾳ, ἐνόηζα ἡ δοκιμασία αὕτη εὔρηται ἔτι ἐν χρήσει, ὁ κατηγορούμενος λείχει τὸν πεπυρακτωμένον σιδήρον ὅστις καίει τὴν γλῶσσαν τοῦ ἐνόχου, σέβεται δὲ τὴν τοῦ ἀθώου. Ἄλλ' οἱ δικασταὶ δὲν ἀγνοοῦσιν ὅτι ἀθῶοι καὶ ἐνοχοὶ δύνανται ἀτιμωρητῶν νὰ λείχωνσι ῥάβδον σιδηρᾶν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν πεπυρακτωμένην, διότι τὸ εἰς σφαιρικὴν κατάστασιν στρώμα τοῦ ἀτμοῦ ὅπερ περικυκλοῖ τὴν ῥάβδον προφυλάττει πᾶσαν χημικὴν συναπαρτήσιν μετὰ τῆς ἐπιδερμίδος ὡς οὐδὲν σιδηρουργὸς ἀγνοεῖ τοῦτο. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν δοκιμασίαν τὴν συνισταμένην εἰς τὸ νὰ βυθίσῃ ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ ἐννέα ὕννεων πεπυρακτωμένων ἢ νὰ ποιήσῃ ἐννέα βήματα κρατῶν ἐν τῇ χερὶ πεπυρακτωμένην σιδηρᾶν ῥάβδον, αὕτη ἦν σχεδὸν πάντοτε δολία. Αἱ προϊστάμενοι αὐτῆς ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἐφρόντιζον νὰ τηρῶσι τὸ κοινὸν εἰς ἀπόστασιν, ἐπὶ πλέον δὲ διαβεβαιώσιν ὅτι τὸ πλεῖστον οἱ προστατευόμενοι τῆς Ἐκκλησίας ἐξήρχοντο θριαμβευτικῶς ἐκ τῆς δοκιμασίας αὐτῆς, ἐνῶ οἱ μὴ ὑπ' αὐτῆς ἐυνοούμενοι ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ ἐκαίοντο. Γνωστὴ ἐστὶν ἡ ἱστορία τῆς βασιλείας Ἐμμας, ἥτις, τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψωμένους, ἐβάδιεν ἐπὶ τῶν φλεγόμενων ὕννεων καὶ ἠρώτησεν, ὅτε ἀφίκετο εἰς τὸ ἄκρον, ἐὰν ἡ στιγμή δὲν εἶχεν ἔτι φθᾶσῃ ἄλλὰ τὰ εἰκοσι καὶ ἐν τιμάρια ἄτιμια ἐδόθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Βίντσεστερ κατόπιν τοῦ θριάμβου αὐτοῦ, γεννώσιν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει

ταύτῃ ὡς εἰς πολλὰς ἄλλας ἢ ἐκπύρωσις τῶν πατουμένων ὑπὸ τῆς βασιλείας ὕννεων ἦν ἀπλὴ ζωγραφία παραστάσις.

Ἐν τῶν σωτηριῶδων ἀποτελεσμάτων τῶν δοκιμασιῶν, τὸ μόνον ἴσως, ἐστὶν ὅτι ἡ πίστις ἦν εἶχον εἰς τὸ ἀποτελεσματικὸν αὐτῶν ἠμποδίσεν πολλὰ ἐγκλήματα καὶ ἐπεισε πολλοὺς ἐνόχους νὰ δημολογήσωσιν. Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Ῥώμην περιηγητὰί γινώσκουσι τὸ μέρος τὸ καλούμενον «*Bocca della Verità*» (στόμα τῆς ἀληθείας), ὅπερ ἦν τὸ ἀνοιγμὰ ἀρχαίου στραγγιστηρίου ἄλλ' ὅποσοι κακοῦργοι εἰσάγοντες τὴν χεῖρά των ἐν τῷ «*Στόματι τῆς Ἀληθείας*» θὰ ἐδίστασεν νὰ δημολογήσωσιν περὶ τῆς ἀθώότητός των, φοβούμενοι μὴ τὸ στόμα αὐτὸ κλεισθῇ, ὡς ἔλεγεν ἡ παράδοσις, ἐν περιπτώσει ἐπιπορίας! Ἡ δοκιμασία τοῦ βλωμοῦ διέμεινε δημώδης ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀσίᾳ ἐνεκα τῆς ἀποτελεσματικότητός της. Ὁ οἰκιακὸς κλέπτης, ὑποβαλλόμενος εἰς τὴν δοκιμασίαν, παγώνει ἐκ τρόμου καὶ δὲν τολμᾷ οὔτε νὰ μασσήσῃ, οὔτε νὰ καταπίῃ τὴν ἐν τῷ στόματι τοῦ ὕρξαν, φοβούμενος μὴ πνιγῇ. Τὸ αὐτὸ συνέβαιεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀγγλίᾳ μετὰ τοῦ τεμαχίου ἄρτου ἢ τυροῦ ἢ ὁ φόβος προσεκόλληε εἰς τὸν λάρυγγα τοῦ ἐγκληματίου, ὡς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόμητος Γκώθδουιν. Καὶ αὐτὸς ὁ χυδαῖος ὄρκος, ἔτι τὴν σήμερον ἐν χρήσει «*Νὰ μὲ πνίξῃ ἢ βουκιά αὕτη ἂν δὲν λέγω ἀλήθειαν*» ἐστὶ λείψανον τῆς ἀρχαίας ἐπισήμου δοκιμασίας. Ἀξιοσημειωτὸς ἐστὶ καὶ ἡ λίαν ἀποτελεσματικὴ διὰ τῆς ἀρᾶς δοκιμασία ἐν χρήσει εἰς Ῥωσίαν πρὸς ἀνακάλυψιν κλέπτου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνηθροισμένης οἰκογενείας ἢ «*μπαμπούσκα*», εἶδος ἐντοπίου μαγίσσης, ῥίπτει σφαιρίδια ἄρτου ἐν ἀγγεῖῳ πλήρει ὕδατος, λέγουσα «*Ἴβάν Ἰβάνωφ, ἐὰν ἦσαι ἐνοχος, ὡς τὸ σφαιρίδιον τοῦτο πίπτει εἰς τὸ βάθος τοῦ ὕδατος καταπεσεῖται καὶ ἡ ψυχὴ σου εἰς τὸν ἄδην,*» καὶ οὕτω καθεξῆς ἕως οὗ διέλθῃ ὄλον τὸν κύκλον τῶν προσώπων. Γενικὸς δὲ κανὼν ἐστὶν ὅτι ὁ ἐνοχος ἀποκαλύπτεται. (1).

(1) Σ.Μ. Ἀρὰ γε τὴν αὐτὴν πηγὴν δὲν ἔχει

Ἐν γένει ἰδοὺ τί δύναται τις εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν δοκιμασιῶν ὑπὸ τὴν μάλλον εὐνοϊκὴν αὐτῶν ἀποψιν εἰσὶν εὐλαθεῖς δόλοι καὶ λυσίτελεῖς πανουργίαι. Ἐξαιρέσει τούτου οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν αἱ δοκιμασίαι ἢ αἱ φρικτότερα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τὸ ἐγκλημα φέρον τὸ προσώπειον τῆς δικαιοσύνης.

Οὐδὲν ἐπομένως ἄπορον ὅτι ὁ κόσμος μελετῶν τὰς θεσμοθεσίας του διὰ τῆς βραδείας πείρας τῶν χρόνων, ἀπέβριψε τέλος τὰς δικαστικὰς δοκιμασίας. «*Ὅτι δ' ἐκπλήσσει ἐστὶν ὁ διοργανισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὅπερ ἀφῆκε κόσμον γεγονότων νὰ διέπχται ὑπὸ φαντασιῶδων δεδομένων.*»

B

Ἐὰν ἐκ τῶν δοκιμασιῶν μεταβῶμεν εἰς τὸν ὄρκον, εὐρίσκομεν τὰ αὐτὰ δύο στοιχεῖα ἅτινα τοσοῦτον ἐνεργὸν πρόσωπον ἔλαβον ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ θέματος ἡμῶν. Ὁ ὄρισμός τοῦ ὄρκου δύναται νὰ ἦ, «*βεβαίωσις ὑπὸ ποινᾶς ὑπερανθρώπου*» καθόσον αἱ ποιναὶ αὐταὶ, ὡς καὶ ἐν τῇ δοκιμασίᾳ, εἰσὶ μαγικαὶ ἢ θρησκευτικαί, ὅταν δὲν συνενῶσι καὶ τὰς δύο ιδιότητας. Κατὰ συνέπειαν δέον νὰ γενῇ διάκρισις μετὰ τοῦ ὄρκου καὶ τῆς ἀπλῆς δηλώσεως, ὑποσχέσεως ἢ συμφωνίας, ὅσον σαφεῖς καὶ ἂν ὦσιν. Οὕτως ἡ διὰ τῆς προσφάσεως τῶν χειρῶν συμφωνία δὲν ἀποτελεῖ ὄρκον ὡς δὲν ἀποτελεῖ ὄρκον οὐδ' ἡ τελετὴ ἐν ἣ τὰ δύο μέρη μιγνύουσι τὸ αἷμα των, ἢ ἐν ἣ ἐπινον ἐνίοτε ἀλλήλως ἐκ τοῦ αἵματός των. Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος, καὶ τοι συχνάκις συγχέομενος μετὰ τοῦ ὄρκου, κατὰ βάθος ἐστὶ μόνον ἐπίσημον συμβόλαιον (1).

Ἄλλ' ὅτε ὁ Ἀβουσινοὺς κάθηται ἐπὶ κεκαλυμμένου φρέατος καταδικάζων ἑαυτὸν νὰ καταπέσῃ ἐν τῷ φρέατι ἐὰν παραβῇ τὸν

καὶ ὁ παρ' ἡμῶν ἀφορισμὸς τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἀγνώστου κλέπτου; Δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ αὐτὸν εἰς ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς δι' ἀρᾶς δοκιμασίας, ἥτις ἐστὶ προϊόν τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου;

(1) Σ. Μ. Ἰ: οἱ ἀδελφοποιητοὶ ἐν Ἑλλάδι καθ' ἕνα στιγμήν ὀρκίζοντα.

λόγον, ἢ ὅτε ὁ Σιν καλούμενος ἐνώπιον τῶν ἀγγλικῶν δικαστηρίων, βλέπει θραυόμενον ἐνώπιόν του πῆλινον πινάκιον, μετὰ τοῦ ἐξῆς τύπου «*Ἐὰν δὲν εἰπῆς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ψυχὴ σου θραυσθήσεται ὡς τὸδε τὸ πινάκιον*», τότε ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν δύο πραγματικοὺς ὄρκους, ὧν ἡ θρησκευτικὴ ἢ μαγικὴ ποινὴ παρίσταται διὰ συμβολικῶν πράξεων λεχθῆτω δ' ἐν παράδειγματι οἱ ἐπιτρέψαντες τὴν τελευταίαν ταύτην τελετὴν οὐχὶ ὀρθῶς ἐνόμισαν ὅτι ἐπιβάλλουσι τῷ Σιν ὄρκον σύμφωνον τοῖς δικαστικοῖς τοῦ τύπου του ἐθίμοις, καθότι ὁ ὄρκος οὐκ εἴθισται παρὰ τοῖς σινικῶν δικαστηρίοις.

Ἀνάγκη νὰ γείνη διάκρισις μετὰ τῶν πραγματικῶν ὄρκων καὶ τῶν ἀπλῶν διαβεβαιώσεων ἐν αἷς οἱ ἐμαρτυρικοὶ ὄρκοι ἢ οἱ περιγραφικαὶ χειρονομίαι εἰσῆχθησαν ὅπως δώσωσι μείζονα ἐπιβροχὴν εἰς τὸν λόγον τοῦ διαδηλοῦντος ἢ διαφορὰ μετὰ τῶν δύο αὐτῶν συνίσταται ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ποινῆς ὑπερφυσικῆς. Οἱ θεολόγοι ποιοῦσι διάκρισιν μετὰ τῶν ὄρκων δι' ἀρᾶς καὶ τῶν μαρτυρίας ὄρκων ἄλλὰ τοιαῦται λεπτότητες ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν εἰσὶν ἰσὺς ἀράχνης εὐχερῶς ὑπὸ τοῦ κοινῶν πνεύματος καταστρεφόμενος. Τὸ πρακτικὸν ζήτημα εἶναι τὸ ἐξῆς: ὁ ὁμιλῶν ἐννοεῖ νὰ ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτοῦ μαγικὸν τι κακὸν ἢ θείαν τινα ποινήν; Ἐὰν ναί, ὁ ὄρκος ἐστὶ πραγματικῶς ὁ τῆς ἀρᾶς, ἐὰν δ' οὐχὶ μάταιός ἐστι καὶ ἄνευ κύρους διδόντος αὐτῷ δικαστικὴν τινα ἀξίαν ἀδιάφορον δ' ὅλως ἐὰν ἡ ὄρα ἐστὶ ῥητὴ ἢ ὑπονοουμένη. Ὅταν ὁ Βεδουῖνος συλλέγῃ ἄχυρον καὶ ὀρκίζεται ἐπ' ὀνόματι Ἐκείνου ὅστις αὐξάνει καὶ ξηραίνει αὐτὸ, οὐκ ἐστὶν ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ἀπειλητικὸς τις τύπος. Ἡ συνήθης αὕτη ἐπανάληψις περιέχει φυσικὰ τὴν ἐπικύρωσιν ἥτις ἀποτελεῖ πᾶσαν τὴν ἰσχὺν τοῦ ὄρκου.

Ἐξετάσωμεν τυπικοὺς τινὰς ὄρκους τοῦ ὄρκου. Οἱ κάτοικοι τῆς Νέας Γουίνεας ὁμνῶσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡλίου, ἢ ὄρκους ἢ ὄπλου τινὸς ἵνα ὁ ἥλιος κατακαύσῃ, ἢ τὸ ὄρος καταπλακώσῃ, ἢ τὸ ὄπλον φονεύσῃ

αὐτοῦς, ἐὰν δὲν λέγωσι τὴν ἀλήθειαν. Ἐπανευρίσκωμεν ἐνταῦθα τὰ ἴχνη ἐθίμων. Ἡ ἀνύψωσις τῆς χειρὸς ἔσχε παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τὴν ἐπικλήσιν τοῦ οὐρανοῦ ὡς μάρτυρος τῆς ἐκφραζομένης δηλώσεως καὶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ ψευδορκυόντος. Παρ' ἄλλοις ἀφρικανικοῖς λαοῖς, ἢ ψαύσις μέλους τινὸς καταδικάζει ἐν περιπτώσει ψεύδους τὸ μέλος αὐτὸ εἰς ἀποξήρανσιν. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Πρωσσίᾳ ὁ ὀμνύων ἔθετε τὴν δεξιὰν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ αὐχένου του καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἤγγιζε τὴν ἱερὰν δρῦν λέγων. «Εἶθε ὁ Πέρκυν (θεὸς τοῦ Κεραυνοῦ) μὲ κατακάσπ, ἐὰν ψεύδωμαι! Ἐν Ἀραυκανίᾳ (Araucanice) ὁ ἐπὶ τῶν ὀπλων ὄρκος ἦν περίεργος τὸν τύπον ὁ βεβαιῶν τὴν ἀλήθειαν μάρτυς λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας πυροβόλον, λόγχην, ξίφος, ὀδόντα τίγρεως, ἕτερον κροκοδείλου καὶ πυριτόλιθον. Ὁ ὄρκος οὗτος παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἦν ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐν χρήσει, καὶ ἐδέησε Σύνοδος νὰ καταργήσῃ αὐτόν. Κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα, ὁ νόμιμος ὄρκος ἐν Ὀλσταίν ἦν ὁ τοῦ ξίφους, ὡς παριστᾶται ἐν τῷ Ἀμλέτῳ. Ὅσον δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνύψωσιν τῆς χειρὸς, αὕτη ἔμεινε, παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, τὸ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῶν μᾶλλον ἐπισήμων ὄρκων.

Οὐκ ἔσται ἄτοπον τὸ νὰ θέσωμεν παραλλήλως τοῖς ὄρκοις τὰς πρὸς ἐκμηδένισιν αὐτῶν πανουργίας. Εἷς τινα κέντρα πεπολιτισμένα ὁ καλούμενος «νοερὸς περιορισμὸς» ἐχρησίμευσε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρὰ τοῖς βαρβάρους λαοῖς ἢ παρὰ τὰς δευτερευούσας τάξεις τῶν λαῶν τῶν μὴ ὄντων πλέον βαρβάρων, ὁ περιορισμὸς λαμβάνει μορφήν μᾶλλον ἐπιδεικτικὴν. Ἐν τῇ Νεῇ Γουινέα ὄρκος ἐστὶν ὅταν κρατῇ τις ὑψωμένον βέλος, ἀλλ' ἐὰν ὁ ὀμνύων διευθύνῃ τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους πρὸς τὴν γῆν μηδενίζει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὄρκου ἀπλή μαγεία ὅ,τι ἐν σύμβολον παράγει ἕτερον σύμβολον καταστρέφει αὐτό ἀναφέρει περὶ Ἀβυσσινου ἀρχηγῶ ὅστις ὀμώσας ὄρκον, ὃν δὲν ἐπεθύμει. προσεποιήθη ὅτι πτύει αὐτόν. Ἐπάρχουσι δ' ἔτι μέρη ἐν Γερμανίᾳ

ἐνθα ὁ ψευδομάρτυς νομίζει ὅτι διεκφεύγει τὰ πνευματικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιόρκιας κυρτόνων τὸν ἀντίχειρα τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὡσεὶ δεικνύων ὅτι ὀμνύει ὄρκον ἀγκυλοειδῆ, ἢ θέτει ἐπὶ τῆς πλευρᾶς του τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὅπως ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς δεξιᾶς. Εἶδεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐν τῷ πολυαριθμῷ ὄπισστασιῶ οὐτινος γίγνεται χρῆσις ἐν τῷ Ἀραυκανικῷ ὄρκῳ ὑπάρχει κυνόδους τίγρεως καὶ ὄδου κροκοδείλου ἐντεῦθεν ἀγόμεθα εἰς σειρὰν τύπων ὄρκωμοσίας τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς ἀρκτικῆς Ἀσίας καὶ σήμερον ἔτι ἐν τοῖς ῥωσικοῖς τῆς Σιβηρίας δικαστηρίοις ἐστὶν ἐν χρήσει ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄρκος ὄρκος. Ὅταν ὁ ὄρκος ἐπάγεται εἰς Ὀστιᾶκον, φέρουσι κεφαλὴν ἄρκτου ἢ ὁ ὀμνύων Ὀστιᾶκο; προσποιῆται ὅτι δάκνει, τοῦθ' ὅπερ δὲλοι ὅτι ὑποβάλλει ἑαυτὸν εἰς τὴν ποινήν νὰ καταβροχθισθῇ παρομοίως ἐὰν δὲν λέγῃ τὰ ἀληθῆ. Ἐν τῇ πράξει αὕτη διαβλέπει τις μᾶλλον τὸ θρησκευτικὸν ἢ τὸ μαγικὸν στοιχεῖον, διότι ἐν τῇ χώρᾳ αὕτη ἢ ἄρκτος λατρεύεται ὡς τι θεῖον ὄν, καθόσον οἱ Ὀστιᾶκοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι καὶ θεωροῦσι τὴν ἄρκτον ὡς τι ὑπερφυσικὸν ὄν. Φυλαὶ δὲ τινες τῶν Ἰνδιῶν ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῦ δέρματος τίγρεως.

Πρέπει νὰ ὀμιλήσωμεν καὶ περὶ ποταμῶν οἵτινες εἰς πλείστας χώρας θεωροῦνται ὡς θεότητες ὅταν ἀναμνησθῶμεν τῶν ἠρώων τοῦ Ὀμήρου οἵτινες ὤμνουν εἰς τὰ βέματα περιώνυμων ποταμῶν, χωρὶς εἰς τούτους νὰ συγκαταριθμῶμεν καὶ τὴν Στύγα, δὲν πρέπει νὰ θαυμάσωμεν βλέποντες τοὺς Ἰνδοὺς ἐπικαλουμένους μάρτυρας τῶν διαβεβαιώσεων τῶν τὸν Γάγγην: Παραγενομένου τοῦ λόγου περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἀς ἀναμνησθῶμεν καὶ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ «Διὸς» ῥωμαϊκοῦ ὄρκου. Ὁ ὀμνύων ἐκράτει λίθον ὃν ἔρριπτε μακρὰν του ὅπως εἰκονίση τὴν εἰμαρμένην εἰς ἢν ὑπεβάλλετο ἐν περιπτώσει ψευδορκίας. Οὐδὲν ἐπιστημότερον τοῦ τῶν συνθηκῶν ὄρκου. Ὁ «*pater patrius* (1)» κρατῶν ἐν ταῖς χερσὶ τὸν ἱερὸν

(1) Σ.Μ. Οὕτως ὠνομάζετο εἰς τῶν Φιτιάλε-

λίθον, ὅστις παρίστα τὸν κεραυνὸν, ἐπεκαλεῖτο τὸν Δία «Ἵψιστε κύριε τῶν θεῶν, ἀνέκραζεν, ἐὰν διὰ κοινοῦ συμβουλίου ἢ ἐγκληματικοῦ δόλου ὁ ῥωμαϊκὸς λαὸς παρεβίαζε τὴν συνθήκην ταύτην, πλῆξον αὐτὸν ὡς πλῆττω τὸ χοιρίδιον τοῦτο.» Καὶ ἐν ταῦτῳ ἔθετε διὰ τοῦ ἱεροῦ λίθου τὸ θῆμα.

Τὰ διάφορα ταῦτα παραδείγματα δεικνύουσι τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ὄρκων, ὃν ἢ ὑπαρξίς ἀνάγεται εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολιτισμοῦ ἅπανα ἢ ἰσχυρὸς αὐτῶν ἔγκαιται ἐν τῇ ἀρχῇ, δηλαδὴ ἐν τοῖς δεινοῖς ἢ ὁ ὀμνύων ἐπικαλεῖται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἐν περιπτώσει καθ' ἣν παραβίασῃ τὴν πίστιν ἢ εἴπῃ τι παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ καθ' ὅσον τελειοποιεῖται ἡ κοινωνικὴ κατάστασις καὶ οἱ θεοὶ παύουσιν ὄντες φυσικὰ ὄντα, ὡς ὁ ἥλιος ἢ ὁ Γάγγης, καλοῦνται δὲ Ζεὺς, Ἀπόλλων ἢ Ἀθηνᾶ, ὁ ὄρκος προσλαμβάνει ἠπιωτέραν μορφήν καὶ ἡ ποινή, ἢν συνεπάγεται, συνίσταται εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς τῶν θεῶν εὐνοίας τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιζητήτου, ἐντεῦθεν δὲ οἱ ἱκετήριοι τύποι οὗς δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν μεταξὺ τῶν ὄρκων. «Οὕτως οἱ θεοὶ νὰ μὲ ἀγαπῶσιν! Οὕτως εἴησάν μοι οἱ θεοὶ βοηθοί.» Ἐπανευρήσωμεν τοὺς τύπους τούτους ἐγγύτατα ἡμῶν, εἰς νεωτέραν ἐποχὴν ἐν τούτοις θέλωμεν πραγματευθῆ περὶ σημαντικωτέρας κινήσεως.

Πᾶς ὄρκος, εἴπομεν, ἔχει ὡς κύριον ποινήν ἐξετάσωμεν ἤδη τὴν φύσιν τῆς ποινῆς. Ἐως ἐδῶ εἶδομεν τὸν ἐπιόρκον καλοῦντα ἐφ' ἑαυτοῦ δεινὰ ὄρατὰ καὶ ἐνώματα, εἶδομεν ἐνὶ λόγῳ αὐτὸν ἀδιάσειστον ἔχοντα τὴν πεποιθήσιν ὅτι οἱ θεοὶ τιμωρήσουσιν αὐτὸν κατὰ τὴν θνητὴν ὑπαρξίν του τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ὄρκων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἡττον ἀνεπτυγμένην διανοητικὴν μόρφωσιν δύναται νὰ κληθῇ «ἐγκόσμιος ὄρκος». Ἵπάρχει ἐν τῷ πολιτισμῷ περίοδος καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος συλλαμβάνει διὰ τὴν ἐπιόρκίαν τὴν ἰδέαν τιμωρίας καὶ πέραν τοῦ τάφου, τοῦθ' ὅπερ ἦν ἰδέα συνήθης μὲν τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπῶν ἢ εἰρηνοδικῶν ὁ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν λοιπῶν ὅπως κἀμὲ σπονδᾶς ἢ κηρῆρη πόλεμον.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΙΒ')

πτίσις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄγνωστος τοῖς Ἑλλησι τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπομνύμενος τοὺς μεγάλους θεοὺς του, ἐπικαλεῖται μάρτυρα οὐ μόνον τὸν Δία, τὸν ἥλιον τὸν πάντα ἐφορῶντα, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὰς Ἐρινύας τὰς τιμωροὺς ἐνόχων ψυχῶν ἐν ταῖς τοῦ Ἄδου χώραις. Οὕτω τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰσάγει ἐν τοῖς ὄρκοις νέον στοιχεῖον, τὸ πέραν τοῦ γῆϊνου κόσμου.

Ἐπὶ αἰῶνας οἱ λαοὶ ἐχρῶντο ἀδιαφόρως καὶ τοῖς δυσὶ τύποις ἢ συνήθους αὐτοὺς προσθέτοντες εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τὴν τῆς μελλούσης, ἀλλὰ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὁ πνευματικὸς τύπος ἤρξατο δεσπόζων καὶ ἐπὶ τέλος ἐπεκράτησεν ὅλως.

Εὐχερεστάτη ἐστὶν ἡ ἐξηγήσις τῆς μεταμορφώσεως ταύτης, ἥτις ἦν τὸ ἀποτέλεσμα μακρᾶς πείρας. Ἡ ἀκατάπαυστος παραβολὴ τῶν πίστεων μετὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἔπεισαν ἐπὶ τέλος ἐταστικά πνεύματα ὅτι δυνατὸν ἐστὶ νὰ ἐπιόρκῃ τις καὶ ν' ἀποθάνῃ ἀτιμώρητος, ὅτι αἱ ἄρκτοι καὶ αἱ τίγρεις οὐδόπως ἐκλέγουσι τὰ θύματά των μεταξὺ τῶν ἐνόχων καὶ ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ γεγονότος ἐστὶ καθαρῶς ἰδανικός.

Οὐδεὶς ἐξηγεῖ τοσοῦτον εὐκρινῶς τὴν σκέψιν ταύτην ὅσον ὁ περιώνυμος διάλογος τῶν «Νεφελῶν» τοῦ Ἀριστοφάνους. Ὁ γέρον γεωργὸς Στρεψιάδης ἐρωτᾷ πόθεν προέρχεται ὁ κεραυνὸς ὃν ἐκσφενδονίζει ὁ Ζεὺς κατὰ τῶν ἐπιόρκων. «Ἀνόητε! ἀπαντᾷ ὁ Σωκράτης τῆς κωμωδίας, πόσον ὀπίσω εἶσαι! Ἐὰν ὁ Ζεὺς ἐκεραυνοβόλοι τοὺς ἐπιόρκους, μὴ ὁ Σίμων, ὁ Κλεώνυμος, ὁ Θέωρος θὰ ἔζων; Πλῆττει ὁ Ζεὺς διὰ τοῦ κεραυνοῦ του τὸν ἴδιον αὐτοῦ ναὸν, τὰ ὕψη τοῦ Σουνίου καὶ τὰς ἀρχαίας δρυς. Πιστεύεις ὡς δυνατὸν γηραιὰ δρυς νὰ ἐπιόρκῃ;» Ὅ,τι ὑπὸ εἴρωνα τύπον ἐστὶν ἐκπεφρασμένον, βεβαίως πολλοὶ συνετοὶ θὰ εἶχον ἤδη σκεφθῆ. Εὐκόλος δ' ὅλως ἦν ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐκφράσεώς της εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δ' ἦν ὡς διδάσκει ἡμῖν ἡ ἱ-

στορία. Τὸ πνεῦμα τοῦ δικαστικοῦ ὄρκου ἐτροποποιήθη ἕως οὗ ὁ τελευταῖος τύπος τοῦ ὄρκου μετὰ τῶν τιμωριῶν, τῶν ὑπαρχουσῶν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ψυχῶν, ἔμεινε μόνος κύριος τοῦ πεδίου.

Καί τοι δ' ἐκάστη τῶν δύο τούτων τάξεων ὄρκου δὲν περικλείεται ἐν ὠρισμένη περιόδῳ, οὐχ ἦττον ἀληθές ἐστιν ὅτι οἱ δικαστικοὶ ὄρκοι, ἐν χρῆσει εἰς ἐποχὰς ἦττονος, διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν τοῦ κόσμου, ἐνῶ οἱ ὄρκοι οἱ βασιζόμενοι ἐπὶ τιμωρίας ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἐμφαίνουσι μᾶλλον προκεχωρημένον πολιτισμόν· ἐντεῦθεν ὁρμώμεθα νὰ ἐξετάσωμεν μέρος τι ἀρκετὰ περίεργον τῶν ἐθιμῶν τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Γνωστόν ἐστιν ὅτι ὁ τρόπος τοῦ ἐπάγειν τὸν δικαστικὸν ὄρκον διαφέρει ἐν Σκωτίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ· Ἐν Σκωτίᾳ, ἐνθα ὁ μάρτυς ὑψοῖ τὴν χεῖρα καὶ ἠμύνει ὅτι θὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν ὡς θ' ἀποκριθῆ εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸν τύπον τὸν μᾶλλον ἐκφραστικὸν καὶ καθαρὸν τοῦ πέραν τοῦ γῆινου κόσμου ὄρκου. Ἡ τελετὴ τοῦ ἀγγλικοῦ ὄρκου συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ ὁ ἠμύνων διὰ τῶν δύο χειρῶν τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ νὰ τὴν ἀσπάζηται. Τὸ ἔθιμον τοῦ ἠμύνειν ἐπὶ τινος ἀντικειμένου ἱεροῦ ἀνήκει εἰς τὴν πρὸ Χριστοῦ ἀρχαιότητα. Ἀξιωμακρόν ἐστιν οὗτοῦ παραδείγματι εὐρίσκωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀννίβα ὅστις ἐνεαστῆς ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ καὶ ἀπτόμενος ἱερῶν πραγμάτων (*iacris sacris*) ὠρκίσθη ὅτι ἔσται ἐχθρὸς τῶν Ῥωμαίων. Ἐν τῇ κλασσικῇ ἀρχαϊότητι τὰ ἱερά ἀντικείμενα ἦσαν ἰδίως εἰκότες θεῶν καὶ οἱ ναοὶ τῶν. «Ἀπτεσθαι τοῦ ναοῦ τούτου τῆς Ἀφροδίτης; λέγεται ἐν μιᾷ σκηνῇ τοῦ Πλαύτου, — «Ἀπτομαι,» ἀπαντᾷ ὁ ἠμύνων, καὶ ὀρκίζεται. Ὅτε ὁ χριστιανισμὸς εἰσῆλθῃ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ συνήθεια τοῦ ἀπτεσθαι ἱερῶν πραγμάτων, ναῶν ἢ λειψάνων ἁγίων, ἐξηκολούθησεν ἔτι, ὡς ἐν τῇ σκηνῇ ἦν παριστᾶ ὠραῖος τάπησ τοῦ Βαγιέ (*Bayeux*) ἐν ᾧ ὁ Ἀρόλδος ἐπερείθει τὴν δεξιὰν ἐπὶ θήκης ἁγίων λειψάνων.

Ἀκολουθῶς τὰ ἱερά ταῦτα ἀντικείμενα περιορίσθησαν εἰς Εὐαγγέλια καὶ τὸ φίλημα ἀντεκχέστους τὴν ἀφῆν.

Ὁ ἀγγλικὸς ὄρκος συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἱκετηρίου τύπου. «Οὕτως εἶη μοι ὁ Θεὸς βοηθός. (1)» (*so help me God!*) ὅστις φαίνεται περίεργος δι' ὄρκον, καὶ ὅστις ἐστὶν ἡ ἀποτύπωσις τοῦ ἤδη λεχθέντος ὄρκου: «*I-la me adjuvet Deus*». Ἐλεγον ἐπίσης εἰς τὴν ἀρχαίαν Γαλλίαν «*Ce m' ait Dieu!*» Ἐν τῷ ὄρκῳ τούτῳ προφανῶς ὑπονοεῖται τι ὁ ἠμύνων ἐπικαλεῖται τὴν θείαν ἀντίληψιν, καθόσον γίνεταί ἄξιος ταύτης, ὅπερ ἐστὶ νῆα τάξις ὄρκου ὅν δύναται τις ὀνομάσαι «ὄρκον εὐνοίας ὑπὸ αἵρεσιν».

Πρὸς ἐξάντλησιν τοῦ θέματος ἡμῶν ἄς εἴπωμεν ὀλίγας τινὰς λέξεις περὶ τῶν παίδων τῶν καλουμένων νὰ ὀρκισθῶσι. Τὸ Κανονικὸν δίκαιον ἀπηγόρευεν εἰς τέκνα ἐλάσσονος τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν ἡλικίας νὰ ὀρκίζωνται «*Pueri ante annos quatuordecim non cogantur jurare.*» Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη προήρχετο ὑπὸ ἀρχαιοτέρου ἐτινόμου. Οἱ Σκανδιναυοὶ δὲν ἀπῆττον ὄρκον ἀπὸ πρόσωπα μικρᾶς ἡλικίας. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ κειμένου συντεταγμένου διὰ συμβολικῶν φράσεων τῆς Σάρας τοῦ Βαλδουρ, ἐν ᾧ ἡ θεὰ ἐπιβάλλουσα ὄρκον εἰς ὄλα τὰ ζῶα, εἰς τὰ πτηνὰ καὶ εἰς τὰ δένδρα ἵνα μὴ βλάψωσι ποσῶς τὸν ἑαυτῆς προστατευόμενον, δὲν ἀπαιτεῖ ὄρκον ἀπὸ τὸν ἱζὸν διότι τῇ φαίνεται λίαν νέος.

Ἐν ἀνάγκῃ παραδοχῆς ἐν τισὶ περιπτώσεσι τῆς μαρτυρίας τέκνου τινός, τὸ ζήτημα γεννᾶται τίνι τρόπῳ νὰ χρησιμοποιηθῆ αὕτη.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνθα ἡ ὑπὸ τῆς Σάρας διάκρισις ἐστὶν ὅλως ἄγνωστος, τὰ δικαστήρια παραδέχθησαν τὸ ἔθιμον τοῦ ἐπερωτᾶν τὰ τέκνα ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπιτορίας. Ἐὰν ἡ ἀπάντησις οὐκ ἦ εὐχάριστος, ἐπέρχεται ἡ ἀπώλεια μαρτυρίας δυναμένης συχνάκις νὰ ἔχη με-

(1) Σ.Μ. Ἀπαραλλάτως ὡς ὁ ἐνώπιον τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων τύπος τοῦ ὄρκου.

γίστην διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐπιβροχῆν. Ἀναφέρουσι τὸ πρόσφατον γεγονός ἐπὶ δίκης φόνου, καθ' ἣν σπουδαῖον ζήτημα ἐξηρτάτο ἐκ τῆς μαρτυρίας παιδίου τινός ὅπερ ἐφαίνετο λίαν εἰλικρινές, ἀλλὰ τὸ ὅποιον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου δὲν εἶχεν εὐκρινῆ ἰδέαν περὶ τῆς φύσεως τοῦ ὄρκου (1). Οἱ ἀπτοροπιάζόμενοι τὴν ἐπιβολὴν ὄρκου εἰς παιδίον θὰ μάθωσι μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι κατὰ τὴν νέαν γερμανικὴν δικονομίαν ἡ μαρτυρία παιδῶν τε καὶ κορασίων κατωτέρας τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν ἡλικίας δύναται, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου, νὰ δοθῆ καὶ ἀναμοτί. (2) Τὸ παραδειγμα τοῦτο καλῶς θὰ πράξῃ ἡ Ἀγγλίᾳ μιμουμένη

Γ

Ἐὰν τις ἐξετάζων τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς κοινωνικῆς πρακτικῆς ἐρωτήσῃ ὅποια τις ἦν ἡ σπουδαιότης τοῦ ὄρκου εἰς τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, θέλει ἀδιστακτικῶς πεισθῆ ὅτι ὁ ὄρκος ἔχει πολὺ μείζονα σπουδαιότητα ἢ αἱ δοκιμασίαι. Ὁ ὄρκος ὑπῆρξεν εἰς τινὰς ἐποχὰς μία τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς κοινωνίας. Ὑπῆρξε καιρὸς καθ' ὃν ὁ Λουκυργος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τοῖς Σπαρτιάταις ὅτι ὁ ὄρκος ἦν ὁ

(1) Παραδείγματα ὑπάρχουσι ἄπειρα. Εἰς τι δικαστήριον μικρὰ κόρη, εἰς ἣν κατὰ τὸ σῆμα ἀπετείνετο ἡ προεσαγωγικὴ ἐρώτησις ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἐπιτορίας, ἀπήντησε λίαν συνετῶς. «Ναί, κύριε, θέλω καεὶ ἐν τῷ ἄδῃ.» Κατὰ δυστυχίαν ἄλλη ἐρώτησις ἀσυνήθης προεκάλεσεν ἀπάντησιν μηδενίσασαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης: «Πῶς τὸ ἡξούρει, ἠρώτησεν ὁ δικαστής. Ὡ, Κύριε, ἄλλη μικρὰ κόρη μοι εἶπεν ὅτι οὕτω πρέπει ν' ἀπαντήσω.»

Ἦν δὲ τοῦτο παράδοσις τῶν δικαστηρίων, ὁ δὲ σαρκαστικώτερος τῶν ἀγγλῶν δικαστῶν, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔλυσε διὰ μιᾶς λέξεως τὸ ζήτημα. Ἦρώτα μικρὸν παῖδα κληθέντα ὡς μάρτυρα εἰν ἤξευρε τί θὰ ἐγίνετο μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ὁ παῖς ἀπήντησε, «δὲν ἡξούρω, κύριε. — Οὕτε ἐγώ, κύριοι, ἀνέκραξεν ὁ δικαστής ἢ κατάθεσις τοῦ παιδός δὲν δύναται νὰ γενῆ δεκτὴ.»

(2) Σ.Μ. Οὐ μόνον ἡ γερμανικὴ ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτικὴ δίκον. ἐν ἄρθρῳ 334 περιέχει τὴν αὐτὴν διάταξιν.

δεσμὸς τῆς δημοκρατίας. Ὑπῆρξε καιρὸς καθ' ὃν, ὡς λέγει ὁ Μοντέσκιος, ὁ ὄρκος ἐξήσκησεν ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων κράτος ἀνώτερον τοῦ κράτους τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς δόξης. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἔχει ἀναντιρρήτον ἐπιβροχῆν ἐπὶ τῶν συνειδήσεων πολυαριθμοῦ τάξεως μαρτύρων, τάξεως μέσης ἀποτελουμένης ὑπ' ἐκείνων οἵτινες οὐκ εἰσὶν ἐντελῶς τίμιοι οὐδ' ἀπολύτως διεφθαρμένοι καὶ οἵτινες στεροῦμενοι τῆς εὐθύτητος, ἦτις καθιστᾶ περιττὸν τὸν ὄρκον τιμίου ἀνθρώπου, ὀπισθοδρομοῦσιν ἐνώπιον τῆς ἐπιτορίας ἕνεκα τοῦ φόβου μήπως κατὰ τὸ βρετανικὸν ῥητὸν «ἀπολεσθῶσι διὰ παντὸς διότι ἄπαξ ἐπίωρκησαν.» Ὁ λόγος οὗτος ὠδήγησε τὸν νομοθέτην νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ὄρκον οὐ μόνον εἰς εἰδικὰς καὶ ἐπισήμους περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ ὡς μέτρον ἐξασφαλίσεως τῆς τιμότητος ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Αἱ συνέπειαι τοῦ μέτρου τούτου ὑπῆρξαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν δημοσίαν ἠθικὴν, καὶ ἵνα μὴ ἀνατρέξωμεν μακρὰν ἡμῶν εἰς ξένας χώρας, ἡ Ἀγγλίᾳ αὐτὴ ἦν ἡ ἀπόδειξις τῆς τοιαύτης καταστρεπτικῆς συνεπειᾶς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅποτε, κατὰ τὴν ἐκφρασιν συγχρόνου συγγραφέως, ἦν «ἡ γῆ τῶν ὄρκων» καὶ ἡ ἐπιτορία ἐπικερδῆς ἐπάγγελμα ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ εἰπῶμεν ὅτι ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον τελωνιακὸν σύστημα ὑπῆρχον σταθμοὶ ἐν οἷς εὐρίσκε τις πάντοτε κατὰ βούλησιν ἄτομα ἔτοιμα νὰ δώσωσιν οἰονδήποτε ὄρκον. Τὸ ἐν χρῆσει σύνθημα διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἦν οἱ ἐξῆς λόγοι οἵτινες εἶχον καθιερωθῆ. «Ὑπάρχει ἐνταῦθα καταδικασμένη ψυχὴ;» Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ κατάχρησις αὐτῆ τοῦ ὄρκου κάπως περιορίσθη, ὁ δὲ περιορισμὸς οὗτος συνεπήγαγε κάλλιστα ἀποτελέσματα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ κόσμος θὰ προσῆ ἔτι πρὸς, καὶ δύναται τις προειπεῖν ὅτι ὡς ἐξέλιπον αἱ δοκιμασίαι, οὕτως ἐκλείψει ἡμέραν τινὰ καὶ ὁ δικαστικὸς ὄρκος· οὐ μόνον δὲ καταφαινόνται ἐναργέστερον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ συμπτώματα τοιαύτης μεταβροχῆσεως, ἀλλ' ἡ εἰς τοῦτο προάγουσα αἰτία

ἀποκαλύπτεται καθ' ἑκάστην καθαρότερον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παρατηρητοῦ.

Οὐδόλως δυσχερὲς ἐστὶ τὸ νοῆσαι πῶς τὰ σύγχρονα πνεύματα ἠσθάνθησαν ἄμετρον στοργὴν πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀλήθειαν. Ἄπο τινων ἐτῶν ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψις ἐξεληθοῦσα τῶν χημικῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν μουσείων διεκδικεῖ τὰ δικαιώματά της ἐπὶ τῆς διανοητικῆς χορείας τῆς ἀποτελουμένης ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν, καὶ οὕτως ἡ ἐν τῇ σκέψει ἀλήθεια ἐκχειλίζεται πανταχόθεν ἐν τῷ κόσμῳ. Τίς δ' ἐστὶν ἡ διαδήλωσις τῆς διανοητικῆς ἀληθείας ἐὰν οὐχὶ ἡ φιλαλήθεια ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν ταῖς πράξεσι; Δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ συγχρόνῳ φιλοσοφίᾳ ἀξίωμα μᾶλλον γόνιμον τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐρβέρτ Σπένσερ οὕτως ὀρισθείσης θεωρίας: «Ἡ ἀλήθεια τίθησι τὰ ἡμέτερα πνεύματα ἐν ἐντελεῖ ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἡμῶν ὑπαρχούσας πραγματικότητας καὶ οὕτως ὥστε ἡ διανοητικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ ἀλήθεια εἰσὶ στενῶς συνδεδεμένα ἐν

τῇ εὐρείᾳ ἐλικοσιδεῖ κινήσει δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἐτέθη βαθμηδὸν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὸν ἐν ᾧ οἰκεῖ κόσμον, ἐπομένως οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος μήποτε ἡ πτώσις τῶν βρακτηρίων ἐκείνων, ὧν ἐχαράξαμεν τὴν ἱστορίαν, ἀφήσῃ κλονουμένην τὴν ἀλήθειαν. Χάρις εἰς τὸ ἀδιάκοπον βεῦμα, τὸ μεταξὺ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ὑπάρχον, ἡ πρόοδος τῆς ἀληθείας ἔσται σταθερωτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Ἐὰν οἱ μέλλοντες χρόνοι πέπρωται νὰ ἴδωσι ποτε ἐπαναλαμβανομένην τὴν μεγάλην ἐκείνην συζήτησιν ἣτις ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Δαρείου ἐπὶ τοῦ ζητήματος. «Τί τὸ πάντων ἰσχυρότατον;» τὸ συμπέρασμα ἔσται ὡς τότε, ἡ ἀλήθεια. Καὶ οἱ λαοὶ δημοφώνως θέλουσιν ἐπαναλάβει μετὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἐσδράς «*Magna est veritas et praevaleat*». (Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια καὶ ὑπερισχύει).

Νικόλαος Γ. Οἰκορομίδης.

ΜΥΘΟΙ.

Ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ Καθηγητὴς Μ. Κ. Κρίσπης, ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγ. Σχολῆς, διευθύνει πρὸς τὸν Ὁμηρον τοὺς ἐπομένους μύθους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ μετὰ παραφράσεως εἰς τὴν καθομιλουμένην· ἀσμένως δὲ καταχωρίζομεν διὰ τε τὴν χάριν καὶ διὰ τὴν ὠραίαν γλῶσσαν, ἐλπίζοντες ὅτι ὁ λόγιος καθηγητὴς θέλει ἐπιστεῖλει ἡμῖν διάφορα ὅμοια ἔργα.

Ἡ ΠΥΓΟΛΑΜΠΗΣ.

Πεποίηται μοι ὁ μυθίαμβος οὗτος ἐν σκάζουσιν Ἰππωνακτείοις στίχοις μιμήσει τοῦ ριδ'· περὶ λύχνου μύθου τοῦ Βαβρίου καὶ τοῦ ἐν δευτέρας ἐκδόσεως Φιλολογικῶν Παρέργων σελίδι 603 γ'. μύθου Φιλίππου τοῦ Ἰωάννου. Οὐ μέντοι καὶ τὸν τόνον ὡσπερ ὁ Βάβριος ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης αἰεὶ τῶν σίχων συλλαβῆς ἐπιτηδεῦσαι ᾤθησεν δεῖν· τοῦτο γὰρ τοῦ παρακμάζοντος ἐλλητισμοῦ λογίζεται, ὅτε κατὰ μικρὸν τὴν προσωδίαν ἤρξατο ἐκνικᾶν ὁ τόνος. Οὐδὲ μὴν ἰωνισμοῖς οὐδὲ σπονδεῖω αἰεὶ τῷ ἐσχάτῳ ποδὶ κατ' ἐκείνον χρωμαί, ἀλλὰ καὶ τροχαίω, ἀδιάφορος γὰρ ἡ τελευταία παντὸς στίχου συλλαβή. Τὸ δ' ἐν μετρικῆς Βενθύλλου σελίδι 88ῃ εἰρημένον, ὡς κατὰ τὸν πέμπτον πόδα τοῦ χωλιαμβικοῦ τριμέ-

τροῦ οὐκ ἐγγωροίη σπονδεῖος ἄτε βαρύνων τὸν στίχον, θεωρητικώτερον μᾶλλον ἢ ἀληθέστερον.

Ἡ πυγολαμπὶς ἐκχέουσ' ἐν λειμῶνι,
θέρους δι' ὄρφνης νυκτίας ἀμυδρὸν φῶς
μέγ' ἐφρόνει 'πὶ τῷδε, κἀναβλέψασα
πρὸς τὴν ἑναστρον ἄντυγ' ἐξηύδα τοῖα :
«ὦ πολλὰ χαίρει' ὑψίπλαγκτοι φωστῆρες,
ὑμᾶς προσενέπω γὰρ ὡς κασίγνητος,
ἰδοῦ φύσιν λέλογχα τὴν αὐτὴν ὑμῖν·
»σέλας γὰρ ἔνδον εἰσαεὶ τίκτω, καὶ γῆς
»ὑπερθε βάλλω· δεῦτε σὺν σπουδῇ κάμοι
»χῶρον κενώσατ' οὐρανὸν κατ' αἰπεινόν,
»ὅπως ἐν ὑμῖν ἄστρον ὡς νέον λάμπω.»
Μεταξὺ ταῦτ' αὐδῶσαν ἀγρότης βαίνων
οὐκ ὄμμα προσβαλὼν δὲ τῷ βραχεὶ ταύτης
φέγγει, πατεῖ σβέννυσί τ' εἰς αἰεὶ τοῦτο
ὁ δῆτ' ἐτόλμα συγκρίνειν ἀφραίνουσα
πρὸς ὑψιθώκους ἀστέρας καὶ τηλαυγεῖς.

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ.

Καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰσίδοις ἂν οὐ παύρους
ποιουμένους ἔργον θάμ' ἀσβολοῦν χάρτην·
σπουδῆν τίθενται δ' ὧδε τοὺς ἄλλους πείσαι
ὡς τυγχάνουσι συγγραφεῖς καὶ ποιηταί,
ὥστε προχεύειν φῶτα τοῖσι λαοῖσι
πρῶτοί περ ἀνδρῶν φωτὸς αὐτοὶ χρήζοντες.

Ἡ ΚΩΛΟΦΩΤΙΑ.

Ἡ κωλοφωτιά μιὰ νύκτα ἔρπουσα μὲς στὸ λιβάδι
ἔχυνε τὸ καλοκαῖρι φῶς ὀλίγον στὸ σκοτάδι.
Πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ τᾶστρα ὑπερήφανα κυττάζει
κι ἀπευθυνομέν' εἰς ταῦτα μετὰ στόμφου ἀνακράζει :
«Χαίρετε, ὦ ἀδελφοί μου, πρέχοντες ὑπὲρ τὴν κτίσιν,
»μὲ ἐσᾶς ἰδέτε ἔχω τὴν ἰδίαν κ' ἐγὼ φύσιν,
» ἐπειδὴ γεννῶ ἐντὸς μου
»φῶς διηνεκῶς καὶ χύνω εἰς τὴν ἔκτασιν τοῦ κόσμου.
»Ἐλα στούρανοῦ τὰ ὑψη ἐτοιμάσατέ μου θέσι
»γιὰ νὰ λάμπω νέον ἄστρον μετὰ σᾶς κ' ἐγὼ στή μέση.»
Ἐνῷ ἔλεγε δὲ ταῦτα ἕνας χωρικὸς τυχαίως
ὄσκις ἀπὸ κεῖ ἐπέργα, δίχως νὰ ἰδῆ βεβαίως

τὸ ἀδύνατόν της φέγγος, ἀπροσέκτως τὴν πατάει
καὶ διὰ παντός τὸ φῶς της οὐτῶ σβέσθηκε καὶ πάει,
τὸ ὁποῖον νὰ συγκρίνη εἶχε τὴν ἀνοησίαν
πρὸς τὴν θαυμαστὴν τῶν ἀστρῶν λάμψιν καὶ τὴν αἰωνίαν.

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ. Πόσοι καὶ εἰς τὸν καιρὸν μας τῶν χαρτιῶν μελανωταὶ
νὰ μᾶς πείσουν θέν πῶς εἶνε συγγραφεῖς καὶ ποιηταί·
Ὅτι στοὺς λαοὺς ἀόκνως μεταδίδουσι τὰ φῶτα
ἐνῶ ἔχουν χρεῖαν φώτων ὑπὲρ πάντας αὐτοὶ πρῶτα.

ΤΟ ΤΕΚΟΝ ΟΡΟΣ.

(*Αἴσωπος . . . Φαίδρος IV 21. Lafontaine V, 10*)

Κοιλοπόνα ἐν βουνὸν
νύκτας τρεῖς καὶ τρεῖς ἡμέρας,
καὶ κραυγὰς ἐξέβαλλεν
ὄλον ἐν δυνατωτέρας.

Τάλλα ὄρη ἀντηχοῦν
στὴν φωνὴν του τὴν βροντώδη,
κ' ὅλα τὰ περὶ χώρα
ἐσηκώθησαν στὸ πόδι.

Προσεδόκων ἐκθαμβὰ
ὅτι μέλλει νὰ γεννήσῃ,
κάποιαν μεγαλόπολιν
ὡσάν Λόνδραν ἢ Παρίσι.

Αἱ φωναὶ μακρότεραι
καὶ πυκνότερ' ἀποβαίνουν,
κ' αἱ πολλαὶ του κορυφαὶ
μὲ τρομώδη παλμὸν χαίνουσι.

Ἐξαφνα κατέληξαν
τόσον βοητὸν καὶ φρίκη
νὰ γεννήσῃ ἐν μικρὸν
καὶ κοινότατον ποντίκι.

Νὰ χαθῆς καὶ μοῦτζαί σου
ὄλοι περὶ ἐκφωνοῦσι,

καὶ τὰ νῶτα ἕκαστος
στρέφουσι καὶ ἀναχωροῦσι.

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ.

Πόσα ἀνθρωποβουναὶ
ἐπὶ τῆς γῆνιης σφαιράς
προπαρασκευάζονται
νύκτας ὅλας καὶ ἡμέρας.

Ὑποθέτεις μέγα τι
πῶς θὰ φέρωσιν εἰς πέρας,
κ' ἐξαγόμενον αὐτῶν
ἓνα ποῦφ, ἓνας ἀέρας.

Ὅς ἐκ τούτου ὁ λαὸς
λέγει λίαν προσφωῶς:
Ὅπ' ἀκοῦς πολλὰ κεράσια
βάστα καὶ μικρὰ καλάθια.

Μ. Κ. ΚΡΙΣΠΗΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐφευρέθη ἀρτίως οὐσία τις,
ἧς ἡ ἐπιτυχία προμηνύεται μεγίστη· πρόκει-
ται δὲ περὶ χαρτοπυρίτιδος, προωρισμένης
ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν κοινὴν πυρίτιδα. Ὁ
χάρτης οὗτος, λέγει ἡ Βιομηχανικὴ Ἐπι-
θεώρησις, βρεχόμενος εἰς χημικὴν τινα οὐ-
σίαν, περιέχουσαν χλωρικὸν ἄλας, νίτρον,
πρωσσικὸν ἢ κυάνειον ἄλας, κάλι, ξυλάν-
θρακα εἰς κόνιν καὶ ὀλίγον ἄμυλον, στρέφε-
ται ἐν σχήματι φυσικίου εἰς οἶον μέγεθος
θέλει τις. Ἡ κατασκευὴ οὐδένα παρέχει κίν-
δυνον, διότι ἐκρηξίς ἐπέρχεται μόνον ὅταν
ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ πῦρ. Εἰς τὸ ἐσωτε-
ρικὸν τοῦ κανονίου δὲν ἀφίνει ὕλην παχεί-
αν, ὀλίγον ἀναδίδει καπνὸν καὶ δὲν ὑγραί-
νεται τόσον ὅσον ἡ κοινὴ πυρίτις· τὸ δὲ ὀ-
πλον, τὸ διὰ τῆς οὐσίας γερμίσθην,
δὲν κλωτᾷ πολὺ. Αἱ ἄχρι τοῦδε γενόμε-
ναι δοκιμαὶ ἐπέτυχον πληρέστατα, ὁ δὲ ἐ-
φευρέτης ἐλπίζει ὅτι θὰ δυναθῇ νὰ πωλῇ αὐ-
τὴν ἐφθηνότερον τῆς γνωστῆς.

Οἱ ἱατροὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις
τῆς Ἀμερικῆς ἀμείβονται καλῶς. Διὰ μίαν
ἀπλὴν ἐπίσκεψιν πληρόνεται δολλάρια 2
ἐάν ὁ πάσχων ἦναι ἐγγόριος, 5 δὲ ἐάν ἦναι
ξένος· δι' ἐπίσκεψιν ἐπὶ πλοίου τὴν μὲν ἡ-
μέραν πληρόνεται 6 δολλάρια, τὴν δὲ νύ-
κτα 20· ἐπίσκεψις καθ' ἑξ ἡμέρας ὁ ἱατρός
δέχεται τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ θεραπευτηρίῳ
του πληρόνεται 20 δολλάρια· δι' ἀπλοῦν ἢ
εὐκόλον τοκετὸν λαμβάνει 50 τάλληρα, διὰ
δύσκολον 100 καὶ διὰ καισαρικὴν τομὴν
500· δι' ἀποκοπὴν τοῦ βραχίονος 50 δολ-
λάρια, δι' ἀποκοπὴν κνήμης 100, κτλ.

Αἱ ἀμοιβαὶ αὗται δύνανται ν' αὐξηθῶσι,
κατ' ἀρέσκειαν τοῦ ἱατροῦ φαίνεται δὲ ὅτι
οἱ τοῦ νέου κόσμου ἱατροὶ εἶναι εὐχαριστη-
μένοι ἐκ τῆς διατιμῆσεως ταύτης, ὑπερ πι-
στεύομεν.

Αἱ γυναῖκες πράγματι χειραφετοῦνται.
Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἀπελθόντος Σεπτεμβρίου
εἶχον ἐγγραφῆ εἰς τὰ μητρώα τῆς ἱατρικῆς
Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως 147 κυρίαί,
ἀκούουσαι μαθήματα τῆς ἱατρικῆς. Καὶ ἐν
Ἀγγλίᾳ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ πανε-
πιστήμια ἐγγραφεισῶν μαθητριῶν ἐφέτος
εἶναι μέγας.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οἱ χρυσοθῆραι τῆς
Λαπωνίας συνέλεξαν ἐν τῷ ποταμῷ 9914
γραμμάρια χρυσοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 1874 ὁ Πακτωλὸς τῆς Λαπω-
νίας ἐχορήγησε 210,000 γραμμάρια χρυ-
σοῦ (εἰς κόνιν ἐννοεῖται), ἀξίας 200 χιλι-
ᾶδων ρουβλίων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας τὴν 19[34
Δεκεμβρίου 1875 συνίστατο, κατὰ τὸς ἐ-
πιστήμους ἀπογραφικὰς πληροφορίας, ἀπὸ
27,482,174 ψυχῶν· ἐγεννήθησαν δὲ 1,035
577 τέκνα, ὧν 533,514 ἄρρενα καὶ 501,
866 θήλεα, καὶ ἀπεβίωσαν 843,164, ὧν
431,756 ἄρρενα καὶ 411,408 θήλεα. Τῶν
γεννηθέντων ἀρρένων 496,758 ἦσαν νόμι-
μα, 22,483 νόθα καὶ 14,270 ἐκθετα, τῶν
δὲ θηλέων 466,566 ἦσαν νόμιμα, 21,159
νόθα καὶ 14,141 ἐκθετα.

Κατ' ἐπιστήμους ἐκθέσεις ὁ ἀγγλικὸς
στρατὸς ἔχει 4 χειρουργὸν ἐπὶ 204 στρατιω-
τῶν, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἢ ἀναλο-
γία εἶναι 1 ἱατρός ἐπὶ 1276 κατοίκων. Ἐν-
νῶ τῷ 1851 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱατρῶν ἀνήρχε-
το εἰς 9,7 ἐπὶ 10,000 κατοίκων, τῷ 1874
ἦν μόνον 8,3. Ἐν γένει ἀπὸ τινῶν ἐτῶν
παρατηρεῖται ὅτι σχετικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν
ἐν Ἀγγλίᾳ ἱατρῶν ἐλαττοῦται καὶ ὅτι δύσ-
κολος ἀποβαίνει ἢ δι' ἀρροδίων ἀνδρῶν

συμπλήρωσις τῶν κενῶν ἐν τῇ Ιατρικῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στρατοῦ.

* *

Ἐσχάτως ἐξετέθησαν ἐν Ῥώμῃ διάφορα πράγματα κατασκευασθέντα ἀπὸ ἀμιάντου, ἢτοι ὑφάσματα, χαρτὰ γραφῆς καὶ ζωγραφικῆς, κτλ., ἅτινα δὲν καίονται. Ὁ χάρτης οὗτος ροιχίζει 41[2 φράγκα τὸ χιλιόγραμμον. Τὰ ἐξ ἀμιάντου ὑφάσματα εἶναι στερεώτερα τῶν βαμβακέρων καὶ μαλλίνων. Πάντα τὰ πράγματα ταῦτα ἐμελλον νὰ σταλῶσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

* *

Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι 47,195 ἄλιεῖς, ὑπηρετοῦντες ἐπὶ 8130 πλοιαρίων καὶ πλοίων. Ἡ Ἀγγλία ἔχει 434,000 ἄλιεῖς καὶ 36,000 πλοιάρια καὶ πλοῖα ἢ Γαλλία ἄλιεῖς 73,757 καὶ σκάφη 46,849 ἢ Ἰταλία ἄλιεῖς 60,000 καὶ σκάφη 48,000 ἢ Αὐστρία ἄλιεῖς 7196 καὶ σκάφη 4852.

* *

Ὁ Κ. Ἐδμὼν Neison, ὅστις ἐπὶ πολλὰ κατὰ συνέθειαν ἔτη ἀσχολεῖται εἰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς σελήνης, ἀποκρούει τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι ὁ ἡμέτερος δορυφόρος δὲν ἔχει ἀτμόσφαιραν παραδέχεται δὲ ὅτι ἡ σεληνιακὴ ἀτμόσφαιρα εἶναι πεντηκοντάκις ἥττον πυκνὴ τῆς ἡμετέρας. Ὁ σὶρ Τζῶν Ἐρσσελ παρέτηρησεν ἐν τῇ σελήνῃ ὑποστάσεις κατακλυσμαίας.

* *

Οἱ τελευταῖοι Μάρεις. — Εὐρωπαϊκὴ ἔφημερίς ἐρανίζεται ἐκ τοῦ Κήρυκος τῆς Νέας Ζηλανδίας τὰ ἐπόμενα.

Ἐπὶν ἐξαφανισθῆ ἡ ἰθαγενὴς φυλὴ, ἢ κατοικοῦσα τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ἃς παραθέσωμεν βιογραφικὰς τινὰς πληροφορίας περὶ ἐνὸς τῶν ἀρτίως ἀποβιωσάντων Μαρίδων

ἀρχηγῶν. Οὗτος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἡλικίᾳ 403 ἐτῶν, ἐκαλεῖτο Ἐμέρα Πατουόνη καὶ διέπρεψεν ἐπὶ πολὺ. Ὅτε ὁ πλοίαρχος Κοὺκ κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον ἦν ὀκταετής· εἶχε δὲ μεταβῆ μετὰ πολλῶν συμπολιτῶν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου καὶ ἔλαβε δῶρα. Εἰς τῶν ἡμετέρων ἀνταποκριτῶν, συνδιαλεχθεὶς μετ' αὐτοῦ τῷ 1840, ἀναφέρει ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μαρίδων περιέγραψεν αὐτῷ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ Κοὺκ καὶ τοῦ πληρώματός του. Ὁ Ἐμέρα Πατουόνη ἦν υἱὸς ἀθροποφάγου καὶ ἀθροποφάγος καὶ αὐτὸς, κατηχήθη δὲ εἰς τὴν ἀγγλικανικὴν θρησκείαν ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ Μάρδεν καὶ ἔκτοτε δὲν ἔτρωγεν ἀνθρώπινον κρέας· ἐφάνη δὲ χρήσιμος τοῖς Ἀγγλοῖς ἀποίκους ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ.»

* *

Ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν Φύσις. — Ἀπὸ 25 ἐτῶν ἡ βρετανικὴ κυβέρνησις ἐχορήγει ἐτησίως εἰς τὴν Βασιλικὴν τοῦ Λορδίνου Ἐταιρίαν χιλίας λίρας στερλίνας ὑπὲρ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν γενομένων ἐν τῇ ὑψηλῇ. Ἐφέτος τὸ ποσὸν τοῦτο ἐπενταπλασιάσθη.»

* *

Ῥωσσίας πληθυσμός. — Κατὰ τὸ 1883 πρόκειται νὰ γίνῃ ἀπογραφή τοῖς κατοίκων τῆς ἀχανοῦς Ῥωσσιακῆς αὐτοκρατορίας· κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν, τὴν γενομένην πρὸ τινῶν ἐτῶν, ὁ ὀλικὸς πληθυσμὸς ἀνήρχετο εἰς 85 ἑκατομμύρια, ὧν 58 ἑκατομμύρια ἦσαν ὀρθόδοξοι, 8 ἑκατομμύρια καθολικοὶ, 4 ἑκατομμύρια διαμαρτυρόμενοι, 3 ἑκατομμύρια ἔβραιοι, ἑπτὰ ἑκατομμύρια μωαμεθανοὶ, κτλ.

* *

Ἐλαιὸν ἐκ ξύλων. — Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν συνέστησαν ἐν Σουηδίᾳ ἐργοστάσια πρὸς παραγωγὴν ἐλαίου ἐκ κορμῶν καὶ ρίζων δένδρων κεκομμένων. Αἱ πρῶται αὗται ὕλαι ὑ-

ποβάλλονται εἰς ξηρὸν διύλισμόν, ἢτοι βράζονται εἰς μεγάλα δοχεῖα εἰς ἀουδὸλως εἰσέρχεται ἀήρ· ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐλαίου, διάφορα ἄλλα προϊόντα ἐξάγονται ἐκ τῶν αὐτῶν ὑλῶν, ἢτοι τερεβινθίνη (τρεμεντίνη), κρεώζωτον, ὑγρόπισσα (κατράμι), ὄξος, ξυλάνθρακες, κτλ., ἅπαντα χρήσιμα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τὸ ἔλαιον καίμενον ἐναδίδει πολὺν καπνόν, αἱ δὲ συνήθειαι λυχνία οὐδὸλως εἰσι κατάλληλοι, ἀλλὰ κατασκευάζουσιν ἄλλας· ἐν γένει δὲ εἶναι ἐφθηνότερον τῶν γνωστῶν ἐλαίων, καθόσον μάλιστα καταναλίσκεται βραδέως καὶ ἡ διαφορά καταντᾷ κατὰ 35 0[0 ὀλιγωτέρα, τοῦτέστιν 65 δακάδες ξυλελαίου ἀναπληροῦσιν 100 δακάδες ἄλλων ἐλαίων. Κυρίως τὸ ἔλαιον ἐξάγεται ἀπὸ πίτυν καὶ ἐλάτην· ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῇ χώρᾳ 4½ ἐργοστάσια, ὧν τρία εἶχον παράγει τῷ 1870 λίτρας 45,000.

* *

Ἐρως, μῖσος καὶ ζηλοτυπία παρὰ τοῖς ἰχθύσιν. — Οἱ Γερμανοὶ στερεοτύπως λέγουσι περὶ ἀνθρώπου ἀπαθοῦς ὅτι εἶναι ψυχρὸς, ἀναίσθητος, ἀνευ καρδίας, ὡς ἰχθύς. πλὴν οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἀποδεικνύονται βάσιμοι, διότι τὰ ἀνωτέρω πάθη ὑπάρχουσιν εἰς τινὰ εἶδη ἰχθύων. Ὁ διδάκτωρ A. Van Clausen βεβαίως ὅτι εἰς τι ἰχθυοτροφεῖον εἶδε τρώκτην θῆλυν νηχόμενον ἐπιχαρίτως παρ' ἄρρени, ὃν εἶχεν ἐκλέξει σύντροφον μετὰ τὸ πολλῶν ἄλλων. Τὸ εὐτυχὲς ζεύγος ἀπῆρχετο συνεχῶς πρὸς ἀναζήτησιν μονήρους μέρους· ἐὰν δὲ ἀδιάκριτος ἄρρени προσεπάθει νὰ πλησιάσῃ τὴν θῆλειαν, ἀπεκρούετο ὑπὸ ταύτης ἢ τοῦ συντρόφου τῆς. Συγχρόνως προστήρησεν ὁ διδάκτωρ ὅτι εἶχον εὖρει μέ-

ρος κατάλληλον διὰ τοὺς ἐρωτὰς τῶν διαβεβαιοῖ δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ἄρρени σπασματικῶς τετραυματισμένους ὑπὸ ἀντιζήλων.

* *

Αἱ Ἡνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς προσέθησαν εἰς τὴν σημαίαν τῶν νέων ἀστέρων, τὸν 38ον, διότι ἐδέχθησαν ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ ὡς τριακοστὸν ὄγδον κράτος τὸ Κολοράδον, ὅπερ ἀπὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἀνεπτύχθη πολὺ. Τῷ 1869 οὐδὲ ἐν χιλιόμετρον σιδηροδρόμων εἶχε, σήμερον ὅμως ἔχει πολλὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς, αἵτινες συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας.

* *

Ἐκπαίδευσις ἐν Ἀμερικῇ. — Ὁ Κ. Φέλψ, πρόεδρος ἐκπαιδευτικῆς ἐταιρείας, διεβίβασε τὰς ἐπομένας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις· «Πρὸ τοῦ 1776 ἡ χώρα ἡμῶν μόλις εἶχεν 9 λύκεια· σήμερον δὲ ἀριθμοῦμεν ὑπὲρ τὰ 400 μὲν 57000 μαθητὰς καὶ 3700 καθηγητὰς καὶ διδασκάλους. Κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν, ἐνῶ νῦν ἔχομεν ὑπὲρ τὰ 200 ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα μὲν 23445 μαθητρίαι καὶ 2245 διδασκαλίαις. Τότε δὲν ὑπῆρχον ἐμπορικὰ σχολεῖα· ἤδη δὲ ἔχομεν 427.»

Καὶ ὅμως, ἐπιφέρει ἐφημερίς τις, ἐκ τῆς ἐφέτος γενομένης ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀπεδείχθη ὅτι ὑπάρχουσι 5,500,000 ἀγράμματοι.

ΠΙΝΑΞ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ.

Θρησκευτικά.

- Ἡ πίστις περὶ μελλούσης ζωῆς (σελ. 29). Ὑπὸ Α. Ο. Σ.
 Περὶ Χριστιανικῆς ἀγάπης (σελ. 46). » Α. Κουρνιακτῆ.
 Αἱ ἑπτὰ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας (ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ σελ. 330 καὶ 440). » Εὐ. Χαραλαμπίδου καὶ Ο. Κ.
 Περὶ τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ παρ' Ὁμήρῳ (σελ. 409). » Π. Καρολίδου.

Ἱστορικά.

- Ἡ Εὐρώπη ἐν ἔτει 1876 (σελ. 1) Ὑπὸ Δόρας Ἰστριάδος.
 Ἐπιστόδιον τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (σελ. 115). » Αλ. Μ. Καράλη.
 Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (σελ. 165). » Π. Καπλανίδου.

Κοινωνικά.

- Διεθνεῖς Ματαιοφροσύναι (σελ. 17, 191). Ὑπὸ Ε. Γ., Α. Γ. Ι.
 Ἡθὴ καὶ ἔθιμα (σελ. 66). » Ο. Π. Α.
 Περὶ τῶν ἡλικιῶν τοῦ ἀνθρώπου (σελ. 137). » Εὐ. Ἐμμανουήλ.
 Οἱ κάτοικοι τῆς Πολυνησίας καὶ ἡ εξαφάνισις αὐτῶν (σ. 121). » Ρ. Π. Ο.
 Ἄνθρωποι λάσοι ἢ τριχώδεις (σελ. 153). » Α. Ο. Σ.
 Περὶ τῶν ἀγρίων (σελ. 217). » Ἐμ. Γιαννακοπούλου.
 Περὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου (σελ. 308). » Α. Κουρνιακτῆ.
 Περὶ Παρασῆμων (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ). » Α. Κ.
 Δοκιμασία καὶ ἔρκος (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 475). » Ν. Οἰκονομίδου.

Οἰκονομολογικά.

- Ὁ ὕπὸ τὴν γῆν πλοῦτος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 56). Ὑπὸ Ε. Ν. Γ.
 Περὶ Ταμειωτηρίων. » Ε. Ν. Γ.

Φυσική.]

- Ὁ Ἄριστοτέλης καὶ ἡ Ζωολογία (σελ. 41 καὶ 96). Ὑπὸ Μ. Α. Ἰσηγόνη.
 Ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ ἐπὶ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους (σελ. 62). » Γ. Ν. Ε.

- Τὰ ἡφαίστεια τῆς σελήνης (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 68). Ὑπὸ *
 Φυτῶν μεταναστεύσεις (σελ. 402). » Ε. Ν. Γ.
 Οἱ Τέρμητες τῆς Ἀφρικῆς (σελ. 104). » Γ. Ν. Α.
 Δορκὰς ἢ Μοσχοφόρος (σελ. 117). » »
 Ἡ τριγωνοπέριξις (σελ. 137). » Υ. Σ.
 Τὸ ζωϊκὸν βασιλεῖον εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Ἀμερικῆς (σελ. 182). » Ι. Σ.
 Κλίμα καὶ βλάστησις ἐν Γροσλανδίᾳ (σελ. 200) » Σ. Ε. Ν.
 Ζωόφια καὶ μικροσκοπικὰ φυτὰ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Ὠκεανοῦ (σελ. 189). » Γ. Ε. Ρ.
 Ἡ πτώσις τῶν φύλλων (σελ. 222). » Ι. Υ. Α.
 Μυρμηκῶν μάχη ἐν Ἀμερικῇ (σελ. 222). » Α. Ο. Σ.
 Ἡ ἐκ τῆς φυτεύσεως δένδρων ὠφέλεια (σελ. 233). » Ν. Ι. Ε.
 Ἐντομα τυφλά (σελ. 285). » Ν. Ι. Ε.
 Ὄφις ὁ ὀφιοφάγος (σελ. 286). » Α. Ο. Σ.
 Περὶ ὀφθαλμοῦ (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 336). » Θ.
 Θεωρία τῶν ἡφαιστειῶν (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 343) » Γ. Βοντζίδου.

Ποίησις.

- Προσευχὴ (σελ. 25). Ὑπὸ Φ. Α. Β.
 Ἡ κόρη τοῦ νεκροθάπτου (σελ. 78). » Δ. Βρετοπούλου.
 Χορδαὶ παράχορδοι (σελ. 160). » Φ. Α. Β.
 Εἰς τὴν θάλασσαν (σελ. 245). » Φ. Α. Β.

Ἀρχαιολογικά.

- Περὶ δακτυλίων (σελ. 10). Ὑπὸ Ν. Ε. Γ.
 Περὶ ταφῆς (σελ. 74). » Υ. Σ.
 Φυλακτῆρια ἐκ τεμαχίων κρανίου (σελ. 283). » Π. Γ. Ε.
 Ἀρχαιολογικαὶ σημεῖώσεις (σελ. 360). » Α. Παπαδοπούλου.
 » » (σελ. 407). » »
 Περὶ γάμου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι (σελ. 122). » Γ. Βοντζίδου.

Φιλολογικά.

- Ἐπιστολὴ Ἀλβέρτου Δυμῶν (σελ. 205). Ὑπὸ Π. Καπλανίδου.
 Περὶ τῆς γνησιότητος ἐπιστολῆς Φιλίππου (σελ. 209). » Α. Παπαδοπούλου.
 Ἐκθεσις ἑλληνικῶν χειρογράφων (σελ. 259).

Περίηγήσεις.

- Τὰ τέκνα τοῦ Γραν (ἐκ τοῦ γαλλ. ἀπὸ τοῦ α' μέχρι τοῦ γ' φύλλ.) Ὑπὸ Φ. Α. Β.
 Περίηγήσεις καὶ ἀνακαλύψεις (σελ. 40). » Α. Γ. Ι.

Ἡ Βερμανικὴ αὐτοκρατορία (σελ. 439).	Ἰπὸ Ε. Υ. Α.
Τὸ Μαυροβούνιον (σελ. 479).	» Γ. Ο. Α.
Ἄγγλου περιήγησις εἰς Νικαράγουαν (σελ. 224).	» Ι. Ρ. Σ.
Ἡ νῆσος Μαδαγασκάρη (σελ. 236).	» Ν. Ε. Γ.
Παταγωνία (σελ. 270).	» Ν. Γ.
Ἡ πρώτη τῶν Γερμανῶν πελαγοδρομία εἰς τὸν Βόρειον	
Πόλον (ἄπὸ τοῦ Ζ'. φυλλαδίου, μετάφρασις).	» Εὐθ. Γερογιαννοπούλου.
Οἱ Βέδδαι (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 320).	» Α. Ι. Κερσετεζοπούλου.
Γεωγραφικαὶ σημειώσεις (σελ. 365).	» Ε. Ψρόπα.
Βελιγράδιον (σελ. 384).	» Ν. Ε. Γ.
Κασγάρ, Παμίρ, Θιβέτ (σελ. 442).	» Ε. Ν. Γ.
Περὶ τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης (σελ. 455).	» Γ. Διαμαντοπούλου.
Περίπλους τοῦ Τσάιγγερ (σελ. 466).	» Ν. Γ. Ε.

Βιογραφίαι.

Λόγος περὶ Ὑπατίας (σελ. 297).	Ἰπὸ Π. Καπλανίδου.
Βρυξὲ δὲ Πρὲλ (σελ. 390).	» Ν. Οἰκονομίδου.

Ἀστρονομικά.

Αἱ πρόοδοι τῆς ἀστρικῆς ἀστρονομίας (ἐκ τοῦ γαλλ. σελ. 81 καὶ 427).	» Σ. Κεσσίσσολου.
--	-------------------

Ἀνάμικτα.

Ἡ ἀλιεΐα ἐν ταῖς Βρετανικαῖς νήσοις (σελ. 34).	Ἰπὸ Α. Ο. Σ.
Ποικίλα (φυλλ. β', γ', δ', ε', ς', ζ', θ', ι., ιά., ιβ.,) . . .	» Υ. Σ. *
Ἀμερικανικοὶ σιδηρόδρομοι (σελ. 443).	» Ν. Ε. Γ.
Ἀνθρώποι λάσιοι ἢ τριχώδεις (σελ. 453).	» Α. Ο. Σ.
Γυναῖκες ἐπιστήμονες (σελ. 455).	» Ν. Ε. Γ.
Οἱ Πόργοι τῆς Σιγῆς (μετάφρ. σελ. 485).	» Π. Ο. Α.
Ἀγγλίας πληθυσμὸς (σελ. 238).	» Ο. Γ. Ε.
Ὁ πρῶτος ἐν Σινικῇ σιδηρόδρομος (σελ. 241).	» Ν. Γ. Ε.
Λογοδοσία τοῦ Συλλόγου (σελ. 249).	» Φ. Π. Κυβετοῦ.
Θαυματουργαίαι (σελ. 261, 350, 433).	» Ἐμμ. Γιανακοπούλου.
Αἱ ἐν Σινικῇ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν (σελ. 275).	» Π.
Ἱατρικαὶ πρακτικαὶ παρατηρήσεις (σελ. 459).	» Χρ. Πολίτου.
Γερμανικὰ πανεπιστήμια (σελ. 465).	» Ν. Γ.
Προϊόντα τῆς γῆς ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ (σελ. 472).	» Α. Ο. Σ.
Μῦθοι (σελ. 484).	» Μ. Κ. Κρίσπη.